PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

DANES 8 STRANI

Leto VI - Štev. 178 (1866) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, nedelja 29. julija 1951 Cena 25 lir

VARANJE PROLETARIATA

Tržaška kominformistična centrala si je začela šminkati obraz, zato da se prikaže na pozornici bodočih upravnih volitev. Ob tej priložnosti se kominformizem, kakor drugod tudi v Trstu, zakrinkuje s pacifizmom, humanizmom in zlasti z indipendentizmom, s tem, da uporablja v ta namen vsakovrstna politična kozmetična sredstva, le da lahko nadaljuje svojo goljufijo v škodo proletariata.

Namesto čiste, navdušujoče socialistične morale je v svojo akcijo uvedel moralo spolskega kameleonstva.

Vzroki so številni, in naš tisk je že večkrat o njih razpravljal in pisal, toda glavni in objektivno odločilni vzrok je v tem, da je ruska birokratska politika, ki so jo vsilili mednarodnemu delavskemu gibanju, omadeževala simbole komunizma, uničila njegovo vrednost in etiko.

V pričakovanju volitev pripravljajo tržaški kominformisti novo nesramno klovnstvo, s tem da zamenjujejo svoje zastarele simbole s simboli, ki so jih ustvarili iz programov Ljudske fronte, iz indipendentističnih gibanj, kjer kradejo kakor tatovi svojstvene argumente teh gibanj.

Njihovo dejansko slabo vero dokazuje dejstvo, da se z ene strani razglašajo za pobornike veljavitve mirovne pogodbe, imenovanja guvernerja, neodvisnosti Tržaškega ozemlja, v politični praksi pa ne napravijo ničesar za to, da bi se izvajalo bistvo mirovne pogodbe in statuta, da bi se demokratiziralo politično življenje da bi se ustvarili gospodarski in socialni pogoji v skladu z načeli osvobodilne vojne in socialističnih teženj ljudstva.

Že večkrat smo pokazali na pravi smisel kominformističnega stališča o Tržaškem ozemlju, toda kakor se vedno dogaja, dobijo sleparji vedno ljudi, ki jim gredo na limanice, in tako dobijo kominformisti še vedno delavce, da jih lahko slepario.

Zato je potrebno sistematično razkrinkovati te ljudi in razgaliti potvorbe, na katerih zidajo svojo propagando. Pa oglejmo si en primer: še do pred kratkim je bilo v Trstu na prvi pogled težko najti kakršno koli razliko med kominformistično ter nacionalistično in šovinistično propagando. Agent Vidali je bil pobrljen v Moskvo zato, da organizira v Trstu rusko agenturo in da podpre politiko KP Italije, ki temelji na sodelovanju z italijanskim kapitalističnim razredom in na njegovih ozemeljskih zahtevah.

Na tržaške kominformiste je zaradi tega odpadla glavna naloga z vsemi sredstvi napadati Jugoslavijo, neomejeno obrekovati socialne pridobitve istrskega ljudstva, izvajati moralni in materialni teror proti italijanskim in slovenskim demokratom, ki nočejo postati sužnji ruske imperialistične politike. Njihova «boljša rešitev» tržaškega vprašanja je dejansko enaka rešitvi, ki jo zahtevata italijanski nacionalizem in iredentizem. To dokazuje cela vrsta dejanj, ki gredo od napadov «komunista» Pustetta na slovenskega demokratičnega občinskega svetovalca, ki «si je upal» goveriti v svojem materinem jeziku v goriškem občinskem svetu, pa do izjave Centralnega komiteta KP Italije o Trstu, ki zahteva umik anglo-ameriških in jugoslovanskih čet, kot «potreben pogoj za povratek Tržaškega ozemlja k Italiji»; od Pajettovih izjav v italijanskem parlamentu do Vidalijevih izjav uredniku revije «Illustrazione italiana»; od Gombaccijevih izpadov v tržaškem občinskem svetu do napadov in obtožb kominformističnega tiska na Sforzo in De Gasperija zaradi njune «hladne politike do Jugoslavije».

Tržaški kominformisti so dolgo časa šli odkrito po sledovih nacionalizma. Vidali je v Trstu govoril in postopal kakor svoj čas fašistični voditelj Giunta. Proti Slovencem je uporabljal izraze, ki jih je pobral iz zaloge najbolj zagrizenega rasizma.

In sedaj, ko v Italiji, kakor so delali leta 1920—21 fašisti, kritizirajo Togliatti, Longo, Pajetta in drugi italijansko vlado očitajoč ji, da je popustljiva in da vodi «šibko» politiko do Jugoslavije, politiko, ki ni zmožna pripraviti one vojne s pretvezo Trsta, Zadra, Reke itd. proti Jugoslaviji, ki jo kominformizem tako želi... pripravlja v Trstu podružnica KP Italije volilno kampanjo na način, da se hoče prikazati neodvisno od rimskih gospodarjev ter kot domače gibanje in stranka, zato da bo lahko špekulirala in izkoristila čustva in interese velike večine prebivalstva, ki noče, da bi se Italija povrnila v Trst.

Ta nevarna agencija dviga danes tržaško zastavo, se zakriva s tržaškimi barvami, se kaže, kakor da jo skrbijo interesi tržaških delavcev, demagoško piše o vprašanju tržaških ladij in premeta, ki jih je prevzela Italije, medtem ko ni v treh letih nikoli zinila niti besede o vsem, kar se je dogajalo v škodo Trsta.

Bolj zavedni delavci, bolj zavedni in aktivni demokrati obsojajo te harlekine in nevarne hlapce italijanskega imperializma, ki pripravljajo narkozo, da bi omamili čim večje število delavcev in jih omamljene privedli prav tja, kamor tržaški delavci nočejo priti: pod italijansko klerofašistično gospostvo.

B. PETRONIO

GOVOR MARŠALA TITA OB PROSLAVI DNEVA VSTAJE V BOSNI

Ustvarili bomo resnično demokracijo

Vsi sovjetski poskusi izolacije Jugoslavije se bodo ponesrečili, kajti poraz Jugoslavije bi bil tudi poraz Evrope in poraz miru - FLRJ je sestavni del človeštva, ki želi mir in ki se bo borilo za mir, če treba tudi z orožjem v roki - Genocid v Sovjetski zvezi

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 28. — «Danes narodi na zahodu ne bodo mogli dovoliti, da se sklene kakršna koli kupcija na račun Jugoslavije; prav tako ni danes med vodilnimi krogi na Zahodu, niti v Ameriki, niti v Angliji, niti v Franciji ali drugje, takih ljudi, ki bi hoteli ali ki bi dopustili, da pride do tega, da bi bila Jugoslavija prepuščena Sovjetom. Dokaz za to je tudi v tem, da zahodne sile danes materialno pomagajo Jugoslaviji, brez kakršnih koli pogojev, da nam dajejo pomoč ne glede na to, da smo ni komunistična, socialistična država, da ne zahtevajo političnih koncesij, temvev jim gre samo za to, da bi mi bili krepko organizirana dežela s takšnim notranjim življenjskim standardom, s kakršnim bo naše ljudstvo zadovoljno», je rekel maršal Tito v svojem včerajšnjem govoru v Knežičah na planini Kozari ob proslavi dneva ljudskega upora v ljudski republiki Bosni in Hercegovini, ko je govoril o nedavnem govoru Molotova v Varšavi.

Pred več kot sto tisoč ljudi, ki so se zbrali na zborovanju, je maršal Tito nadaljeval: «Molotovu se je zdelo potrebno, iti na Poljsko in tam imeti klevetniški, vojnohujskaški govor, usmerjen v prvi vrsti proti Jugoslaviji in njenemu vodstvu. Povedal vam bom, zakaj nas je napadel, pred tem pa bi vam rad še pojasnil, zakaj je Molotov šel prav na Poljsko, proti kateri je leta 1939, poslal svoje vojake v istem času kot Hitler, proti kateri je poslal Ribentroppu pozdrave in mu čestital ob velikih uspehih fašističnih hord, na Poljsko, ki ni dobila skoraj nobene pomoči, ko se je Varšava spreminjala v prah in pepel, skratka na ono Poljsko, ki danes trpi kot satelit in kot okupirana dežela.

Molotov je šel na Poljsko zato, ker jim tam ne cvetejo rože, zato da bi grozil da bi poveda! Poljakom, kaj jih čaka, če bi se drznili iti za vzgledom Jugoslavije. Grožnje, ki jih je tam izrekel na naš račun, so bile v prvi vrsti namenjene poljskemu ljudstvu, kajti Molotov bi po mojem mnenju danes vendar že moral vedeti, da se mi groženj ne bojimo».

«Kakšno moralno pravico ima Molotov, je rekel maršal Tito, da nam meče v obraz obtožbe, da smo zločinci, da ubijamo ljudstvo, da ga hočemo izkoriščati? S kakšno pravico govori on, ki je eden izmed glavnih voditeljev dežele, ki izvaja nezaslišani zločin genocida, kjer uničujejo celo narode pred očmi vsega sveta? Kje je nemška republika v Povolžju? V sibirskih tajgah! Kje je Tatarska republika s Krima? Ni je, v Sibiriji je, izginila je v tajgah in močvirjih! Kje so Čečenci s Kavkaza? Ni jih, pregnali so jih z onih hribov, kjer so se stoletja borili kot svobodno ljudstvo za svojo svobodo, požrla jih je ogromna sibirska tajga, kjer postopoma odmirajo. Kje so desettisoči državljanov Estonske, Letonske in Litve? Ni jih, vsak dan jih vozijo v Sibirijo, da bi tam delali pod najtežjimi pogoji in izginili z zemeljskega obličja! To čaka vsako deželo in vsako ljudstvo, ki dovoli, da jim oni sedejo na tilnik. Kdo je torej zločinec, kdo vrši genocid in kdo uničuje narode in izvaja množične umore? Da, ni težko odgovoriti».

Maršal Tito je nato govoril o Molotovovih grožnjah in dejal: «Zanimivo je, da ta njihova grožnja prihaja v času, ko vse bolj na široko spuščajo svoje golobe miru, se delajo kot da popuščajo in se kažejo pripravljene na sporazum. To je stara fašistična metoda, ki ji nihče več ne nasede. Že se čuje glas Zahoda ob teh grožnjah proti nam. Odgovor je, da njim ni mogoče zaupati, kajti njihova praksa je svetu znana iz najbližje zgodovine.

Hoteli bi, da bi mi bili izolirani, da bi se drugi narodi za nas ne zanimali, da bi bili popolnoma prepuščeni njihovi volji, kajti njih je več: njihovih 200 milijonov proti našim 16. Toda 16 milijonov moralno močnih ljudi lahko dela čudeže. Sovjeti bi nas hoteli izolirati od drugih dežel, od dežel na Zahodu, ki vedo, da je naš odpor tudi njim zelo koristen. Na Zahodu vedo, da bi poraz naše dežele bil tudi poraz Evrope. Vedo, da bi to bil poraz miru, da bi zopet nastala strašna doba vojn, doba svetovne vojne, katere konca ni mogoče predvideti in katerega žrtev sploh nimogoče preceniti.

Zaradi tega nimamo nobenega vzroka za bojazen, kajti mi smo sestavni del človeštva, ki želi mir in ki se bo borilo za mir, če treba tudi z orožjem v roki».

Maršal Tito je nato govoril o nekaterih notranjepolitičnih vprašanjih med drugim tudi o raznih novih zakonih in ukrepih za decentralizacijo in proti birokraciji. Dejal je: «Mnogi ljudje iz krogov reakcije govore, da sprejemamo te zakone in ukrepe, ker so nas Amerikanci pritisnili. Ne, nihče ni poskušal, da bi nam vsilil svojo voljo, niti glede tega, niti na ta način, da bi zahteval, naj kar koli menjamo v našem notranjem življenju. Ne, tega niso niti poskušali, če bi pa poskušali, se jim ne bi posrečilo. Zaradi tega se tudi v naše zadeve ne vmešavajo.

Na zahodu so še ljudje, ki pravijo, da bi zdaj, ko smo že storili to in to na poti demokratizacije, morali dovoliti tudi ustvarjanje več političnih strank, da pri nas ne bi bil več sistem ene stranke, ker da je to po njihovem mnenju diktatura. Mi pa pravimo, da ti ljudje ne razumejo naše dežele in da nočejo razumeti, da bi pri nas uvajanje nekaterih novih političnih strank pomenilo, da hočemo razbiti našo deželo. Kajti kdo bi ustvarjal te nove politične stranke? Mar bivši reakcionarji in izkoriščevalci, mar naj damo njim legalne možnosti, da razbijejo to, kar smo s toliko žrtev, krvi in napora storili? Demokracija ni stvar dekretov — to je stvar zavesti državljanov. Čim več zavesti in čim manj sovražnikov socializma, tem bolj bo naša demokracija rastla. Rastla bo v sorazmerju s krepitvijo zavesti naših ljudi. Mi se ne bomo odpovedali onemu svetemu cilju, da ustvarimo resnično demokratično socialistično deželo z resnično demokracijo», je zaključil maršal Tito.

Člani delegacije svetovne zveze cerkva, ki so nedavno prispeli v Jugoslavijo, so danes na tiskovni konferenci v Beogradu soglasno izjavili, da med svojim bivanjem v deželi niso videli ničesar, kar bi dokazovalo, da v Jugoslaviji ni svobode veroizpovedi. Člani te delegacije predstavljajo 15 cerkva iz 9 dežel.

Pred beograjskim sodiščem se je danes začel proces proti trem vohunom v ruski in madžarski obveščevalni službi. Glavnega obtoženca Nikolaja Englerja, ki je delal na jugoslovanskem zunanjem ministrstvu, so sovjetski agenti pridobili za vohunsko delo že mnogo pred objavo resolucije kominforma.

R. R.

FLRJ za sprejem konvencije o človečanskih pravicah

NEW YORK, 28. — Dr. Aleš Bebler, jugoslovanski delegat pri OZN, je predlagal sklicanje novega zasedanja komisije za človečanske pravice. Komisija bi se naj sestala še pred zasedanjem glavne skupščine OZN in bi naj izdelala dokončno besedilo mednarodne konvencije o človečanskih pravicah.

V pismu, ki ga je poslal Trygve Liu, glavnemu tajniku OZN, poudarja dr. Bebler potrebo, da bi šesto zasedanje glavne skupščine že izglasovalo to konvencijo. Bebler podčrtuje v pismu, da so državljanske in politične svoboščine tesno povezane z gospodarskimi in kulturnimi pravicami, zaradi česar bi konvencija o človečanskih pravicah morala vsebovati tudi gospodarske, socialne in kulturne pravice.

Prvi sklepi italijanske vlade

RIM, 28. — Danes je De Gasperi predsedoval seji vlade. Notranji minister je poročal, da pripravljajo kominformisti udeležbo okoli tisoč mladincev na mladinskem festivalu v sovjetskem sektorju Berlina. Predlagal je, naj se jim ne dovoli potni list, kar je vlada tudi sprejela.

Nato so proučili načrt sporočila nove vlade, ki ga bo predsednik v torek prečital v parlamentu.

Glede vsebine te izjave ni še nič znanega, toda opazovalci so mnenja, da bo v glavnem ponovila to, kar je De Gasperi povedal novinarjem na tiskovni konferenci takoj po sestavi vlade.

O stališču nove socialistične stranke pri glasovanju o zaupnici vladi izjavljajo uradno, da se bodo socialdemokratje držali opozicijske linije. Vendar pa bo njihovo glasovanje odvisno od programskih izjav vlade, od volje poslancev in senatorjev, od stališča ostalih opozicijskih skupin ter od raznih drugih činiteljev.

V torek zjutraj se bodo parlamentarne skupine stranke sestale, popoldne pa se bodo takoj po izjavi vlade posvetovale, kako naj se ravnajo med parlamentarno razpravo in pri glasovanju.

Spor zaradi baltiških teritorialnih voda

KOPENHAGEN, 28. — V uradnih krogih se je zvedelo, da sta švedski in danski poslanskih v Moskvi predložila sovjetskemu zunanjemu ministru noto, v kateri načenjata vprašanje razširitve ruskih teritorialnih voda v Baltiškem morju.

Ta korak sta obe vladi napravili, ker so sovjetske oblasti zaplenile v Baltiškem morju številne danske in švedske ribiške čolne. Sovjetske oblasti trdijo, da so bili ti čolni v sovjetskih teritorialnih vodah. V notah se zahteva, naj se vse tri vlade sporazumejo, da predložijo vprašanje mednarodnemu sodišču.

Ženeva, 28. — V Ženevi so ustanovili Društvo zavodov za evropske študije. Prvi člani tega društva so: Evropski kolegij v Brugesu, Evropski univerzitetni center v Nancy, Deutsche Hochschule fuer Politik v Berlinu, «Europa-Archiv» v Frankfurtu, «Europeisches Forum» na Dunaju, mednarodni zavod v Toursu in Katoliški sekretariat za evropska vprašanja v Strasburgu.

Naš tedenski pregled

Pred kratkim je nekdo omenil, da so si dogodki ob sedanji nevarni korejski pustolovščini podobni plesu, ki je bil moderen tik pred zadnjo svetovno vojno. Besedilo melodije je bilo približno tako: «Mat' fižol pristavljajo, na vojsko se pripravljajo». Vneti plesalci so šli ob tem plesu za tri korake naprej, tri nazaj, potem pa šest naprej in so končno bolj ali manj močno udarili s peto ob tla. Ta ples se je vlekel v neskončnost. Plesali so ga po vsej Evropi. Bil je nekakšen oddih pred grozečo vojno nevihto.

Že korejske vojaške akcije same so bile temu podobne: «Naprej in nazaj», je bil njih glavni motto. Ko je Malik ob prvi obletnici te tragedije razobesil belo zastavo, se je za trenutek zdelo, da bo ta ritem drugačen. In kljub temu se to doslej še ni zgodilo.

Delegati v Kesongu so opravili med tem časom že težko delo. Po desetih sejah jim je uspelo sestaviti dnevni red konference za premirje. Danes se bodo že trinajstič usedli za mizo in razpravljali o prvi točki, tako kot včeraj in predvčerajšnjim. Govore o demilitariziranem področju med obema vojskama. Moskovska stranka zagovarja mejo na stari črti, ki je mejila oba bloka; predstavniki OZN pa pravijo, da bi morali ustaviti vojaške akcije med obema strankama tam, kjer te sedaj so. O meji na 38. vzporedniku pa bi razpravljali na poznejših pogajanjih. Pravijo, da Ridgwayevi delegati še nimajo nobenih pooblastil iz palače OZN na Manhattanu, da bi sedaj predlagali politično rešitev.

Za sedanja pogajanja je tudi značilen ritem «naprej in nazaj». Prvič so se razšli delegati, ko Kitajci niso pustili zavezniških novinarjev v Kesong, kljub temu da so oni skupno s Severnokorejci in Rusi že temeljito izkoriščali besede predstavnikov na tem sestanku v propagandne namene. Nato so popustili, hkrati pa takoj za tem postavili novo zahtevo: umik sil OZN s Koreje kot prvi pogoj za premirje. Po prekinjenih pogajanjih so sprejeli dnevni red, ki vsebuje toliko šibkih in nepojasnjenih mest, da vse kaže v skorajšnjo prekinitev pogajanj in nadaljevanje starega «naprej in nazaj».

Prvi dve prekinitvi sta služili sovjetski propagandi, da je lahko ob ponovnem pričetku pogajanj kričala: «Poglejte, kako se mi borimo za mir!» To ne glede na to, da so istočasno s svojim popuščanjem priznavali tudi pred svojimi ljudskimi množicami, kdo je dejanski napadalec in kdo bi moral plačati po vseh pravilih tudi napravljene dolgove.

Končni obračun bo moralo sicer plačati korejsko ljudstvo in ne tisti ljudje v Moskvi, ki še vedno vedrijo in oblačijo na korejskem nebu.

Zanimivo pa bo všekakor vedeti, kako se bodo sedaj sporazumeli glede prve točke. Če bi sprejeli stališče OZN, tedaj bi bila stranka, ki je pod moskovsko kuratelo, precej na slabšem. To je točka, kjer bi bilo treba na vsak način prenehati z dosedanjim «naprej in nazaj». Ob reševanju te točke bomo videli, kakšni so nameni ZSSR, obenem pa ali mislijo Korejo prepustiti mirnemu razvoju.

To je mogoče, vendar pa ne povsem verjetno. V vsej dosedanji praksi prodajanja naprednim gibanj je Moskva hitro uredila svoje račune. To smo videli v Grčiji in Azerbajdžanu, kjer so sicer obtožili nekatere, da so oni krivi za «propad» teh gibanj, ZSSR pa se je le hitro pobrigala, da se je stvar politično in trgovsko hitro končala. Tedaj ZSSR ni gledala na svoj prestiž. Prepustila je stvar pozabi.

Na Koreji pa vse kaže, da ZSSR iz tega ne bi mogla dobiti nobenih prednosti za mešetarjenje, če bi šle stvari tako kot želi OZN.

Morda bo Rusija izkoristila korejsko zadevo za grožnjo. Poglejmo, kaj je včeraj izjavil Truman: Rusi so ojačili svoje čete ob mandžurski meji in pred Aljasko. S svojimi okromnimi suhozemskimi, letalskimi in pomorskimi silami, dejansko grozo tema občutljivima točkama. Medtem ko pošiljajo na Kitajsko ogromne količine orožja, koncentrirajo v Evropi cele armade, predvsem pa ob jugoslovanski meji. Ameriški predsednik je še poudaril, da bi mogel biti namen sedanjih pogajanj na Koreji, da bi za njimi skrili nove napade, ki jih pripravlja ZSSR s svojimi satoliti.

Vse to nam kaže, da hoče ZSSR v sedanjem, zadnjem trenutku, izkoristiti prednost, ki jo ima s svojimi, do zob oboroženimi 215 divizijami, 19 tisoč letali, ogromnimi množinami tankov in podmorniškega ladjevja. S svojo močjo in z zavlačevanjem korejske zadeve bi podprla svoje zahteve pri japonski mirovni pogodbi in hotela izsiliti novo razdelitev sveta — prej kot bi zahodne sile našle s svojo oboroženo silo pravo sorazmerje s sovjetskim kolosom.

Glede Japonske vemo, kaj hočejo: potrdilo vseh koncesij, ki so jih dobili Rusi s to vojno na Daljnem vzhodu, za katere niso ničesar žrtvovali, pa veliko dobili, na drugi strani pa bi z Japonsko razorožitvijo in umikom ameriških čet nastal na tem področju tisti «vacuum», ki bi bil potreben za uresničenje vseh moskovskih sanj po svetovni nadoblasti, ki bi jih pričeli uresničevati, ko bi bil obroč ob novi razdelitvi interesnih sfer — znova preozek.

Obenem pa hočejo pakt petih, kar pomeni dejansko začrtanje novih meja med obema blokoma. To bi pomenilo, da bi bila OZN na enkrat gola formalnost in ne bi imela nobenega vpliva. Samo 5 velikih bi imelo besedo in načelo enakopravnosti narodov bi vrgli na gnojišče. Mir v svetu bi pa postal še večja iluzija, kot je sedaj. Če bi namreč poveljevalo samo pet ljudi, bi utegnili vsi drugi postati žrtve poravnavanja velikih računov.

To so moskovski računi.

Vojna na Koreji pa se nadaljuje ...

* * *

Koreja je samo epizoda v sovjetski borbi za interesne sfere. Ko prehajamo na drugo vprašanje, Srednji vzhod, se ga moramo lotiti tudi kot kompleksa vprašanj. Na celotnem ozemlju od Kaspiškega morja do obal Sredozemlja raste nemir. Nacionalizem je vse večji in dvanajst političnih umorov v zadnjih sedmih letih je res značilna politična postavka. Angleška politika na tem delu sveta doživlja poraz za porazom. Ona, in niti Francija, nimata neposredne uprave nad državami Srednjega vzhoda. Palestina, Libanon in Sirija so dobile politično neodvisnost in Angleži so samo še v Adenu. Imajo pa vpliv na posamezne dvore, obenem pa drže v rokah ključne gospodarske položaje.

V Perziji kaže, da se bodo ti njihovi položaje v kratkem prečej omajali. Harriman je dosegel, da je Mossadegh prvič popustil in poslal svoje predloge v London. Za temi predlogi je odpotoval včeraj tudi Harriman. Njegov namen je zagovarjati svoje delo in pripraviti Angleže, da bi se jim pričelo bolj muditi.

V Angliji so namreč še vedno prepričani, da dela čas zanje. Harriman je nasprotnega mnenja, zanj je najvažnejše, da v tej državi ne pride do poloma — gospodarskega in političnega — in da bo nafta znova polnila trebuhe petrolejskih

(Nadaljevanje na 8. strani)

ZASTOJ V KESONGU

pri razgovorih o nevtralnem področju

Danes nadaljevanje razgovorov - Ridgwayevo poročilo o novih kitajsko - korejskih vojaških pripravah

KESONG, 28. — Po dnevnih sejah v Kesongu so izdali sledeče poročilo: Čeprav so bili današnji razgovori posvečeni v celoti vprašanjem, ki se posredno ali neposredno nanašajo na drugo točko dnevnega reda (določitev nevtralnega področja), se je malo napredovalo v smeri načelnega sporazuma.

Poročilo nadaljuje, da sta obe delegaciji na jutranji in popoldanski seji obrazložili svoje stališče v vzdušju hladne vojaške vljudnosti. Stališče, ki ga je danes potrdil voditelj nasprotne delegacije, je že prej zavzel prvikrat med razgovori, še preden so se sporazumeli o dnevnem redu. Delegacija Združenih narodov je včeraj izrazila svoje stališče o drugi točki dnevnega reda in dala na razpolago nasprotni delegaciji zemljevide, da podpre svojo tezo.

Na koncu današnje seje, ki je bila prekinjena ob 15.42 na predlog voditelja nasprotne delegacije, je stališče obeh delegacij glede točke dnevnega reda, o kateri so razpravljali, ostalo nespremenjeno. 13. seja bo jutri ob 11.

Namestnik urada za informacije general Nuckols je danes izjavil: «Vse, kar se lahko reče, je, da sta nasprotni stališči sedaj jasno določeni, da pa kažeta znatna nasprotja in danes ni bil dosežen noben napredek o vprašanju razmejitvene črte nevtralnega področja».

Na današnji seji je general Nam Il govoril prvi ter je odgovoril na včerajšnjo izjavo admirala Joya.

Pri nadaljevanju seje je admiral Joy predvsem komentiral nekatere izjave nasprotnih delegatov ter je nato bolj jasno obrazložil stališče delegacije OZN, ki ga je že obrazložil včeraj in ki se ni spremenilo. General Nam Il je v odgovoru potrdil svoje prejšnje stališče. Admiral Joy je tedaj predlagal polurni odmor in pri nadaljevanju konference je prečital neko izjavo. Kmalu nato je bila seja odložena na jutri na predlog generala Nam Ila.

Na današnji jutraji in popoldanski seji so prečitali samo omenjene tri izjave in si izmenjali le kratke opazke.

Generaj Ridgway izjavlja v enem od svojih običajnih poročil OZN, da je bilo konec junija, preden so se začela pogajanja za prenehanje sovražnosti, opaziti znake za novo kitajsko-korejsko ofenzivo.

V poročilu dodaja, da so Kitajci in Korejci pripravili med Cangdanom in Kumhvo na zahodnem sektorju celo vrsto jarkov in ovir proti tankom. Nato govori o precej širokih ofenzivnih pripravah na severnem delu osrednjega sektorja fronte, kjer je dejavnost sovražnika enaka kakor pred začetkom prejšnjih velikih ofenziv.

Sovražnik — nadaljuje Ridgway — je imel čas, da si je lahko vsaj deloma opomogel od poraza v maju in lahko še vedno nadomesti prejšnje enote s svežimi silami.

KESONG, KJER SE VODIJO POGAJANJA ZA MIR NA KOREJI.

TRUMAN OBTOŽUJE SZ

da se pripravlja na napad

Oboroževanje in vojaške priprave v sovjetskih satelitskih državah

DETROIT, 28. — Predsednik Truman je prišel z letalom v Detroit na praznovanje 250. obletnice ustanovitve mesta. V svojem govoru, ki ga je imel ob tej priliki, je obtožil Sovjetsko zvezo, da dela po vsem svetu nevarne vojaške priprave, in je opozoril ZDA, naj bodo pripravljene. Nato se je vprašal, ali kominformisti res želijo mir na Koreji, ker se sovjetski voditelji pripravljajo na tak položaj, da bodo lahko imeli možnost v vsakem trenutku izvesti nove napade.

Nato je Truman poudaril potrebno oboroženje in pripravljenosti. Postopanje Sovjetske zveze, je nadaljeval Truman, prav gotovo ne kaže miroljubnih namenov. Ne vemo še, ali kominformisti res želijo mir na Koreji, ali pa skušajo s pogajanji doseči, kar niso uspeli z vojno. Prepričati se hočemo o resnici. Pogajanja se bodo lahko ugodno zaključila, samo če bodo nasprotniki res pripravljeni odpovedati se napadu na Koreji. Nato je Truman dejal, da dobivajo severni Korejci in Kitajci od Sovjetske zveze važne dobave za suhozemske in letalske sile. Toda naj se zgodi na Koreji kar koli, je dejal Truman, ne smemo napraviti napake, da bi se kar na lepem prepričali, da so se sovjetski voditelji odpovedali svoji misli, da bi zavzeli svet.

Truman je nato izjavil, da se oborožene sile v sovjetskih satelitskih državah naglo krepijo in Rusi sami imajo več kakor štiri milijone mož pod orožjem v Evropi in na Daljnem vzhodu. Obtožil je Rusijo, da pošilja velike množine moderne vojaške opreme svojim satelitom, in je navedel nekatere primere, ki so po njegovem konkreten dokaz napadalnih priprav: 1. oborožene sile v Bolgariji, Romuniji in Madžarski so mnogo večje, kakor jih dovoljuje mirovna pogodba; 2. ukaz romunske vlade, s katerim so odselili vse prebivalstvo, ki je prebivalo v 50 km širokem pasu ob jugoslovanski meji. Tudi Bolgarija in Madžarska sta napravili isto; 3. pošiljanje sovjetske moderne opreme severnim Korejcem in Kitajcem; 4. veliko zbiranje ruskih letalskih, suhozemskih in pomorskih sil v sovjetskih pokrajinah ob mandžurski meji nasproti japonskim otokom in Alaski.

Nato je Truman izjavil, da bo mogoče imeti mir med Sovjetsko zvezo in ostalim svetom, kadar bodo imeli take sile, da bo Kremelj prisiljen opustiti svoje napadalne namene.

Na koncu je Truman poudaril uspeh Združenih narodov na Koreji in izjavil, da ne bo nikoli opustil borbe za svetovni mir.

Svetovni židovski kongres in nemško zunanje ministrstvo

NEW YORK, 28. - Dr. Maurice Perlzweig, ravnatelj urada za mednarodne zadeve svetovnega židovskega kongresa, je danes zatrdil, da so številne bivše naciste, ki so služili Ribbentropu, sedaj nastavili v novem zunanjem ministrstvu v Zahodni Nemčiji. Preiskava v organizaciji zunanjega ministrstva in nemškem diplomatskem zboru je pokazala, da so med temi funkcionarji številni, ki so sodelovali pri «ekstremističnih nacističnih delih». Perlzweig je nadaljeval, da to pomeni, da je še prezgodnja odločitev zahodnih držav, ki mislijo končato vojno stanje z Nemčijo. Nadaljeval je, da imajo bivši nacisti tudi druga važna mesta v državni upravi, na univerzah, šolah in industriji. Število teh funkcionarjev je tako veliko, da ni mogoče verovati v morebitne pomote. Perlzweig je dodal, da so številne naciste tajno nastavili, kar je povzročilo protestiranje nemškega demokratičnega tiska. Vendar se politika ni spremenila in sedaj je nemogoče ugotoviti natančno število nacistov, ki so jih nastavili v nemškem zunanjem ministrstvu.

Lepa družba

BUENOS AIRES, 28. — Danes je bila v Buenos Airesu maša za Petaina. Ob tej priliki se je zbrala prav lepa družba. Maše so se namreč udeležili bivši tajnik italijanske fašistične stranke Carlo Scorza, vojni zločinec Ante Pavelič in bivši ministrski predsednik jugoslovanske fašistične vlade Milan Stojadinović.

Mahnič, Ehrlich et Co. redivivi

(Ob pisanju „Katoliškega glasa" o predstavi „Celjskih grofov")

Na slovenski kulturni njivi med raznim plevelom že od nekdaj raste eden, ki je najbolj umazan in najbolj strupen: tendence zasleplenega, fanatičnega in brezobzirnega jezuitizma, bolj papeškega od papeža, nekakih SS-odredov vojskujoče se cerkve, ki se sicer nikoli niso razrasle v kulturno gibanje, ker so bile sterilne in negativne, za povprečnega katoličana vrhu tega mnogo preozke, ki pa so imele vselej, danes bolj jutri manj, svoj škodljivi vpliv na rast slovenske kulture. Po najvidnejšem predstavniku in ideologu, čeprav ne očetu te struje, goriškem profesorju bogoslovja dr. Antonu Mahniču, ki je na rešetu katekizma vejal ljuljko od semena slovenske kulture, se ta v slovenski kulturni zgodovini često imenuje mahničevstvo. V zadnjih desetletjih so te tendence pod vodstvom profesorja ljubljanske teološke fakultete Ehrlicha in njegove ekstremistične akademske skupine «Straža v viharju» (ki je bila dostikrat v ostrem nasprotju z zmernejšimi katoliškimi elementi) kot ehrlihovstvo ali stražarstvo doseglo svoj višek in daleč prešlo meje boja na kulturnem področju.

Ta jezuitski fanatizem, ki je tako žalostno posegel že v samem začetku slovenske književnosti, se ni ustavil niti pred kulturno sramoto autodafeja — ob prelomu iz 16. v 17. stoletje je škof Tekstor zažigal prve slovenske knjige, tri stoletja kasneje, ob prehodu iz 19. v 20. stoletje, pa je škof Jeglič upepelil Cankarjevo «Erotiko» —, hotel proglasiti Prešerna za moralno izprijenega pijanca, kje neki pesnika, (pesnik je bil zanje tistikrat Koseski!), — pustil od lakote umirati Levstika («Pogine naj pes!»), zagrenil življenje in umetniško snovanje Gregorčiču (Mahnič v «Rimskem katoliku» in izven njega), ves čas poskušal ugonobiti Cankarja — skratka, z vandalsko roko segal po vsem, kar je danes naša najdražja kulturna dediščina.

V prehodu na politično področje je slovenski ultramontani klerikalizem, avantgarda vatikanske politike pri nas, v prvi svetovni vojni ustvaril žalostni pojav denunciantstva, ki je samo v prvem letu vojne poslal v Sloveniji na vešala ali pred puške več kot petsto ljudi, prevzemal kasneje vse bolj fašistične tendence, se zavzemal za korporativni družbeni red (dr. Andrej Gosar) obsodil krščansko-socialnega pesnika in pisca Edvarda Kocbeka, ker je zapisal resnico o Francovi zaroti proti španski republiki, in pisatelja, duhovnika Stanka Cajnkarja, ker je v drami «Potopljeni svet» prikazal duhovnika, ki ga mučijo dvomi v katoliške dogme.

Zadnja, logično nujna stopnja v tem razvoju je kolaboracionizem s fašističnimi zasužnjevalci, bela garda, črna roka in, kot razvojni vrh stražarstva, razni kaplani Volbanki in Babniki, makjavelistični spletkarji (čeprav delamo s tem krivico Macchiavelliju, ki je bil mož širokega razgleda in globoke kulture, vse prej ko fanatik), fanatični ciniki in hladnokrvni ubijalci, in pa grozote Sv. Urha, kjer je bil kot zadnja žrtev slovenske kulture nekaj dni pred osvoboditvijo zverinsko umorjen umetnostni zgodovinar, primorski rojak dr. France Mesesnel. (Primerjaj vzporedno pot hrvatskih frankovcev do ustaštva ali slovaških hlinkovcev do satelitskega fašizma!).

Mahničevstvo, ki mu je kot kulturno - zgodovinskemu političnemu in ideološkemu dediču sholastike in inkvizicije edino merilo za presojanje kulturnih, zgodovinskih, etičnih in drugih vrednot katoliška dogma in korist Cerkve (v svoji povampirjeni ehrlichovsko-fašistični izdaji se povzpne, kadar gre za lastne cilje, mimo in preko vseh pravil katoliške etike in se mu ne studi pomočiti roke do komolca in čez v kri), vse, kar je izven nje, pa je ne le brez vrednosti, temveč nevarno in zato potrebno odgovora z ognjem in mečem; to mahničevstvo, ki je hotelo «podariti Slovencem kulturo, ki bi bila slovenska le toliko, kolikor se mora posluževati slovenskega jezika, da jo ljudje razumejo, sicer pa bi bila le del nekake univerzalne, strahotno uniformirane, ob popolnem preziranju časnih vrednot — razen koristi «vojskujoče se cerkve» — v onstranstvo usmerjene super katoliške kulture; to mahničevstvo, ki očituje začuda sličnosti z današnjim kominformizmom (ta sličnost izhaja iz skupne poteze: okostenelí dogmatizem in namerno natikanje slepočnic), je v preporojeni izdaji začelo vse bolj težiti na slovenske razmere okoli 1938 (leto krize v katoliški reviji «Dom in svet» zaradi spora med zmernimi in fanatiki ob konkretnem primeru Kocbeka in Cajnkarja). Takrat nekako se pojavi «Slovenski dom», popoldnevnik, eno od glavnih borbenih glasil te struje, in z njim vred neki Mirko Javornik, glavni urednik in duša tega lista v tem času prvih ostrih napadov na «kulturni boljševizem», spletk proti ljubljanski univerzi zaradi nekaterih napredno usmerjenih profesorjev, in začetka «samoslovenske» ideologije, ki bi rajši videla Slovenijo združeno n. pr. s katoliško, pa čeprav fašistično Italijo, kot s pravoslavno Sr

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Nedelja 29. julija
Marta, Dobrila
Sonce vzide ob 4,44, zatone ob 19.38. Dolžina dneva 14.54. Luna vzide ob 0.08, zatone ob 17.01.
Jutri ponedeljek 30. julija
Abdon, Vitodrag

Dvojna mera šolskih oblasti

Pred dnevi je italijansko lokalno časopisje javilo vest, da bodo v telovadnici šolskega poslopja v Ul. Ruggero Manna predvajali film o življenju otrok v počitniških kolonijah (italijanskih seveda). Vest sama na sebi ni bila tako zanimiva, da bi bilo vredno o njej izgubljati besed, pač pa smo se prav ob čitanju te spomnili na nek drug dogodek, ki kaže na dvojno mero odgovornih šolskih oblasti pri reševanju vprašanj, ki se tičejo slovenske in italijanske šole.

Spomnili smo se namreč, da so slovenski šolniki in profesorji ob priliki svoje konference, ki je bila marca meseca letos, zaprosili višjo šolsko upravo, da bi jim dovolila imeti konferenco v telovadnici šolskega poslopja pri Sv. Jakobu. Tedaj je višje šolsko nadzorništvo odgovorilo, da mu je nemogoče ugoditi prošnji in to iz higienskih razlogov.

Ker se tudi omenjeni film o življenju v počitniških kolonijah izvaja v telovadnici, se upravičeno vprašujemo, kje so ostali sedaj vsi tisti pridržki iz higienskih razlogov, ki so bili vzrok, da se šolske oblasti odbile prošnjo slovenskim šolnikom, medtem ko so dovolile, da se pod enakimi higienskimi pogoji predvaja film v italijanskem šolskem poslopju. Če to ni dokaz dvojne mere, potem je pač znak, da si gospodje pri šolskih oblasteh niso na jasnem, kaj pravzaprav izraz dvojna mera pomeni.

Pa naj navedemo še drug tak primer. Pred dobrim tednom se je porušila na Martovih poljih stanovanjska hiša, iz katere se je moralo v naglici izseliti 12 družin. Občina jim je sicer najprej ponudila začasno zatočišče v javnih ogrevalnicah; toda tej rešitvi so se družine upravičeno uprle in tako je bilo rečeno, da bodo zaenkrat nastanjene v enem izmed šolskih poslopij; to seveda vse dotlej, dokler ne bodo zgrajena nova stanovanjska poslopja na Kolonkovcu, ki bodo verjetno gotova v približno treh mesecih.

Do tukaj bi bila vsa stvar v redu; družine so se morale izseliti in treba je bilo v naglici poiskati primerne prostore. Toda pri tolikšnem številu šolskih poslopij v centru mesta, so odgovorni krogi smatrali za najbolj primeren prostor prav šolsko poslopje pri Sv. Ivanu, kjer ima svoje učilnice slovenska šola? Da to ni ravno naključje, nam pojasnjuje že zgoraj omenjeni primer. Nepotrebno bi bilo k temu poudariti, v kakšnem stanju bo šolsko poslopje, ko bodo čez tri mesece odšle iz njega omenjene družine ter bodo pričeli slovenski otroci s poukom.

Oba primera «nepristranske» politike odgovornih šolskih oblasti sta seveda zelo ogorčila in razburila slovenske starše, ki zahtevajo, da se s takšnim ravnanjem končno že neha. Ali je odbornik Sciolis, ki ima vedno pripravljene lepe besede v pomiritev upravičenih razburjenih slovenskih prebivalcev, o vsem tem kaj poučen?

Konec otroškega festivala brez Bartolijevega ihtenja

Ker Italija ni dovolj italijanska, so si znani možakarji raje izbrali za mladinski festival Trst. Kot se v vsakem pustu končujejo karnevalade, se je tudi za to pustno manifestacijo približal včerajšnji dan, ki naj bi bil višek manifestacije italijanstva, to je nekak pustni torek. Toda organizatorji so se precej ušteli, ker niso računali, da so v Trstu poleg esulov in «južnih bratov» tudi Tržačani, ki so teh «špasov» že davno siti in jim ni mar za hrupne poulične manifestacije.

Zato so zaman na Velikem trgu zgradili obsežne odre, ker je bilo poslušalcev razen otročadi le bolj malo, čeprav se sedaj tam zvečer zaradi vročine ponavadi hladi precej ljudi. No, da ni bilo prazno, so poskrbeli med drugimi tudi duhovni in redovnice, ki so pripeljali na trg otroke iz zavetišč.

Spored je bil le bolj klavrn. Niti napovedana esulska pesem ni ganila ljudi in je šla skoraj neopažena mimo. Šovinisti so zato zaman čakali ploskanja. Ko je prišel škof, so zaigrali «Fratelli d'Italia» in tedaj je le bilo nekaj navdušenja. Župan je spregovoril in je seveda moral omeniti tudi to pot «madrepatrio» in visoke ideale. Hvalil je tudi Sicilijo, morda zaradi lepih spominov na njegovo zadnjo volilno turnejo. V dobro pa mu moramo šteti, da to pot tudi ni ihtel, da bi se mu otroci ne smejali.

Edina zanimiva točka sporeda so bili umetni ognji, razen če seveda tudi to ne pojde na račun tržaških davkoplačevalcev. Končno so se v otročadi zbudila visoka in plamteča patriotična čustva: ko so odhajali, so se na Korzu malce znesli nad indipendentisti ter kričali pred njihovim sedežem: Italia, Italia in tudi zvižgali. To pa je bilo vse. Pač lep tad pedagoškega udejstvovanja v tem tednu.

„RAZGLEDI"

Izšla je 6. številka «Razgledov» v kateri so prispevki Nikolaja Peršiča, Borisa Pahorja, Dore Gruden, Alojza Rebule, Rada Pregarca. Priloge: Maksim Sedej: Deček z maskami, Veno Pilon: Lakota, Riko Debenjak: Krizanteme, France Mihelič: Tihožitje z lutko. Tone Kralj: Pust.

Noben ljubitelj slovenske kulture in tržaški Slovenec ne sme biti brez te revije!

ENOTNI RAZREDNI SINDIKATI morajo biti v odboru za obrambo dela

Izjava tajništva Zveze ERS za Tržaško ozemlje

V zvezi s sedanjim gibanjem, da bi se prenehalo izkoriščanje Trsta, predvsem pa da bi dosegli vrnitev motornih ladij «Saturnie» in «Vulcanie», tajništvo Enotnih razrednih sindikatov izraža svojo neomejeno podporo borbi delavcem in meščanom za obrambo njihovih interesov, hkrati pa obžaluje in protestira proti dejstvu, da Zveza enotnih razrednih sindikatov ni bila povabljena na sestanke in da ni udeležena v odboru za obrambo dela v tržaški luki skupno z drugimi sindikalnimi organizacijami.

Enotni razredni sindikati so že od vsega svojega početka, zlasti pa na ustanovnem kongresu, vnesli kot glavno točko svojega programa sindikalno borbo prav v obrambo interesov tržaškega mesta, za kar se morajo Trstu vrniti njegove ladje, njegov pomorski in trgovinski pomen, njegove plovne proge in s tem zajamčiti delo njegovim ladjedelnicam in arzenalom. Razredni sindikati so vedno obsojali in opozarjali na školjivo politiko likvidiranja tradicionalnih nalog Trsta ter obsojali prenos raznih tržaških dejavnosti v mesta in luke italijanske republike.

Navzočnost razrednih sindikatov v ustanovah, ki so bile ustanovljene za to pravično borbo, je odločilnega pomena. Kdor iskreno želi, da se vrne Trstu, kar mu gre, da se njegovo gospodarstvo obnovi, da se mu vrnejo ladje, mora nujno priznati pozitivni delež, ki ga razredni sindikati lahko prispevajo in že dajejo, da bo ta akcija imela dober uspeh.

Vse delovno ljudstvo mora obsoditi nesmiselne diskriminacije, ki jih hočejo delati, kdor je s tem prizadet, ter s tem izločiti v borbi za ladje in tržaški promet določeno sindikalno silo. Zato naj pomorščaki, pristaniški delavci in upravno osebje interveniraja, da se ta škodljivi položaj odpravi.

TAJNISTVO

SEJA conskega upravnega odbora

Pod predsedstvom upravnega inšpektorja dr. Furjana je na svoji redni tedenski seji conski upravni odbor odobril odlok združenih bolnic v Trstu, da se zviša za 200 lir cena vzdrževanja bolnikov v otroški bolnici «Società degli Amici dell'Infanzia». Upoštevali so pri tem, da ni bilo mogoče s cenami, določenimi v začetku leta 1949, kriti stvarnih stroškov. Kljub zvišanju cene pa je še vedno nižja od onih, ki veljajo v italijanskih mestih.

Miljška občina je pooblaščena, da zviša voznino na občinskem parniku in avtobusih. Miljška občina je predlaga zvišanje cene, ki bo veljavno le ob praznikih. Sprejeli so prošnjo trgovca, ki mu je občinska komisija odbila prošnjo za obrtno dovolilnico za trgovino v novi stavbi. Odbor je izrazil mnenje, da otvoritev novih trgovin v novih stavbah pospešuje gradbeno dejavnost.

Izvolitev upravnega sveta v železarni ILVA

V preteklih dneh so bile volitve za obnovitev upravnega sveta v podjetju ILVA. Osrednji in pozitivni dogodek za delavce na teh volitvah je udeležba Zveze Enotnih razrednih sindikatov STO.

Po dolgi in vztrajni borbi za odstranitev neštetih ovir, ki so jih razredni organizaciji od časa do časa postavljali ravnateljstvo podjetja, Delavska zbornica in kominformistični sindikati; potem ko so ERS odstranili dolgo vrsto malih zarot in spletk, ko so vztrajali proti sistematični in nenehni opoziciji Zveze industrijcev, je sila dejstev prisilila vse, da so morali končno spoštovati voljo razrednih delavcev v ILVA in njihove sindikalne organizacije. Tako so se Enotni razredni sindikati končno lahko uradno udeležili volitev v upravni svet.

Tu moramo poudariti, da se je to zgodilo predvsem po zaslugi skupine vztrajnih in pogumnih delavcev v ILVI, ki so si pridobili naklonjenost vsega kolektiva. Zato pomeni 234 glasov, ki so bili oddani razrednim sindikatom, in mnogi glasovi za isto listo, ki so bili razveljavljeni, velik uspeh. To je otipljiv znak, da se je začela v delavcih močno vzbujati razredna zavest in da so zavzeli tako stališče, da se končno začne ona borba, ki bo odpravila nevzdržen sindikalni položaj.

Pri volitvah delegatov v upravni svet ILVE so imeli Enotni razredni sindikati polovico glasov v primeri z glasovi Delavske zbornice in petino v primeri s kominformistični sindikati. V teh številkah pa se vsekakor ne zrcali dejanski položaj v tovarni ravno zaradi omenjenih vzrokov. Delavcev v ILVI, ki se strinjajo z linijo Enotnih razrednih sindikatov in njihovo borbo, je gotovo še enkrat toliko, simpatizerjev pa še več; to vedo vsi, vštevši nasprotniki. Na bližnjih volitvah za tovarniški odbor bodo delavci to tudi formalno dokazali, ker delavski razred v Trstu hoče nadaljevati svojo pot naprej, da zopet pridobi zgubljene položaje, da bo sindikalno močan, da bodo z njim bolje ravnali, ga pošteno plačevali in spoštovali.

G. P.

Šovinistični izbruhi komintormistov

Tržaški kominformisti se vedno postavljajo kot odločni branilci pravic Slovencev, isto delajo tudi v Gorici. Vse to je demagogija in špekulacija, ker vedo, da bi jih sicer slovenske ovčice zapustile. Za Slovence jim pa ni prav nič mar in jih nekateri zaradi svoje prejšnje fašistične vzgoje celo sovražijo ter so prav tako zastrupljeni s šovinizmom kot pripadniki vseh ostalih nacionalističnih italijanskih strank.

Ker ni vedno lahko hinavčiti, se ti ljudje včasih spozabijo in tedaj siknejo iz njih vsa zadrževana mržnja in strup, kar najbolje potrjuje njihovo resnično bistvo.

Tak primer nam nudi tudi petkova «Unità» na njeni tržaški strani. V polemiki s «Corriere di Trieste» se članekar jezi, zakaj je ta list objavil objektiven članek o Beneški Sloveniji in pravi seveda, da se bili ti članki izraz slovenskega nacionalističnega stališča. In dalje piše: «Če italijanska vlada res gre ravna s slovensko manjšino na Cedadskem, ali mora prav «Corriere di Trieste» odvzeti «Primorskem dnevniku» njegov poklic?

Cemu tako pisanje, čemu se jezijo, če se oglasi tudi tržaški italijanski list v obrambo preganjanih beneških Slovencev? Cemu pa jih ti gospodje «internacionalisti» ne branijo, kar bi bila vsekakor njihova dolžnost, če bi bili to, kar trdijo, da so. Če bi oni v svojem listu res pošteno in brez kakršnih koli umazanih računov in špekulacij branili pravice beneških Slovencev, bi prav gotovo noben Slovenec ne protestiral proti temu, nasprotno tako pisanje bi vsakdo pozdravil, na maj pride iz katerega koli tabora, saj ni obramba pravice monopol nikogar.

Te ljudi pa to jezi in jim je žal, če se kdo spomni na preganjane beneške Slovence. Jasno, oni nočejo, da bi tudi italijansko ljudstvo zvedelo za krivice, ki jih prizadevajo Slovencem v Benečiji, pa čeprav je tega kriv njihov nasprotnik De Gasperi. Ker oni sami zaradi svojega šovinizma ne morejo in ne smejo braniti beneških Slovencev, jih seveda jezi, če to store drugi. S tem pa se še bolj razgaljajo in kažejo svoje pravo in resnično šovinistično lice.

OF

Krajevni odbor OF Nabrežina organizira za člane in simpatizerje dne 12.VIII.1951 enodnevni izlet v Posojno z ogledom Postojnske jame. Odhod z vlakom.

* * *

Okrajni odbor OF Nabrežina obvešča vse člane in simpatizerje, da bo 12. avgusta izlet v Postojno. Vpisovanje na krajevnih odborih OF v posameznih vaseh.

DAROVI IN PRISPEVKI

V počastitev spomina našega ljubljenega Aleksandra Trampuša daruje družina Kosmina za Dijaško Matico 1.000 lir.

IZLETI PDT

V dneh od 11. do 19. avgusta planinski teden na Vršiču z izleti na bližnje vrhove.

Dne 11. in 12. avgusta izlet na Triglav. Za oboje vpisovanje do 31. julija.

Dne 18. in 19. avgusta ponoven izlet na Triglav.

O turističnem sporazumu med ZVU in VUJA

Do sedaj ni bilo izdano nobeno uradno poročilo v zvezi z vestjo Anse, ki poroča da je bil sklenjen sporazum med angloameriško vojaško upravo in Vojno upravo jugoslovanske armade, na podlagi katerega imajo ameriški vojaki in civilisti, ki bivajo v Trstu, možnost turističnih obiskov v Istrskem okrožju Tržaškega ozemlja.

Solidarnostna nabiralna akcija za stavkujoče delavke

Zveza Enotnih razrednih sindikatov STO vabi sindikalne odbore in poverjenike ustanov, da zaključijo nabiralno akcijo ter izročijo sezname in nabrane vsote tajništvu Zveze ERS.

27. t. m. je tajništvo ERS izročilo stavkovnemu odboru 35.000 lir na račun nabiralne akcije ERS.

Sindikalni pregled radia jugoslovanske cone Trsta

Od 10. avgusta dalje bo radio jugoslovanske cone Trsta prenašal ob 20.15 na srednjih valovih 212.4 m. tedenski «Sindikalni pregled» tov. B. Petronija.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 28. julija 1951 se je v Trstu rodilo 9 otrok, porok je bilo 7 in umrli sta dve osebi.

Civilne poroke: narednik ameriške vojske Beryl Smith in gospodinja Eleonora Trevisan, industrijski tehnik Carlo Galbiati in gospodinja Anna Monticelli.

Cerkvene poroke: advokat dr. Viviano Randegger in študentka Elena Bubba, mesar Giuseppe Soriani in gospodinja Regina Soravito, uradnik Ernesto Miot in trg. pomočnica Anita Pomasan, uradnik Matteo Boch in uradnica Emilia Percacci, kurjač pomorščak Giuseppe Rade in delavka Anna Valli.

Umrla sta: 46-letni Alfredo Scocco in 65-letna Marija Diviach por. Boselli.

PUSTOLOVŠČINE OVJKA DOBREGA VOJAKA SVEJKA

Izšel je ponatis prve knjige PUSTOLOVŠČINE DOBREGA VOJAKA SVEJKA V SVETOVNI VOJNI v izdaji Založništva tržaškega tiska v Trstu. Knjiga stane 330 lir in je v prodaji v slovenskih knjigarnah.

Predstava na gradu Sv. Justa

Danes se prične pri blagajni na Trgu Verdi št. 1 ter pri osrednji blagajni Galleria Protti 2 prodaja vstopnic za drugo predstavo opere «Moč usode». Vstopnice so po znižanih cenah; nastopali bodo isti pevci. Druga predstava opere bo prihodnjo sredo. Direktor orkestra Umberto Berrettoni.

SINDIKALNE VESTI

V soboto 4. avgusta bo v Ul. Machiavelli 13 seja vodilnega odbora Enotnega razrednega sindikata industrijskih delavcev.

Izleti v Postojno

V okraj Dolina priredi izlet v Postojnsko jamo 12. avgusta.

Vpisovanje do 2. avgusta na sledečih krajih:

Domjo - pri tov. Sturm Slavku; Dolina - pri tov. Samec Peri, štev. 17; Boljunec - pri tov. Sotocin Mari, štev. 65; Boršt - pri tov. Petaros Veri, štev. 16; Richinanje - pri tov. Kuret Silvestru, štev. 18; Mačkovlje - pri tov. Olenik Rudolfu, štev. 52; Prebeneg - pri tov. Bandi Mirku, štev. 6; Stramare - pri tov. Veljak Lazarju štev. 88; Skofije - pri tov. Furlanič Dušek Jožefu, štev. 169; Badihi - pri tov. Hrovatin Mili, štev. 206.

Vpisovanje za izlet v Postojno dne 12.VIII.1951 je za II. okraj za sektorje Sv. Ivan, Skoljet, Sv. Alojz, VOM in Center mesta na stadionu «Prvi maj» ter za sektorje Sv. Vid in Sv. Just v Ul. Sv. Vito 17 od 19. do 21. ure vsak dan do vključno četrtka.

* * *

Sportno društvo «Mladost» v Nabrežini obvešča člane in ljubitelje vseh športnih panog, da v dne 12. avgusta t. l. enodnevni izlet v Postojno. Izletniki se lahko poslužijo lastnih prevoznih sredstev motociklov in kolesov. Podrobnejša pojasnila se dobijo na sedežu društva. Zaključek vpisovanja 2.VIII. t. l.

Sindikalne beležke

Na sedežu Združenja industrijcev je bil pred dnevi sklenjen sporazum o uveljavitvi na našem ozemlju novih določb o draginjski dokladi za industrijske delavce. Po teh novih določbah bodo znašale draginjske doklade za težake 80 lir dnevno (minimum), za kvalificirane delavce 80.50 lir za specializirane delavce pa 150 lir dnevno; za uradništvo bo znašala draginjska doklada 91.50 lir, za uradnike I. kategorije pa 192 lir.

* * *

Delavci, zaposleni pri občinskem poljedelskem podjetju pri «Orehu», so se zglasili pred dvema dnevoma pri Zavezniški vojaški upravi, kjer jih je sprejel gen. Blanchard, ki je pokazal veliko zanimanje za njih položaj. Poudaril pa je, da je vojaški upravi nemogoče rešiti problem prej, dokler ne bo načrta, ki bi ga morala predložiti upravna komisija občinskega podjetja. Delavci so se takoj napotili na predsedstvo cone, kjer so prejeli zagotovilo, da bo že v teku včerajšnjega dne odposlan načrt Zavezniški vojaški upravi.

Ker delavci ne prejmejo do sedaj nobene plače, bi bilo želeti, da bi odgovorne oblasti predloženi načrt čim prej proučile ter našle primerno rešitev, ki bi zagotovila kruh 80 tamkaj zaposlenim delavcem.

* * *

10 uslužbencem glavne bolnice grozi odpust z dela. Čeprav so sindikalni predstavniki stopili takoj v stik z vodstvom bolnice, ni bilo mogoče do sedaj rešiti tega vprašanja. Prizadeti uslužbenci so se po svojih sindikalnih predstavnikih obrnili tudi do predsedstva cone, toda brez vsakršnega vidnega uspeha.

IZPRED KAZENSKEGA SODIŠČA

Po vlomu v gostilno in razprodaji ukradenega blaga 3 leta v zapor

10 kg tobaka in cigaret, 3 steklenice likerjev in precejšnja salama v skupni vrednosti 73.000 lir je bil plen, ki ga je neznani vlomilec v noči med 21 in 22 junijem odnesel zavitega v prtu iz gostilne «Al cacciatore» v Ul. Marchesetti, katera je last Giuseppeja Ferluge. Neznanec se je po delu nemoteno oddaljil in ni za seboj pustil nobenih sledov razen velikega noža, ki mu je služil pri odpiranju vhodnih vrat ter bi ga verjetno policija težko izsledila, da ni finančna policija zaznala, da je v mestu naprodaj precejšnje število cigaret po izredno nizki ceni. Ker je bila stvar sumljiva, je policija razprostrla svoje mreže in kmalu ujela 36-letnega težaka Giorgia Mikeljo, rojenega v Tiflisu (Rusija) in stanujočega v Ul. Belpoggio, ki je priznal, da je vdrl v gostilno. Ta je plen skril nekje na Boškletu in kmalu spravil na trg ukradene cigarete. Poleg njega je policija aretirala še 54-letnega Carla Matiza iz Ul. Beccherie, 44-letno Angelino Matiz por. Baticelli in 35-letnega natakarja Angela Frisana iz Ul. Crosada 12 pod obtožbo, da so kupili in razprodajali ukradeno blago.

Sodišče je Mikeljo obsodilo na 3 leta zapora, na plačilo 20 tisoč lir globe ter mu prisodilo še 1.000 lir globe zaradi nedovoljene nošnje prevelikega noža, medtem ko je Carla Matiza obsodilo na 3 mesece zapora in 3.000 lir globe, Frisanija na 2 meseca in 3.000 globe ter končno še Baricellijevo na 2 meseca zapora in na plačilo 2.000 lir globe.

Predsednik - Ostoich, tožilec - Amodeo, zapisnikar - Pivk, obramba - Pangrazi, Bornia Falconer.

Obtoženca iz afere „wisky" na začasni svobodi

Včeraj sta bila predstavljena zavezniškemu sodišču za določevanje narokov Ferruccio Scalici in Giuseppe Basile, ki sta obtožena, da sta imela svoje prste pri aferi z razpodajo in nakupom ukradenega wiskyja in sladkorja skupno s Sternom. Locatellijem in nekim Macorinom. Oba sta bila spuščena na začasno svobodo ter se bosta morala predstaviti v ponedeljek zjutraj, ko bo verjetno izrečena tudi obsodba, to le v primeru, če ne bodo zopet preložili na kasnejši čas.

Važno za vse bivše dijake idrijske realke

Vsi bivši dijaki in profesorji idrijske realke, ki prebivajo v coni A STO so naprošeni, da javijo svoj naslov pismeno ali po telefonu Srečku Merlaku, Trst Ul. Ronchetto 92 (telefonska številka 95-873 - notranja 10 Merlak). To velja tudi za tiste, ki bi se izleta ne nameravali udeležiti. Ker se bo proslava vršila nepreklicno 17., 18. in 19. avgusta ter je treba urediti še razne formalnosti glede potovanja, preskrbe hrane in prenočišč, naj se javijo vsi zainteresirani do najkasneje 31. t. m. Vse ostale podrobnosti lahko prejme vsak preko dopisa ali telefona.

Pojasnilo predsedstva cone

Zaradi včerajšnje objave v nekaterih krajevnih časopisih, da se je neki zobotehnik usmrtil, ker mu je predsedstvo cone zaprlo laboratorij, predsedstvo cone pojasnjuje, da je laboratorij zaprla civilna policija na zahtevo združenja zobotehnikov.

Brezupno stanje starke

Prebila si je lobanjo in pretresla možgane

Včeraj zvečer je, 82-letna Luzzatto Luisa vdova Politzer iz Vicolo Scaglioni 1, med sprehodom nenadoma zdrsnila in padla na tla, pri čemer je silovito udarila z glavo ob trdi tlak. Z nekim ameriškim avtom so starko prepeljali v bolnico že v brezupnem stanju zaradi počene lobanje in pretresa možganov. Ker je gotovo, da ne bo Politzova živela dolgo, so zdravniki dovolili sorodnikom, da so jo odpeljali domov. Verjetno ne bo zdržala niti do jutra.

V teku iz pekarne pod vespo in v bolnico

Otroci po navadi zelo radi tečejo, včasih tudi preko ceste in se ne zavedajo, da nesreča preži za vsakim vogalom. Že zgodaj bi morali starši učiti otroka, kako je treba prekoračiti cesto in jim zabičati, da je potrebno, preden nadaljujejo pot, pogledati na desno in levo. Če bi se starši držali tega, bi bilo prav gotovo neprimerno manj nesreč in tudi 8-letni Giorgio Ravniker iz Androna S. Cilino ne bi danes ležal ves previt v bolnici. Otrok je namreč stekel iz neke pekarne v Ul. XX. septembra in se v trenutku znašel na ozki cesti, ki je razmeroma prometna. Prav v tistem trenutku je privozil mimo na svoji «Vespi» 35-letni Stellio Mauro iz Ul. del Toro in, čeprav je zavrl in zavil nastran, ni mogel preprečiti nezgode, ki je otroka poslala v bolnico z globoko rano na zatilniku in z raznimi manjšimi poškodbami na prsih. K sreči, in to zaradi prisotnosti duha vozača, se je stvar še razmeroma dobro končala in otrok bo moral ostati le kakih 10 dni v bolniški oskrbi.

Srajca zavrla kolo

Zaradi srajce, ki jo je imel položeno spredaj na kolesu in katere rokav je zašel med prednje kolo in ga tako nepričakovano zavrlo, je 16-letni dijak Giorgio Di Lazzaro iz Ul. Cologna zletel v velikem loku s kolesa in trdo priletel na tla. Pri padcu se je ranil na čelu, ličnici, vratu in ramenu ter je moral iskati pomoč v bolnici Rane so sicer vse lažjega značaja ter bo fant okrevalo v 7 do 10 dneh. Vsaka šola nekaj stane in fant verjetno ne bo več položil srajce na kolo, temveč jo bo nosil na sebi, kot se to tudi spodobi.

Zastrupitev s tabletami

Okoli 10. ure so včeraj sprejeli na IV. zdravniški oddelek že v brezupnem stanju 48-letno Marijo Godina por. Bandelli stanujočo na Kolonkovcu, ki je bila v popolni omotici ter je kazala znake zastrupljenja.

Ker sama ne govori, je bilo nemogoče izvedeti vzrok zastrupljenja, vendar je njena sestra Marija Cosetti, ki je Bandellijevo spremljala, izjavila, da je verjetno spila 8 tablet razjedljivega sublimata. Ko se je njena sestra okoli 9. ure vrnila iz mesta, se je pritoževala, da ji je slabo, nakar se je vlegla v posteljo. Nihče ne ve, ali je tablete spila v samomorilne svrhe ali pomotoma. Zdravniki se niso izjavili o njenem stanju, vendar ji bodo skušali rešiti življenje.

Kolesa na vrsti

Čim se vreme spremeni in postaja suho se ljudje radi poslužujejo koles in ker jih puščajo naslonjene ob stavbah brez vsakega varstva, dajo tako zlikovcem priliko, da si jih izposodijo in jih seveda, če jih ne prime policija, nikoli več ne vrnejo.

Predvčerajšnjim so neznanci pobrali 18-letnemu Sergiu Vesnaverju iz Ul. Giacinti moško kolo zelene barve znamke «Bianchi», včeraj pa je 28-letnemu Brunu Pavanu iz Ul Ronchetto zmanjkalo 20.000 lir vredno kolo znamke «Bottecchia», katerega je imel shranjenega v neki veži Ul. Taraboc chia.

Otrok pomotoma spil sodo

V trenutku nepazljivosti svoje matere je komaj 2-letna Lina Simcig stanujoča s starši v Ul. Soncini 36, nepričakovano prijela steklenico s sodo «solvay», jo prislonila k ustom in popila precejšen požirek.

Dekletce se je kmalu začelo zvijati od bolečin, ker ji je soda precej razjedla grlo. Čim je njena mati spoznala resnost položaja, jo je odpeljala v bolnico, kjer so jo sprejeli na otorinski oddelek. V bolnici bo verjetno ostala 10 do 20 dni, če seveda ne bodo nastopile komplikacije.

Vsakdanji karambol na križišču

Križišča so skoraj drevno prizorišče prometnih nesreč in prav zato bi morali šoferji previdneje voziti. Tudi včeraj sta na nekem križišču v Rojanu trčila avto «Dodge», last koprske pošte, katerega je vozil 28-letni Alojz Prinčič iz Kopra, in neki angleški motociklist, ki je pri trčenju skupno z vozilom zletel nekaj metrov v stran. Kljub temu da je motociklist silovito padel na tla, se je takoj dvignil in se odpravil dalje, ker je k sreči ostal skoraj nepoškodovan. Vozili sta utrpeli le malenkostno škodo.

Zaradi bencinske svetilke opekline II. in III. stopnje

Zaradi slabega delovanja bencinske petrolejke se je včeraj med delom v arzenalu Tržaškega Lloyda, kjer je zaposlen 43-letni Giuseppe Coloni, stanujoč v Ul. dell'Industria 30, močno opekel po rokah in prstih. Potreben je bil njegov prevoz v bolnico, kjer so ga zaradi opeklin II. in III. stopnje sprejeli na dermatološki oddelek ter upajo, da bo v 10 ali najkasneje v 15 dneh okreval.

Ulici Ginnastica in Piccardi zaprti za promet

Tržaško županstvo poroča, da bosta zaradi spremembe tramvajske proge št. 11. v filobusno progo in zaradi odstranjevanja tračnic ulici Ginnastica in Piccardi od 1. avgusta dalje zaprti za promet, dokler se omenjena dela ne bodo končala.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Sprejem otrok v Zavod za gluho mladino v Portorožu

Ob pričetku šolskega leta 1951-52 se bodo na prošnje staršev ali njih namestnikov sprejemali v prvi razred v Zavod za gluho mladino v Portorožu gluhi otroci. Pogoji za sprejem so sledeči: gluhost otroka ali teža stopnja gluhote, da se ta ne more šolati v ljudski šoli in ne s sluhom naučiti govora; 2. izpolnjeno 6. leto starosti; 3. primerna telesna in duševna sposobnost za šolanje.

Od sprejema so izključeni neozdravljivo bolni in oni s težkimi telesnimi hibami.

Prošnji, katero je treba nasloviti do 1. septembra t. l. na ravnateljstvo Zavoda za gluho mladino v Portorožu, je treba priložiti: rojstni list, potrdilo o cepljenju koz, domovnico ter izkaz o premoženjskem stanju staršev. Otroci, ki imajo pogoje za sprejem, bodo pred pričetkom šolskega leta pozvani še na preizkušnjo. Pričetek pouka v šolskem letu 1951-52 bo dne 6. septembra t. l. Vsa nadaljnja navodila prejmejo starši pri upravi Zavoda.

Škofije

Dramska družina prosvetnega društva se marljivo vadi Branislava Nušiča «Sumljivo osebo», s katero bo nastopila na letošnjem festivalu slovenske kulture, ki bo v oktobru.

Lutkovno gledališče SNG iz Trsta na Koprskem

Te dni gostuje v koprskem okraju lutkovno gledališče SNG iz Trsta, ki ga vodi tov. Maršič. V našem okraju bo imelo vrsto predstav v vseh krajih, kjer letujejo otroci iz Slovenije. Prva predstava je bila v Kopru, danes dopoldan bo v Piranu, popoldan ob 17. pa v Portorožu. Nadaljnje predstave bodo v ponedeljek v Kortah, v torek v Šmarjah, v sredo pri Sv. Antonu, v četrtek v Dekanih. Popoldan v četrtek bodo lutkarji dali predstavo invalidom v Valdoltri.

Zagovarjali se bodo zaradi prevare

Prve dni avgusta bo pred okrajnim sodiščem v Kopru razprava proti Ludviku Hvali upravniku podružnice špedicijskega podjetja «Intereuropa» Pulj, Jožku Božiču, blagajniku istotam in Petru Ivančiču, uslužbencu istega podjetja. Vsi trije se bodo morali zagovarjati za kazniva dejanja zoper premoženje s prevaro.

III. zasedanje skupščine IOLO

V ponedeljek in torek bo nadaljevala svoje III. zasedanje skupščina Istrskega okrožnega ljudskega odbora. Zasedanje bo v veliki dvorani Ljudskega gledališča v Kopru. Skupščina bo obravnavala predloge odlokov in odredb v zvezi z novim načinom trgovine v naši coni in v zvezi z drugimi gospodarskimi ukrepi.

Boršt

Električna razsvetljava je velika pridobitev za gospodarstvo v vasi. Koliko časa je prihranjenega za pripravljanje petrolejk ali karbidovk, koliko nejevolje, kadar je luč slaba. V času burje ali dežja je s tako lučjo nemogoče iti izpod streh. Če je v hlevu ali kje drugje potrebna nujna pomoč, je vedno polno zamude, prej kot je pripravljena luč.

Vse to bo odpadlo, ko bomo tudi v našo vas dobili električno luč. Za to so začele že pred časom priprave. Podjetje «ELTE», ki ima v koprskem okraju nalogo, da napeljuje po vaseh elektriko, je nedavno tega trasiralo linijo za napeljavo. Vsi ljudje so bili na nogah in se veselili tega napredka. Nekaj pa je prišlo vmes, da so dela zastala.

Te dni pa so znova pričela. Dnevno so na delu štirje električarji, katerim pomagamo tudi vaščani. Posebno skrbi za to, da bi čimprej dobili luč tovariš Jerman, ki je preskrbel ves potrebni material za zgraditev transformatorske postaje. Tako bomo tudi v Borštu lahko posvetili v zimskem času zvečer več časa kulturni izobrazbi, kar do sedaj nismo mogli zaradi luči.

Šmarje

Da bi poživeli nekdanje narodne plese, ki so za našo narodno folkloro nekaj posebnega, je bila zadnje čase ustanovljena folklorna skupina, ki šteje 36 članov. Ta skupina bo vadila razne domače plese, ki so bili nekdaj zelo cenjeni, pa jih je spravila iz navade raznarodovalna politika tujcev. Tega so se dobro zavedali naši ljudje, posebno pa člani prosvetnega društva. Oživimo nazaj, kar je našega, kar se je ohranilo lepega od rodov, ki so živeli pred nami, to je bila naša misel, ko smo ustanavljali sedanjo folklorno skupino. Upamo, da nam bodo mladi člani te skupine že na letošnjem prazniku slovenske kulture pokazali, kaj zelo lepega. Sedaj vadi skupina belokrajnske in panonske plese.

Z GORIŠKEGA

Seja občinskega upravnega odbora

Ali bodo štandrežko cesto popravili samo do begunskega naselja?

Na svoji zadnji seji v petek zvečer je občinski upravni odbor natančno proučil pogodbo z uradom za potrošniški davek. Nato so odborniki sprejeli številne sklepe in med drugim odobrili plačilo 2.300.000 lir za sprejeme v bolnice izven občine. Izdatek se bo verjetno zmanjšal, ker bodo nekateri bolniki še povrnili stroške. Sklenili so tudi prodati najboljšemu ponudniku dve motorni kolesi, ki sta last občine, ter odobrili izdatek za ojačenje razsvetljave na trgu v Ločniku. Nadalje so sklenili dati v bližnji bodočnosti v zakup gradnjo obcestnega zidu vzdolž glavne ceste v Standrežu, in sicer od začetka Kraške ulice do trga v Standrežu.

Z gradnjo tega zida naj bi dokončno uredili tisti del ceste, ki je v popravilu. Toda Štandrežci se s tem ne zadovoljijo in čakajo še vedno na izpolnitev obljube za asfaltiranje ceste do konca vasi. Do sedaj so cesto popravili samo do begunskega naselja in kaže, da občina ne skrbi za svoje najboljše davkoplačevalce, temveč le za priseljence, ki jo je izkoriščajo in težijo na njeno izčrpano blagajno.

Prvi dolgoprsti kolesar je že na varnem

V zadnjem času, ko je poletje spravilo zopet v promet številna kolesa, so se tatovi koles pripravili na žetev. Kolesa so padala v njihove mreže drugo za drugim in na policiji so dnevno beležili prijave okradenih kolesarjev. Policija je zato postala pozornejša in si je nadela nalogo, da bo v kratkem izsledila vse dolgoprstne kolesarje, ki jih je, če sodimo po njihovem delu, prav gotovo cela tolpa. Vse kraje, ki so se izkazali okuženi po tatovih, je policija skrivno zastrašila. Postavila je namreč v zasedo policiste v civilu, ki skrbno opazujejo promet kolesarjev. Včeraj je v policijske roke padel prvi tat. Pred zelenjadnim trgom je včeraj za trenutek pustila svoje kolo 37-letna gospodinja Pierina Minen por. Pizzul. Čim se je žena obrnila in vstopila na trg je nek mladenič urno zajahal njeno kolo in se hotel z njim odpeljati. Tedaj pa planeta nanj agenta javne varnosti, ki sta ga takoj zapazila in ga aretirala. Na kvesturi so ga spoznali za 18-letnega Alda Lenarduzzija iz Ronk. Pri zaslišanju je tatič odločno zanikal, da bi bil povezan s tolpo tatinskih kolesarjev in je trdil, da je vedno kradel na svojo roko.

Policija je

LUKSEMBURŠKA - VELESILA JEKLA

Pred 70-leti je producirala komaj 170 ton surovega železa, danes je na sedmem mestu v proizvodnji jekla

Marsikdo se je nasmehnil, ko je zvedel, da je k atlantskemu paktu pristopila tudi Luksemburška, ta neznatno majhna državica. In vendar je to prava velesila, seveda ne po svoji razsežnosti, ki znaša le 2600 kv. km, in številu prebivalstva, ki pride komaj na 300 tisoč ljudi, marveč po svoji industrijski zmogljivosti in ker je to dežela — jekla!

Od držav, ki proizvajajo jeklo, je Luksemburška na sedmem mestu, kar ima izreden političen pomen ravno v današnji dobi oboroževanja. Železo in jeklo sta ustvarila močno težko industrijo, ki daje Luksemburžanom svojstven značaj in njihovim krajem posebno tradicijo, dasi je dajala Luksemburška še pred 70 leti komaj 150 ton surovega železa. Zato ni čudno, če štejejo domačini G. Tomasa, znamenitega angleškega kemika, za svojega največjega dobrotnika. Odkritje minete, to je zrna, ki vsebuje železo in okoli 1 odstotek fosfora, ter Tomasov način pridobivanja železa, sta dvignila njihovo domovino v eno prvih industrijskih držav. Pri tem procesu je prišlo do iznajdbe v izdelovanju Tomasove žlindre, industrijskega odpadka, ki je pomembno umetno gnojilo. To je bil tudi vzrok, da sta se v Luksemburški dvignili istočasno industrija in poljedelstvo; to krije 90% domačih potreb žita in 100 % potreb mesa in mleka.

Razvoj industrije je v dobi od l. 1871 do 1930 vplival v taki meri, da se je industrijsko prebivalstvo petkrat pomnožilo; pokrajina Escli je postala pravi industrijski panj. Izjema je pokrajina Mersel, ki je ohranila poljedelski značaj; toda mnogi domačini, zaposleni v industriji, bivajo doma in opravljajo tuči kmetska dela. Dvojna izraba delovne sile jim je omogočila večji zaslužek in s tem dvignila njihovo življenjsko raven.

Do prve svetovne vojne je tvorila Luksemburška industrijsko središče Posarja in Lotaringije ter je bila v carinski uniji z Nemčijo. Luksemburške jeklarne so bile tedaj tesno povezane z nemškimi in nemški kapital je bil pri teh podjetjih precej angažiran. Po porazu Nemčije so nemške kapitaliste izpodrinili Francozi in Belgijci. V dobi med obema vojnama se je uveljavil tudi domači kapital in luksemburški počjetji «Arbed» in «Hadir» imata danes tovarne, rudnike in premogovnike v Lotaringiji, Posarju, Nemčiji in Belgiji.

Umljivo je, da imajo luksemburška podjetja zavoljo svojega velikega industrijskega potenciala velike dobičke. Zato ima država iz teh podjetij največ dohodkov, ki so 200-krat večji od dohodkov železnic, čeprav so te zelo važne in ima država v svojih rokah 51 % njihovih delnic.

Razmeroma ugoden položaj delavstva, zlasti pa priliv kmetskega elementa v industrijo, ki je ostal lastnik hiše, zemlje in podobno, je povzročil, da je luksemburški delavec premalo borben in mnogokrat politično brezbarven. Tej strukturi delavskega razreda je pripisati, da se delavski voditelji krščansko-socialne skupine pustijo omamljati s tem, kačar plača na primer podjetje «Arbed» za socialne prispevke 40 milijonov frankov letno, ko «slabo» zasluži, in 50 milijonov frankov tedaj, ko zasluži dobro. Ne pomislijo pač, da so to pri ogromnih dobičkih, ki jih daje kapital, le drobtine.

To stanje se odraža tudi v politični strukturi prebivalstva. Najmočnejša je zato krščansko-socialna stranka, ki tudi sama vlada in ki je pod vplivom cerkve. Ta pa gleda pri svojem «duhovnem poslanstvu» tudi na materialne koristi. Tako so v mestu Luksemburgu vse bolnice last rečovnic in največji list v državi «Luxemburger Wort» je prav tako v rokah cerkvenih krogov.

Ostali dve stranki sta komunistična in socialno-demokratska, ki žal ne nastopata enotno. Komunisti očitajo socialistom, da so «vladna stranka izven vlade», glavni argument KP proti vladi pa je ta, da je Luksemburška s pristopom k atlantskemu paktu zgubila položaj «večno nevtralne države».

Naj omenimo še to, da je bila Luksemburška tudi za Schumanov načrt; značilno pa je, da so bili zanj celo sindikati. Gotovo ne iz samega lokalnega patriotizma, ker je bil Schuman rojen v Luksemburgu in živel tam do svojega 19. leta, nakar se je preselil v Francijo, kjer se je posvetil politiki.

Slaba stran Luksemburške je pač ta, ča leži «na vratih» vednih vojnih pohodov in da je morala že tolikokrat preživljati vojni strah.

Na sliki vidimo Averella Harrimana ob prihodu v Teheranu in že v razgovoru z ameriškim poslanikom J. Gradyjem, ki mu gotovo poroča o stanju angleško-perzijskega petrolejskega spora. Harriman ima težko nalogo. Paziti mora na ponos Perzije, ki ne more več preklicati zakona o podržavljenju petrolejskih vrelcev, in rešiti mora interese Anglije in vsega Zapada.

ZA KULTURNI DOM

KAMEN DO KAMNA PALAČA

Po vseh vaseh iu mestih prispevajo rade volje delavci, kmetje, nameščenci, trgovci, obrtniki, inteligenti za Kulturni dom v Trstu

Do sedaj je dosegla nabiralna akcija: 4.236.798 lir

Seznam štev. 17

Za zgraditev Kulturnega doma v Trstu so prispevali ob «Tednu Kulturnega doma»: Izkupiček prodaje pive pri prečtavah «Celjskih grofov» 26.165, Slava in Marija Pahor 300, Vika in Stojan Smrkolj 1000, družina Lipert 200, družina Pulgher 300, Lipovec Marija 200, družina Zupančič 1000, Nedok Danilo 500, N.N.J. 2000, Ukmar Drago 1000, Stoka Maja 50, Černe Ljubo 100, Vilhar Nada 50, Ardolšek Stanko 100, Potrata P. 50, Premrl Slavka 200, Koren Jože 150, Sancin Danilo 50, K. J. 500, Furlan Emil 500, Ažman Marija 500, M. B. 200, Kovač Ana 300, Jenko Sergij 5000, Bukavec Olga, Prosek 5000, dr. Okretič Henrik 5000, Pregelj Marija 300, Pipan Lija 1000, Regent Ivanka 400, N. N. 500, Ukmar Mara 200, Orel Josip 1000, Mezgec Slava 500, Starešinič Stane 500, Gabrijelčič Nada 5000, Žerjal Danila 500, Vlasta Cibic 1000, Lukeš Jožko 2000, Marsič Marij 500, Rakar Angela 1000, Munih Andrej 10.000, pri pevski vaji (Cankarja) nabrali 1255, Ivan N. Kralj 1000, Premru Julij 200, Munih Viktor 100, Premru Fausta 200, Premru Anton 500, Premru Majda 200, Novak Sergij 5000, Mihelj Jože 250, Hmeljak Maks 200, Sila Valerija 250, Hmeljak Ivanka 200, Lisjak Fani 1500, Stoka Karla 500, Vodopivec Draguška 1000, Rutar Deli 300, Abram Alojz 100, Bačar Milan 50, Lisjak Fani 600, Batič Pavla 100, Ostrouška 400, Skerlj Karluča 1000, N. N. 650, Ščuka Fran 10.000, Macarol Olga 200, Suligoj Dorotea 200, Paulica Marija 200, Paulica Jože 300, Ferjančič Marija 1000, Hrovatin Fani 50, Jelinčič Anda 50, Milovnik Andrej, Marija in Andrej 150, Perko Rafael, Emilija in Rafael 150, Tendella Frančiška 50, Skerlj Ciril, Ema, Helena, Vida, Zofka in Stana 300, inž. Sturm Jože in Hermina 100, Vrabec Ubald 50, Brešič Ana 50, Rapotec Dora 50, Terčon Maks 50, Cuder Anton 50, Grmek Hermina in Jakob 100, Jerkič Emilija 50, Caharija Dora in Ivan 100, Dolgan Marija 50, Kočevar Alojz in Katarina 100, Segulin Vera 50, Mravlje Vida 50, Furlan Darinka 50, Furlan Antonija 50, Markežič Ivan 50, Olenik Romilda 50, Schenberger Marija 50, Mrak Marija 50, Seles Vera 50, Urdih Ivan in Stefanija 100, Moderc Albina 50, Orel Anton 50, Ukmar Jožef 50, Fabris Gabrijela 50, Bevk Ernesta 50, Lovrenčič Jože 50, Ravbar Marija 50, Benčič Frika 50, Zigon Vilma 5000, N. N. 650, Pavlič Viktorija 150, Gombač Marija 100, Možina Boris 1000, dr. Baša Franc 2000, Benčič Radovan 500, Sinožič Ciril 200, Božič Ivan 200, Castellani Avgust 200, Celihar Ladislav 200, Matejčič Mate 10.000, Debeljak Ivan 5000, Pahor Metoda 1000, Volk Ivanka 500, Bensa Josip 100, Gustinčič Alojz 500, Dujc Vladimir 1000, Albina in Rafael Bavčar 5000, B. K. 10.000, Veljak Amalija 500, Kocman Marija 500, Jurkovič Draga 5000, Obad Vladimir 300, Filipič Marija 200, Kovač Drago 100, Počkar 100, Cevnja 50, Švagel 100, Nadižar 50, Milka 50, Ana 50, Stanič 50, Olga 100, Mazuchin 100, M. I. 500, Furlan Danilo 50, Stok 50, Keber 100, Guštin 200, Cotar 100, Celihar 100, Levi 100, Ivan 50, Klementina 50, Ščuka 100, Benčina 100, Sirca 100, Mahnič 50, Černe 100, Gorjan 100, Žerjal 100, Kaučič 200, Novel 100, Skof 100, Peteršek 50, Kaučič 50, Stoka 50, Lozej 100, Peric 100, Skerl 50, Plesničar 200, Badin 50, Markočič 150, Trevisan 100, Živec 100, Pertot Josip 50, Kocijančič Valerija 500, Gorjup Ivan 5000, Obersnel Andrej 1000, Bole Fr. 300, Prelog Franc 300, Udovič Franc 500, Udovič Franc 1000, Gašperšič Anton 1000, Skrbinšek Milan 1000, Luin Marta 5000, Trebec Ivan 300, Kerkoč Rudolf 50, Nikola Matej 100, Strancar Metod 100, Česnik Milia 50, Ličen Pepi 100, Černac Rade 50, Konjič Pepina 50, Gregorič Anton 50, Mezgec Maja 100, Viktorija 300, Jerkič Katarina 50, Božič Ana 50, Kariš Ana 50, Klun Marij 100, Jakac 100, Poropat Angel 150, Morac 50, Sancin Pepi 50, Poropat Pepi 100, Smet Ivan 50, N.N. 50, Dordolo Lojzka 100, Murenc 50, Galvicer Fausta 100, Sosič Marko 500, Jež Janko 1000, Mlekuž Eva 1000, Muškovič 1000, Abram Marija 300, Slokar Franc 300, Zorzenon G. 500, Poropat 500, Kralj Karlo 500, Švagelj 300, Slokar Marija 1000, Jaklič Svetka 1000, Boris Pahor 1000, Mlekuž Marija 300, Lussi Lucia 1000, Pahor Pepi 300, tvrdka Martelani 1000, M. Martelanc 1500, Vatovec Drago 1000, dr. Kaluža Rudolf 1000, Košuta Leopold 500, Namar Dora 500, Benbič Anton 1000, Bolko Peter 500, Primož Sedmak 1000, Ginori Vlasta 500, Zlobec Edvard 500, Baša Josipina 300, Piščanc Sabina 1000, Pečar Marija 600, Jelinčič Zorko 600, dr. Bartol Vladimir 1000, Samsa Mara 2000, Pegan Marija 500, Verk Vida 1500, Pahor Marčela 1500, Sancin Vida 1000, Luin Zora 500, Mihelj Jože 235, Dujc Franc 1000, Brus Marija 500, Černe Teodor 2000, Čok Dora 500, Piščanec Marij 200, Daneu Zora 2000, Girelli Amelia 200, Brus Stanko 500, Brus Savin 500, Jagodic Darko 200, Jagodic Ernesta 200.

Bernetič Domenik 50, Možina Karlo 200, Dobrila Marija 50, Dobrila Anton 500, Corazza Milica 100, Opara Anton 500, N.N. 50, Pirc Ivanka 200, Ilič Franc 200, Godina Antonija 100, Sosič Tereza 100, Skočaj Marija 50, Skočaj Jože 50, Sosič Anton 100, Skočaj Pavla 50, Skočaj Franko 50, Skočaj Jože 50, N.N. 50, Skočaj Ivanka 50, S. s Kolonkovca 50, Kobec Tereza 50, Kobec L. 100, Ličen Albina 100, Kariš Zora 200, Kriščak 100, Petronio Ema 300, Stranščak Franc 100, Riosa Anton 50, Ovidoni Celestina 100, Mozetič Sandro 100, Čok Anton 1000, A. D. s Kolonkovca 500, Ludvik J. 50, Lučvik Fg. 100, Verh J. 100, Franovič Marij 100, Xantidis Giovanni 100, Carli Gisella 150, Pancrazzi Giuseppe 150, Sibenik Jože 100, Lavrenčič 100, Vesnaver Sergij 100, Marolla Marcella 100, Fabbro Armando 100, Carli Mario 150, Jankovič Adriana 100, Ličen Gisela 100, Strancar Herman 150, Košuta R. 200, Čok Mirko 50, Pipan Danilo 500, Mikuluš Feliks 500, Riosa Ivan 500, Ivančič Jakob 1000, Ivančič Jožko 1000, Ivančič Mila 1000, Meuli Ida 1000, Vodopivec Neva 1000, Ivančič Miro 1000, Ivančič Klavdija 1000, Ivančič Dani 1000, Sušteršič Josip 500, Sušteršič Marija 500, Kočevar Ciril 5000, Cergolj Franc 1000, N.N. 5000, Olga in J. Ban 250, Klun Josip 1000, Kocjančič Josip 500, Kapun Ernesta 500, Luin Edvard 500, Ribarič Anton 600, Svara Karla 500.

Savi Danilo, Valentin, Nada in Laura 200, Svab Marija in Vojko 100, Sila Marija, Ladko in Svetlana 150, Andler Antonija 50, Černeka Milan 100, Prodan J. 50, Gočnik Ana 200, Kerbavec F. 50, Kozlovič Angela 50, Stranščak Franc 100, Dalja Kermec 50, družina Paoli 200, družina Kocjančič 400, Hrovatin Marija 100, Petaros Angela 50, Petaros Ernest 50, Maver Štefanija 50, Pečar Amalija 50, Škilan Albina 100, Skilan Ernesta 50, družina Umek 200, Olenik Stana 50, Gerdol Vilma 100, Vida Santini 100, Furlan Pierina 50, Furlan Pino 50, Lukežič Marija 250, Kresič 50, Lavrenčič Ana, Luciana in Karlo 150, Svab Albina in Elvira 100, Svab N. in Zora 100, Skilan Ana in Giorgia 100, Slavec Amalija in Graziella 100, Hoteš Marija 50, Hotež Angel 50, Riosa Laura 100, Riosa Emil 100, Cerkvenič Marija 50, Gerdina Danilo 50, Gerdina Milka 50, Macarol Candido 150, Macarol Eufemija 100, Kristan Majda, Jožica, Alojz in Minka 200, Piško Milka 50, Jerman Ana 50, Toskan Ida 300, Zerjal Ljuba in Marija 100, Vekjet Ana 350, Bone Karmela 200, Godina M. 300, Trčič Marija 5000, Flego Danica 100, Sancin D. 200, Svara Anton 250, Sancin Karmela 300, skupina Škedenjcev 900, gospočinje s Kolonkovca 1400, Berginc Anton in Marija 100, Berginc Zora in Darij 200, Sancin Bronislav in Stana 100, Spanger N. 100, N.N. 200, Bertok Marija 50, Fabjan Angela 50, Sancin Ana, Teodor, Alojz in Marija 300, Casadio Marija 50, Grgič Zofija 50, Budal D. 100, prof. Sancin 100, Zeleznik-Sancin P. 100, Medvešček Jožko 100, Marija Sancin 200, Adrijan Sancin 100, Mihelj Karlo 50, Mihelj Drago 450, Fonda M. 50, Uršič Gregor 5000, vesela družba 2500, Zerjal Slava 200, Zerjal Marija 200, Zerjal Angel 200, Mauri Fr. 50, Placer Alojz 50, Birsa Mario 500, Zerjal Mihael 150, Miran Fr. 100, Zerjal Fr. 100, Vitez Emilija 100, Santin Franc 50, Santin Zorka 50, Santin Savina 50, Santin Darij 50, Santin Ana 50, Godina Marija 50, družina Santin 200, Sever Emil 50, Berce Tereza 100, Sancin Viktorija 50, Sancin M. 50, Fonda Stefan 100, Sancin F. 100, Ambrožič Alojzija 50, Maglica 50, Fonda T. 100, Križmančič 100, N.N. 50, Suman Emilija 50, Iskra Ivan 100, Miklavec Marija 50, Beneš Marija 200, Suman Ivan 100, Brumat 300, Starc Rudolf 50, Mozetič Milio 100, Aničič Anton 50, Jerkič Marija 50, Jerkič Pavla 50, Gropajc Ivanka 50, Gropajc Franc 50, Jerkič Boris 50, Jerkič Alojz 50, Sancin Karlo 50, Eler Marija 50, Kristina Gonan 50, Kele Ivan 5000, skupina delavcev škedenjskega lesnega pristanišča 850, Hrvatin Franc 100, Uršič Ema 100, Kraševec Pina 50, Brajko Anton 100, Babič Vlačimir 100, Kneževič Viktor 100, družina Gerk 500, Luin Jožef 50, Rakar Marčelo 50, Rakar Just 50, Kariš Marija, Miro, Magda, Giorgia in Anton 450, Cetin Viktor 10.000

Iz Nabrežine: Gruden Franc 500, Caharija Ida 200, Ferluga Sretna 1000, dr. Karel Ferluga 1700, Jazbec Bernard 500, Caharija Gizela 400, Radovič Gilda 200, Pangos Bernard 200, Kukanja Danica 200, Terčon Josip 500, Novak Marija 300, Stolfa Ludvika 200, Ščuka Leopolda 500, Caharija Lidija 300, Pertot Ludvik 500, Kojanec Milan 200, Caharija Helena 500, Terčon Frančiška 500, Petelin Viktor 200, Mihelič Ivanka 200, Pertot Draga 400, Godnič Karel 500, Antonini Marij 200, Tence Josip 1000, Mislej Viktor 500, Terčon Olga 400, Gruden Ana 500, Legiša Viktorija 200, Knez Valter 500, Plahuta Vilma 500, Carnieli Cornelio 200, Gruden Edvard 1000, Novak Danila 500, Skrk Matilda 200, Kojanec Marija 200, Rebula Stefanija 300, Sibelja Franc 250, Čermelj Josip 500, Logar Jože 1000, Pavšner Rina 50, Abram Stefanija 50, Gon Pierina 100, Jazbec Jožefa 100, Adam Tomaž 100, Pertot Polda 100, Anaklet Gruden 150, Kosmina Stanko 500, Drašček Franc 300, Venier Alojzija 50, Terčon Vlado 50, Bortoluti Enio 100, Kakeš Franc 100, Pertot Marija 50, Pertot Zofija 100, Vizintin Zora 50, Okretič Martin 100, Slavec Rado 100, Pavlina Jožef 50, Cavo Albina 100, Caharija Ida 100, Kukanja Polda 100, Rojič Olga 100, Svetlič Fani 50, Petelin Berta 50, Rener Ernest 100, Caharija Milena 100, Boteghelli Palmira 150, Godnič Ljudmila 50, Merkuža Slava 100, Pertot Milan 100, Caharija Stanko 50, Gruden Olga 150, Skrinj Anton 100, Čermelj Marija 100, Oberdank Viktorija 100, Caharija Marija 150.

Iz Cola: Furlan Ernesta 5000, Goljevšček Viktorija 2000, Svetič Pepca 300, N.N. 2000, Guštin Stefanija 200, Stok Justina 500, Guštin Karel 500, Guštin Rozalija 500, Birjak Josip 500, Skamperle Antonija 500, Hrovatič Zora 600, družina Guštin 500, Guštin Marica 500, Guštin Anton 500, Hrovatič Rudi 250, Guštin Olga 200, Guštin Anton 200, Guštin Marija 200, Guštin Stefanija 100, Skabar Marta 50, N.N. 50, Zenič Francka 100, Mičič Karel 100, Urbančič Justa 100, Skabar Franc 200, Guštin Anton 100, Ravbar 50, Guštin Alojzija 150, Zenič Olga 100.

*Iz Ferneti*čev: Zlobec Avgust 500, Komar Josip 300, Komar Karel 200, Kutin Ivan 200, Gomizel Albin 200, N.N. 300, N.N. 200, Guštin Janko 200, Cotič Anton 50, Komar Franc 100, Kralj Silvester 50, Krt Alojz 100, N.N. 100, Brišček Emilija 500.

Skupaj L 333.658
Prejšnji znesek » 3,903.143

L 4,236.798

(Popravki iz prejšnje številke so na 7. strani).

NESOGLASJE ZARADI ITALIJE *med zavezniki izhaja že iz medvojnih let*

Cordell Hull o anglo-ameriških stališčih do podpore Italiji

Kdor je zasledoval zunanje politične dogodke, je mogel opaziti, da je iskala Italija od dneva premirja, to je od 8. septembra 1943, in vsa povojna leta, nekako zaščito pri Združenih državah Severne Amerike in da se je politika ZDA glede Italije ostro ločila od politike Vel. Britanije.

Na različno gledanje na dogodke v Italiji od strani obeh imenovanih držav smo v našem listu že pokazali; danes hočemo po spominih Cordella Hulla navesti še nekaj značilnih primerov: Tako so v dobi po premirju izdale ZDA glede Italije nekatere ukrepe brez poprejšnjega posvetovanja z Anglijo. Churchill je v kablogramu takoj opozoril predsednika Roosevelta, da so zgubili Angleži v vojni proti Italiji 232.000 mož in veliko število vojnih in trgovskih ladij, zaradi česar pričakuje, da bo predsednik upošteval tuči njegovo (Churchillovo) mnenje, kadar gre za odločitve glede Italije. Kmalu na to sta Roosevelt in Churchill določila, da je predstavljalo Sredozemlje vse do tedaj angleško operacijsko območje in da pripada torej Veliki Britaniji v načaljnjem poteku vojnih dogodkov v Italiji, pri zavezniški kontrolni komisiji in pri zavezniški vojni upravi (AMG) v Italiji pretežni del odločanja.

Badoglio, ki je tedaj vodil vlado, je kmalu čutil ta preobrat in je v razgovoru z ameriškim svetovalcem obžaloval, da se hočejo ZDA, kakor kažejo dogodki, izvleči iz Sredozemlja tako politično kot vojaško.

Angleži so bili tudi odločno proti temu, da bi postala Italija zaveznica; zavedali so se, ča je dosegla Italija že s tem, da je postala sobojevnica (cobelligerante), ugodnejši položaj, kot bi ga sicer imela, če bi prišla na mirovno konferenco kot premagana sovražnica. Zato je Vel. Britanija hotela, da Italija ne sme pozabiti, da je bila poražena in da ne more dobiti prednosti, ki pripadajo samo pravim zaveznikom.

Vlada ZDA in Anglije sta si skozi tri mesece izmenjavali brzojavke ali naj dovolijo Italiji, da bi pristopila k Atlantski listini ali ne, kakor je prosila v posebni noti. ZDA niso imele pomislekov, nasprotna pa je bila Anglija. Halifax je pri ameriški vladi izjavil, ča bi bilo zelo škodljivo, če bi napravile ZDA in Vel. Britanija kakršen koli korak, ki bi pri Italijanih lahko ustvaril videz, da bodo ostale italijanske meje nespremenjene. V nadaljnji noti so Angleži opozorili Američane na to, da bo ob koncu vojne tem teže postaviti Italiji upravičene sankcije, če bo dobila Italija že sedaj razne koncesije.

Celo v vprašanju bombardiranja Rima niso hoteli Angleži popustiti. Upoštevali so, da so prišli Italijani bombardirat London in so se s svojimi uspehi še bahali. Vrhu tega so obljubili Angleži Egipčanom, da bočo bombardirali za represalijo Rim, če bodo Nemci ali Italijani bombardirali Kairo. Tedaj je posredoval sam papež, naj bi prizanesli «svetemu mestu», toda angleška vlada je bila mnenja, da ne sme dati nobene obvezne izjave in da je treba držati Italijo in Vatikan glede odločitve o bombardiranju Rima v negotovosti.

In res. V zadnji knjigi svojih spominov je Churchill povečal, da so ob njegovem obisku po zmagi v Afriki dne 3. junija 1943 na dolgo razpravljali o bombardiranju železniških naprav v Rimu, ki so važen strateški objekt in glede katerih ni nobenega razloga, da jih ne bi bombardirali.

Churchill je bil tudi proti temu, da bi sklenili zavezniki z Italijo preliminaren mir, ali da bi olajšali pogoje premirja; nasprotno pa je ameriško zunanje ministrstvo izjavilo, da je sprejelo željo italijanske vlade, da hoče sodelovati v mednarodnih organizacijah.

Enako so bile ZDA v vprašanju italijanskega diplomatskega zastopstva naklonjene temu, da sprejmejo neuradno italijanskega tehničnega predstavnika, da bi bila Italija neuradno zastopana tudi pri Združenih narodih ter da bi imela Italija v državah zapadne polute svoje zastopnike. — V resnici je Churchill na sestanku z Rooseveltom v Quebecu dne 26. sept. 1944 pristal na to, da je angleški komisar pri italijanski vlači dobil naslov poslanika (ZDA so ga imele že prej), Italija pa je imenovala svoje poslanike za Washington in London.

Nasprotno se je Anglija zopet uprla načrtu ZDA, ki so predlagale vrsto gospodarskih olajšav za Italijo; tako so ji ZDA kreditirale ekvivalent v dolarjih za lire, ki jih je imela Italija plačati za vzdrževanje ameriških čet. S tem so dobili Italijani denarna sredstva, da so si nabavili razne potrebščine in blago za obnovo.

Skratka, ZDA so glede dobav postopale z Italijo bolj velikodušno kot pa z zavezniki. Sprva je Anglija na to pristala, toda 22. avg. 1944 je njen poslanik Halifax izročil vladi ZDA spomenico, v kateri je angleška vlada ugotovila, da bi bilo zelo težko opravičiti tistim zaveznikom, ki so še vedno pod gospostvom osnih držav in ki so žrtve italijanskega napada, če bi začeli delati načrte za obnovo italijanske industrije, predno pomagajo ZDA zaveznikom, ki imajo pravico zahtevati, da postopajo ZDA glede dobav na vsak način z njimi ugodneje kot pa z Italijo, ki je bila še včeraj sovražnica.

O vsem tem je pisal Cordell Hull, bivši ameriški zunanji minister, v svojih spominih; pri tem pripomirja, da so ZDA glede na resen položaj v Italiji sklenile, da ji bodo zvišale kredite, tako da bo s 30. sept. 1944 prejela že 100 milijonov dolarjev. Churchill je na sestanku v Hyde Parku soglašal z Rooseveltom v toliko, da dovoli začetno obnovo italijanskega gospodarstva, toda v glavnem vojaškega značaja, da bodo uporabili tako vse vire Italije za vojno proti-Japonski!

V vprašanju obnove diplomatskih stikov z Italijo so dale ZDA pobudo državam latinske Amerike (razen Argentini, ki teh stikov ni nikdar prekinila), naj obnovijo diplomatske zveze z italijansko vlado. Sledila jim je prav tako Sovjet. zveza, medtem ko so bili Angleži nasprotnega mnenja. Foreign Office je opozoril ZDA, da bi angleško javno mnenje neugodno reagiralo, če bi obnovili diplomatske stike z Italijo, s katero so sklenili zavezniki samo premirje. Z isto pravico bi lahko zahtevale izmenjavo diplomatskih zastopnikov Bolgarska, Romunija, posebno pa francoska vlada v Parizu. Enako je nemogoče, da piše na primer angleški kralj poglavarju italijanske države, s katero je Vel. Britanija še vedno v vojnem stanju. Kljub temu ugovoru so ostale ZDA, SZ in ameriške latinske republike pri prvotnem sklepu.

Hull opravičuje stališče ZDA takole: Angleški razlogi so pravilni, toda važnejše je to, da vzpodbujamo Italijane, da pridejo do čim demokratičnejše vladne oblike, da sodelujejo z zavezniki v borbi proti skupnemu sovražniku in da pospešujemo mir med ZDA in Italijo.

Umljivo pa je bilo, tako nadaljuje Hull, da so gledali Angleži in zlasti Churchill na Italijo z docela drugimi očmi. Od Angležev ni bilo pričakovati, da bodo proti Italiji prizanesljivi, ker so utrpeli v dolgi vojni z Italijo mnogo večje izgube, kot Američani. Vrhu tega niso imeli Angleži, kot ZDA, v svoji državi milijonov državljanov italijanske narodnosti, katerih simpatije za oddaljene sorodnike in prijatelje so vsekakor vplivale na našo idejno koncepcijo.

V nizu ameriške podpore Italiji po 8. sept. 1943 našteva Hull še to, da so italijanski vojaki, ki so bili v ZDA internirani, prenehali biti vojni ujetniki, ameriška vlada je povabila Italijo naj pošlje na gospodarsko konferenco v Bretton Woodsu svoje predstavnike, čemur pa ste se uprli Anglija in Francija, in ZDA so sprejele italijansko tehnično misijo, ki je razpravljala z ZDA gospodarske in finančne probleme Italije.

Hull zaključuje svoje poglavje o «sovražni in prijateljski Italiji», da so ZDA, čeprav so potrebovale ogromno množino tonaže za preskrbo svojih čet v Franciji in Pacifiku, pošiljale Italiji velike količine živil. Prav tako so zavezniške vojaške oblasti od sklenitve premirja in do odstopa Hulla, to je bilo novembra 1944, potrošile za italijansko civilno prebivalstvo 158 milijonov dolarjev, pri čemer odpade 120 milijonov na ZDA.

Za spoznanje politično-diplomatskega zadržanja ZDA in Vel. Britanje nasproti Italiji so Hullove navedbe vsekakor pomembne!

Kaj moraš narediti pri kominformistih da postaneš slaven in Stalinova pozabljivost

Haszijeva šola

Za prejšnjim madžarskim zunanjim ministrom Istvanom Soeldo, ki je pred dobrim mesecem napravil samomor, je zavzel njegovo mesto Arpad Haszi.

No, Haszi ni tako občutljive narave, da bi morda zaradi «dvomov svoje vesti» postal samomorilec, posebno še, ker se hoče verjetno obdržati na tem mestu dalj časa. Po svoji preteklosti odgovarja popolnoma sedanjim potrebam madžarskega režima. Bil je namreč še l. 1944 eden najvplivnejših članov madžarske fašistične organizacije. Toda vse to ni niti najmanje motilo Rakosija in pripeljal je tega moža v madžarsko partijo in še na tako visok upravni položaj.

In vprav Haszi je tisti, ki izvaja po Madžarski genocidne racije. Saj je imel dobro šolo, da se je naučil te nečlovečke metode!

Ona gradi «socializem!»

Glavno glasilo romunske KP «Scanteia» našteva posamezne žene, ki so se odlikovale s svojo izredno politično zavestjo, javnim delom, učenjem za dvig svoje izobrazbe in podobno. Med «herojinjami» je imenovana tudi kmetica iz žena Vasila Chioreanuja. Poslušajmo s čim si je pridobila takšne zasluge, da piše o nej celo «Scanteia».

Njen mož Vasil Chioreanu je stalno odklanjal, da bi se vpisal v delavsko kmečko zadrugo. Čeprav ga je žena vztrajno priganjala. Vasil je ostal vselej pri svoji odločitvi. Končno, mu je žena zagrozila, da mu ne bo več kuhala, če se ne vpiše v zadrugo. To je zaleglo in Vasil se je vpisal.

Vasilova žena je tako dokazala, da je razumela duh režima v državi, v katerem gradijo v Romuniji «socializem».

Hitler in Stalin

V angleški spodnji zbornici je bivši zunanji minister Eden navedel odlomek iz svojega razgovora s Stalinom v l. 1941

Po izjavi Edena so imeli v besedi ravno Hitlerja, ko je Stalin naenkrat komentiral ves razgovor takole: «Ne smemo podcenjevati Hitlerja, ker je to zelo inteligenten človek; ima je to napako, da se ne zna pravočasno ustaviiti...»

Eden je nadalje dejal, da se je pri tej Stalinovi opombi nekoliko nasmehnil, zaradi česar je Stalin takoj dodal: «Vi se smejete! Razumel sem vaš smeh. Mislite, da se jaz, ko bomo dobili vojno, ne bom znal ustaviti. Ne dvomite, vedel bom, kdaj se je treba ustaviti...»

Če pomislimo na Korejo in mnoge druge dogodke, se nam zdi, da se tudi Stalin ni znal ustaviti.

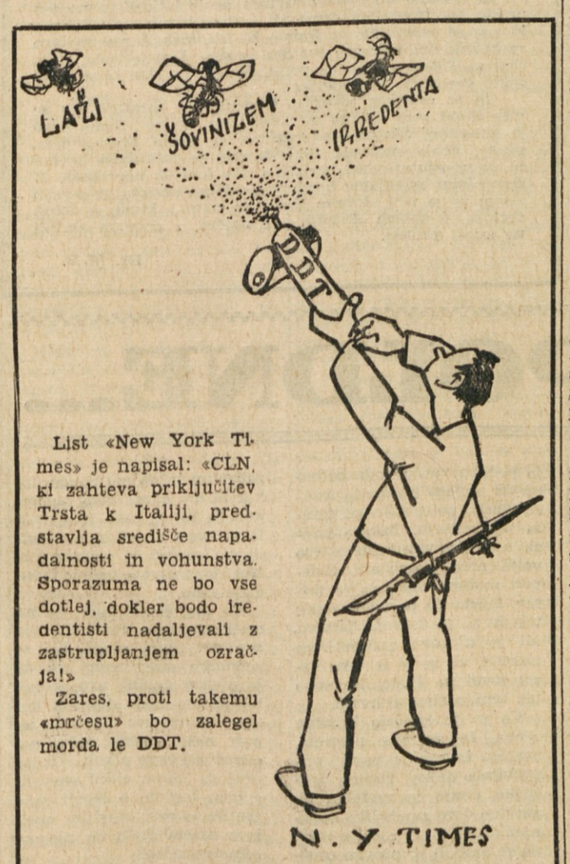

List «New York Times» je napisal: «CLN, ki zahteva priključitev Trsta k Italiji, predstavlja središče napadalnosti in vohunstva. Sporazuma ne bo vse dotlej, dokler bodo iredentisti nadaljevali z zastrupljanjem ozračja!»

Zares, proti takemu «mrčesu» bo zalegel morda le DDT.

TRIJE GLASOVI O JUGOSLAVIJI

Herbert Morrison (BRITANEC)

Britanski zunanji minister Morrison je v svojem govoru rudarjem v Durhamu dejal o Jugoslaviji med drugim:

«Resno občudujem pogum Jugoslavije in njenih voditeljev, ki se upirajo ruskim grožnjam. Obenem ko občudujemo pogum Jugoslavije, smo pa tudi zelo zaskrbljeni zaradi nevarnosti, ki ogroža njeno svobodo. O tem vprašanju se intenzivno posvetujemo z vladami drugih držav. Jugoslavija bi res lahko postala svetilnik svetovnega miru. Storiti moramo vse, kar je v naši moči, da bo v takšnih svetilnikih ostala luč v teh temnih dneh, ko razsvetljujejo svet v glavnem hude in divje iskre sovraštva in spopadov.»

* * *

Ramanahar Lahija (INDIJEC)

Pred dnevi se je mudil v Jugoslaviji prvak indijske socialistične stranke Ramanahar Lahija, ki je za «Književne novine» napisal članek, v katerem pravi med drugim:

«To, kar se danes dogaja v Jugoslaviji, je največje važnosti za vse narode sveta, katerih množice so še vedno izkoriščane. To vliva upanja in radosti vsem narodom. V današnji Jugoslaviji so možje in žene, orači na polju in delavci v tovarnah, ki so bili doslej objekt zgodovine, postali njeni ustvarjalci. Ne verjamem, da bi katera koli doktrina razen socializma mogla ustvariti tako čudovit podvig za naše čase in za bodočnost. Ta sprememba v kvaliteti naroda, vzajemno seveda z njegovim značajem, je omogočila, da stoje Jugoslovani neustrašno na braniku svoje svobode, čeprav so postavljeni pred sam brlog. Kateri narod naj ne bi pozdravil ta veličastni akt svobode in odpora zasužnjevanju? To je brez dvoma povezano s trajnimi duševnimi lastnostmi ljudstva in svet bi bil zares lahko srečen, če bi si vsa ljudstva znala pridobiti take lastnosti. Mnogi narodi so skušali in še skušajo kupiti mir za ceno svobode, toda takim dejanjem neizbežno sledi vojna z vsemi posledicami. Miru ni mogoče zavarovati za ceno svobode, temveč le s stalno pripravljenostjo, da se plača zanj z življenjem. Ravno na tak način so si Jugoslovani priborili svobodo in s tako pripravljenostjo tudi danes uče druge narode. Kö bi vsi mali narodi postali tako hrabri kot so Jugoslovani, bi se vsi izzivalci vojne zvijali v strahu in prosili milosti.»

* * *

Paul Spejer (BELGIJEC)

Nedavno se je mudil v Jugoslaviji urednik belgijsko-flamskega socialdemokratskega lista, Pol Spejer, ki je po svojem povratku v domovino izdal knjigo z naslovom: «Jugoslavija 1950 — niti Stalin niti Marshall». V njej pravi med drugim:

*«Jugoslavija ima dva sovražnika: buržoazijo in Kominform. Popolnoma naravno je, da so oni, ki so izgubili oblast, obtožili sedanji revolucionarni režim. Tak je bil tudi primer s francoskim plemstvom v času francoske revolucije in prav tako je počenjalo rusko plemstvo proti Leninu. In vse to zato, ker vržena kasta noče razumeti, da je sama predstavljala osnovni razlog za revolucijo. V Belgiji sem prisostvoval tiskovni konferenci nekega gorečega kominformista. Ta je trdil, da bo Komunistična partija Jugoslavije po resoluciji gotovo propadla. Toda to, kar sem mogel osebno ugotoviti, jasno dokazuje lažnost in malicioznost Stalinovih namigovanj. Njegova pisma so izrazit primer miselnosti današnjih voditeljev Rusije. To je v bistvu glorifikacija ruskega militarizma in vidna negacija pravic Jugoslavije in njenega prispevka za uresničenje revolucije. Stalin je v svojih pismih obtožil Tita. Toda obtoženi Tito je kmalu postal tožitelj. Zgodovina je odredila Jugoslaviji veliko nalogo: pokazati, da komunizem ni istoveten z ZSSR in da lahko hodi svoja pota. Narod, kateremu je ta naloga poverjena, ima zanjo tudi dovolj zdržljivosti in značaja. Zgodovina je dokazala njegovo č

NEDELJSKA ČRTICA

SPLAVAR

ANTON INGOLIČ *(Iz zbirke: Na prelomu)*

Narahlo je začelo deževati, ko smo se približali Mariboru. Mrak je legel na Dravo, tu in tam se je na obrežju prižgala luč, ki pa je skozi drobne dežne kajlje le slabo migotala. Že ves čas smo vozili ob bregu, ker je reka zaradi zadnjih deževnih dni narasla. Zdaj pa je kormoniš Miha venomer kazal zadnjim trem splavarjem naj «stisnejo» vesla in spravijo splav še bolj k strani. Splavarji so se opirali na lemeze in veslali, kolikor so jim dale moči, toda splav je silil čedalje bolj v tok.

«Vitužnik, stisni!» je kričal kormoniš in tudi sam krepkeje potegnil. «Saj sem rekel, da bom imel težave s teboj! Nisi več za lemez! Potegni, čeprav boš proč! Daj, daj! Če nas zanese v tok, smo izgubljeni!

Lemezi so udarjali ob vodo. Vitužnik, ki je stal pri zadnjem veslu v sredini, je zamahoval prav tako hitro kakor tovariša, toda videti je bilo, da imajo njegovi zamahi čedalje manj moči. Ni več vodil on vesla, marveč je ono metalo njega. Težko je sopel in lovil sapo, dolga osivela brada mu je bila mokra in je plesala kakor žop trave v vetru. Miha je spet začel vpiti in mahati z roko. Vitužnik se je komaj še držal pokonci. V zadnjem hipu sem planil k njegovemu veslu, da bi mu pomagal. Sprva nama ni šlo. Popoldne sem prvič stopil tam pod Pohorjem na splav, da bi se peljal nekaj dni s splavarji in spoznal njihovo življenje, zato nisem znal prijeti prav za veslo. Po nekaj zamahih sem prišel v ritem, saj je Vitužnik ravnal lemez, jaz pa sem samo potegnil, kadar je bilo treba. Nisem imel več časa, da bi se oziral naokoli, nejasno sem razločil skozi šum narasle reke in dežja hrup mestnega življenja in doznaval, da se luči na obrežju množe. Iznenada me je udarilo veslo v prsi, opotekel sem se. Splav se je silovito stresel. Miha je kričal ves iz sebe: «Stisnite, stisnite!» Veslali smo na vse kriplje; čez čas sem se šele utegnil ozreti. Tedaj sem videl, da smo že v pristanu in smo malo prej zadeli v hišo, ki moli daleč v reko in jo imenujejo Benetke. Se enkrat se je splav stresel in pristali smo tik pred glavnim mostom.

«Malo je manjkalo, da naš niso Benetke spet vrgle v tok!» se je Miha še vedno jezil in si brisal z dlanmi pot in dež z obraza. «Vitužnik, nič ne pomaga, petdeset let si imel lemez v rokah, zdaj ga boš pa moral odložiti».

Vitužnik si je zasopel stresal dež z obleke in ni rekel besede. Ostali so odšli na suho, pogovarjajoč se, kam naj krenejo. «Vitužnik, ti ga boš čuval, za drugo tako nisi!» je odredil Miha in odšel za splavarji v najbližnjo gostilno. Ostal sem s starim splavarjem.

«Kaj boste zdaj?» sem vprašal Vitužnika, ki je še vedno stal na istem mestu in gledal za onimi, ki so odšli.

«Zakuril bom in si skuhal kavo», je odvrnil starec, stopil k ognjišču, ki je bilo napravljeno iz zemlje in večjih kamnov ob spodnji strani ute. «Samo kako bom podkuril, ko je vse mokro!» je godrnjaje prebiral trske, da bi našel kako suho med njimi.

Nisem vedel, kaj naj napravim. Ali naj grem v mesto obiskati hakega znanca, mogoče celo lahko spim pri njem in se jutri zjutraj vrnem ter nadaljujem svojo pot na splavih? Ali naj grem za splavarji v gostilno ali pa naj ostanem pri starcu, čeprav je bil že ves dan bolj redkobeseden. Že dopoldne, ko je pomagal delati splav, sem nekajkrat skušal začeti z njim pomenek, toda dobil sem kratek odgovor ali še tega ne. Nekoč je moral biti velik in plečat, zdaj je že zlezel v dve gube in bila ga je sama kost in koža. V obraz je bil rumen; dolga, že precej redka brada je bila sivkastobela. Mnogo je moral že doživeti, če je petdeset let vozil po Dravi in Donavi. Sredi premišljevanja, kaj naj ukrenem, me je sam nagovoril.

«Vidite, gospod, tako je. Človek ostari, pa ni za drugo, kakor da čuva splav. Prej sem bil dober za vsako delo».

Ni tožil, ni obtoževal, ugotovil je le dejstvo, ki ga ni mogoče spremeniti.

V nadi, da ne bodo to njegove zadnje besede, sem pristopil k ognjišču in pomagal nabrati suhih trsk in drv. Nekaj sva našla. A zakuriti dolgo nisva mogla. Zagorelo je šele, ko je Vitužnik odšel na sosednji splav in prinesel od tam žerjavice. Previdno sva nalagalo trske, jaz sem nekaj časa držal celo plašč nad plamenčkom.

«Pa sva ga le napravila! «se je nasmehnil Vitužnik in šel v uto po lonec. Z njim je zajel vode iz Drave in ga pristavil k ognju. Tudi jaz sem napravil tako, čeprav me je imelo, da bi stopil kam po pitno vodo. Potem sva sedla pod uto, da bi bila na suhem.

«Lansko leto je za silo še šlo», se je oglasil Vitužnik, «eno vožnjo sem napravil vsak teden. Pozimi me je pa položilo, od tedaj nisem več pravi. Včeraj sem si rekel, da poskusim še enkrat. Vidim, da bom moral res odložiti lemez».

Govoril je počasi in pretrgano; med njegovim govorjenjem sem lahko prisluškoval šumenju reke in dežja in ujel vsak krik, ki je dospel do naju z mostu ali celo iz mesta.

«Ali ste res že petdeset let na splavu? sem ga vprašal in se okrenil nekoliko stran, da ga ne bi begala moja radovednost.

«Bo jih toliko, če ne več. S sedemnajstimi sem prvič prijel za lemez, zdaj jih bom imel kmalu sedemdeset. Skoraj vsako leto sem vozil, to več, drugo manj, kakor je pač bilo z lesom».

Obmolknil je, se dvignil in odšel k ognjišču. Stopil sem za njim.

«Vsak čas bo zavrelal» je dejal in pokazal vodo v loncih. Naložil je še drv. Kmalu je bila kava kuhana; vrnila sva se vsak s svojim loncem pod uto. Kava je bila vroča. Počasi sva jo srkala.

«Imate dom?» sem tiho vprašal v molk.

«Imel sem ga», je odvrnil trpko in močno srknil iz lonca. Zamahnil je z roko, «To je dolga in zamotana storija!»

Hrup, kolikor ga je prej bilo slišati iz mesta, je skoraj utihnil, le dež je šumel in reka je pljuskala ob splav. Včasih se je močno zamajal, tedaj je vrglo nanj vode, ki se je razlila po deskah. Z ognjišča ni prihajalo nič več svetlobe. Gotovo je ogenj ugasnil. Razločil sem le še starčeve obrise. Bila sva čisto sama, okoli naju pa voda.

«Povejte jo, Vitužnik!» sem dahnil v šum, ki naju je obdajel.

Vitužnik je začel brskati po žepih. Uganil sem, da išče cigarete. Ponudil sem mu svoje. Ko si je prižgal, je začel počasi in presekano.

«Imeli smo kočo in koščék zemlje. Kar na Dravi. Bila sva dva brata. Mlajši je kmalu pustil lemez in odšel v mesto. Bil je v raznih službah, nazadnje je prišel na železnico. Midva z očetom sva splavarila, tesarila in drvarila, mati pa so skrbeli za naš koščék zemlje. Ko so oslabeli, sem začel misliti na to, da bo treba pri hiši zdrave ženske roke. Mica izpod Jeloviške planine je bila postavno dekle in še denarja bi bila prinesla. Pa je prišlo nekaj vmes. Ko je splavar mlad, ima rad več žensk; ko je star, mu je še ena preveč. Zjezila se je in odšla služit na Nemško. Kaka štiri leta pozneje sem jo še jaz potegnil na Nemško. Bil sem tu in tam, nazadnje sem prišel v Gradec, kjer sem srečal Mico. Vesel sem bil, da sem našel svojega človeka, in tudi drugače. Ko sva se zmenila zaradi poroke, pa mi je povedala, da je medtem ulovila dva otroka. Kaj pa sem hotel? Napil sem se, jo pretepel, potem pa peljal pred oltar. Aj, ko človek nič ne ve, kaj še pride!»

Starec je prenehal in se z ušmiljenjem nasmejal svojemu tedanjemu početju.

«Na pomlad sva odšla domov», je nadaljeval. Oče so pozimi umrli, strl jih je revmatizem. Materi ni bilo pravzaradi Mice in otrok, ki ju je pripeljala v hišo. Kar na lepem so začeli govoriti o bratu Toneju, ki je medtem postal sprevodnik. Samo njega so imeli v mislih. Ko so bili že tako slabi, da niso mogli več iz postelje, so testamentirali Toneju kočo in zemljo. Tako so napravili! Meni, ki sem vsa leta popravljal kočo, napravil novo ostrešje in postavil peč, samo nekaj denarja. Toneju, ki ga skoraj ni bilo doma, in ki je imel lepo službo, dom, Mici, ki jim je stregla, pa nič! Ne vem, kaj bi se bilo zgodilo, da ni prav tedaj prišel Tonej, ker so mati tako oslabeli, da smo jim že držali svečo. Tisti dan smo sedeli okoli njih in čakali njihovega konca. Le zdaj pa zdaj so še pljunili na pod. Pa se je dvignil Tonej in rekel, da ne more več vzdržati v zatohli sobi, ker ima slab želodec. Tedaj sem le rekel: «Kaj pa naj rečemo mi, ki smo jim ves čas stregli?» Tonej je zapustil sobo, mati pa so čez čas vprašali, kaj je bilo med nama. Povedal sem jim. Pri priči so veleli poklicati može in so spremenili testament. «Če je tak, ni vreden hiše!» so rekli in kmalu za tem izdihnili. V dveh letih sem Toneja izplačal. S kožo pa tudi jaz nisem imel sreče».

Vstal je in se sprehodil po splavu, sam ne vem čemu. Ogenj je bil že davno ugasnil, deževalo ni nič huje in voda ni močneje pljuskala; vse je bilo v redu. Ko se je vrnil, sem mu spet ponudil cigareto. Prižgal si je. Njegov izpiti obraz se je zasvetil v slabotni luči.

«Ne nisem imel sreče», se je oglasil znova. «Mica je nekaj let pozneje začela bolehati. Kar sem zaslužil, je šlo za zdravila in še zadolžil sem se. Dobro, da je medtem dorasla njena hči in ji stregla. Midva sva imela dva otroka, a sta oba umrla še v zibelki. Ko sem se nekega večera vrnil z vožnje, sem našel Mico na parah. Kmalu sta Micina otroka hotela kočo in vse, kar sem imel. Napodil sem ju. A hči me je tožila, naj ji plačam petnajst tisoč, ker je Mici stregla zadnja tri leta. Spustil sem se v tožbo in nazadnje zatožil poleg, kar sem moral plačati njej, še tri tisoč. Neža se je omožila in se vselila v kočo, ker nisem imel denarja da jo izplačam. Ker pa ni bilo miru sem si prizidal sobico. Tam je zdaj mój dom. Neža, njen mož in otroci samo čakajo, kdaj me lepega dne ne bo več iz gozda ali z rajže, da se bodo lahko vselili še v mojo sobico. Pozimi, ko sem ležal bolan in nisem mogel včasih po dva, tri dni vstati, ni bilo nobenega k meni, skozi okno pa so škilili, če morda že nisem mrtev. Če se me ne bi bili usmilili tuji ljudje, bi me bilo že konec. Vidite, tako je bilo z mojim domom!» Okrenil se je k meni in nadaljeval tiše. «Petdeset letsem podiral, tesal in vozil les, z njim so poštavili na stotine palač v Mariboru, Osijeku, Novem Sadu, Beogradu in drugod, jaz pa nimam drugega

(Nadaljevanje na 7. strani)

Rodinov spomenik "Misleca„ pred univerzo Columbija

NOVI ČASI NOVA STREMLJENJA

Novi načrti univerze Columbia ob njeni 200-letnici

Odkar so pred več stoletji ustanovili prva vseučilišča v Parizu, Bologni, Oxfordu in Pragi so se z izpremembami kulture in pojmovanj, ki jih je prinašal čas, izpreminjale tudi te ustanove. V zahodni Evropi jih je osvobodila njihove srednjeveške oblike renesansa in humanizem. Reformacija in protireformacija pa sta jih ponovno izpremenili. Po francoski revoluciji in Napoleonovih vojnah so se odzvale mnogim novim podnetom — nacionalizmu, utilitarističnim potrebam industrijske družbe in potrebi po množični vzgoji, ki jo je prinesla demokracija.

Sedaj je ponovno občutiti nova stremljenja in univerze preživljajo bolj ali manj globoke izpremembe. Značilen za današnji čas je program, ki ga je objavila Columbia univerza ob 200-letnici svoje ustanovitve in ki pravi, da je danes bolj kot kdajkoli potrebno priklicati svetu v spomin, da je svobodno znanstveno delo bistveno potrebno za dosego miru, potrebno, da prodre resnica na nova področja in da se doraščajoči rod primerno pripravi na naloge, ki ga čakajo v življenju.

Columbia univerza šteje sedaj kakih 70 poslopij, obiskuje jo vsako leto od 30 do 40.000 visokošolcev, katerim predava kakih 3 do 4000 stalno nameščenih univerzitetnih profesorjev. Univerza ima četrto največjo ameriško univerzitetno knjižnico, četrto največjo pravno knjižnico in svetovno največjo knjižnico o arhitekturi. Ne smemo pozabiti tudi na izborno opremljene laboratorije, v katerih je na primer ameriški kemik Harold C. Urey odkril težko vodo in kjer je ameriški fizik Pupin, po rodu Jugoslovan, delal svoje električne poizkuse.

Zanimivo je, da druži Columbia univerza visoke in strokovne šole. Med temi je višja pedagoška šola že dolgo največja. Sedanje število slušateljev, skupno jih je okoli 7200, priča o njeni moči in vplivu.

Fakultete za politične vede, filozofijo in čisto znanost obiskuje 4500 študentov. Po vojni je število študentov, ki so se posvetili študiju književnosti, zgodovine in prava bolj naraslo kot pa število študentov, ki študirajo čisto znanost. Tehnična fakulteta ima kakih 1000 slušateljev, trgovska približno 700, knjižničarske vede 400, arhitektura pa 170. Ta univerza je sad njenega okolja in črpa življenjsko silo v New Yorku, največjem kulturnem, industrijskem in finančnem središču Združenih držav.

V sedanjem povojnem svetu je univerza sprejela mnogo novih odgovornosti. Število vpisanih akademikov se je na mnogih oddelkih močno dvignilo. Mnoge industrije poverjajo univerzitetnim laboratorjem razna raziskavanja in tudi ameriška vlada ima v načrtu, da poveri Columbija univerzi statistična raziskovanja za gospodarske ustanove v Washingtonu in proučevanje sredstev za borbo proti malariji za ameriško zdravstveno službo. 2500 ton težki ciklotron, ki ga je kolumbijska univerza s pomočjo ameriškega urada za pogonska raziskavanja zgradila v Nevisu blizu New Yorka, bo poglobil znanje o atomski energiji. Nova geološka opazovalnica služi za geološka raziskavanja. Načrt tehnične fakultete je usmerjen k temeljitemu znanstvenemu delu in k praktičnim poizkusom ob sodelovanju z mnogimi drugimi ustanovami, korporacijami, prosvetnimi za vodi in državnimi uradi.

Delo, ki ga je Columbia univerza izvršila med zadnjo vojno na poprišču atomske energije, bi ne bila mogla opraviti samo ena posamezna skupina znanstvenikov.

Sposobnosti akademikov pa skuša univerza doseči z zahtevnimi pogoji za sprejem, s primernim poukom ter z nabiranjem prispevkov za podelitev študijskih podpor. Voditelji Columbia univerze stremijo za tem, da bo univerza kos nalogam, ki izhajajo iz nenehnih socialnih izprememb in da bo vse delo usmerjeno k pospeševanju obćih koristi.

SLOVENSKA književnost med obema vojnama

DR. ANTON SLODNJAK

1918 - 1941

V.

Bratko Kreft se je šele konec drugega desetletja, ko je ekspresionizem pri nas že zamiral, pojavil v literaturi, in sicer s socialno reportažo, novelo in s poskusom romana svoje generacije Človek mrtvaških lobanj (1929). Izrazitega ekspresionizma je pa v teh delih bore malo, največ še v romanu, čeprav je viden tudi tu bolj v avtorjevi obsojajoči kretnji proti starejši generaciji kakor v slogu, ki je kljub mladostni vročici, v kateri je delo zasnovano in napisano, hladen, bolj poročajoč kakor pripovedujoč.

Kreftove zgodovinske igre Celjski grofje (1932), Velika puntarija (1937) in Ljubljanski komedijantje (1940) in poskus politične dramatske satire proti domačemu meščanstvu Malomeščani, pozneje z naslovom Kreature, v najnovejšem času celo Veleizdajalec imenovane (1934), so bile zasnovane in spisane takrat, ko je ekspresionizem že izgubil svojo udarno moč. V njih je viden celo antiekspresionistični napor gledališkega praktika in marksista, ki hoče iz polemičnih pobud proti starejši romantični ali sodobni impresionistični ter ekspresionistični podobi in razlagi nekih zgodovinskih dob in oseb dati njihovo gledališko učinkovito, sociološko pravilno in socialistično idejno sliko.

3. Generacija neposrednih prednikov in začasnih sopotnikov ekspresionizma.

Omenili smo že, da se je po 1920. letu korenito spremenilo slovensko narodno življenje in z njim seveda tudi okoliščine, sredstva, naloge in cilji književnega ustvarjanja. Vsakdo, kdor je resno mislil s svojim književnim talentom, je bil vržen ali potegnjen v te spremembe. Najizraziteje se je to pokazalo v literarni usodi one generacije, ki se je rodila v zadnjem desetletju 19. stol. V nji se je pripravljal že tik pred vojno upor proti Cankarjevi in Župančičevi umetnosti, ki je bila vsaka po svoje tako dovršena, da je začetnika brez odpora pritegnila v svoje območje. Sprijazniti se je torej bilo treba z usodo epigonstva ali se obrniti v drugo smer. Toda te ni bilo lahko najti, kajti niti italijanski futurizem niti nemški ekspresionizem nista imela tal v narodnem mišljenju in življenju. Meščanstvo je zahtevalo jasno, nacionalno ohrabrujočo besedo in že v začetku predavanja smo omenili, kako je zlasti v vojnih letih ta zahteva preoblikovala vso našo literaturo, celo Cankarjevo novelo in Župančičevo pesem. Razumljivo je torej, da v tem času ni moglo priti do neke globlje književne ločitve, in koliko se je le-ta pripravljala, zlasti pod vodstvom Izidorja Cankarja okrog revije «Dom in svet», se je omejevala zgolj na formalno stran, ne da bi se bil vzporedno vršil tudi kak idejni prelom. V tem pogledu je Župančiča, zlasti pa Cankarjeva poezija, še vedno visoko nad temi poizkusi. Zato ni pač nič čudnega, da se je ta generacija ustvarjalno sprostila šele v povojni ekspresionistični dobi. To znamenje svojega izvora je ohranila tudi poslej in čeprav je prevzela mnogo novih elementov, se njeno literarno delo v mnogočem loči od dela mlajšega rodu. Najstarejši in umetniško najpomembnejši v tej generaciji je Ivan Pregelj, največji erudit naše književnosti, izvrsten poznavalec domačega in svetovnega kulturnega razvoja, umetnik s smislom za pomensko in akustično stran besede, a ne zavit in raztrgan po svojem čustvenem doživljanju, ki ga zaman poskuša krotiti in vskladiti z ekstremnim katoliškim prepričanjem. Pregelj je prenehal pisati v svojem petdesetem letu, potem ko je priredil deset zvezkov Izbranega dela, v katerem je nekoliko dobrih zgodovinskih novel in mnogo sijajnih detajlov, strani in romanih, napisanih v nekakšnem baročno-ekspresionističnem slogu. Najpristnejši in najbolj svojsten je v prikazovanju bojev med človeško nagonsko čutnosto in zapovedmi ter predpisi katoliške moralistike. zlasti v njenem janzenistično-kranjskem odtenku. V tem pogledu je najzanimivejša zgodovinska novela Plebanus Joannes (1920), ki je sicer ni vključil v Izbrano delo, čeprav jo je 1925. l. objavil drugič. Pisatelj očitno bolj ceni zgodovinski roman *Bogovec Jernej* (1923), protestantski pendant h katoliškemu Joannesu. V opombi k izdaji v Izbranih spisih priznava, da je v figuro protestantskega predikanta Jerneja skril «mnogokaj globoko in izvirno doživljenega, skoraj patološkega». Poleg Preglja je treba omeniti med preekspresionisti, ki so izšli iz neokatoliške literarne koncepcije Izidorja Cankarja, še lirika, dramatika in pripovednika Stanka Majcena, dramatika Antona Leskovca in epika Franceta Bevka. Svoje dni so prisojali pionirski pomen stihom Josipa Lovrenčiča, ker je s knjigo *Deveta dežela* (1919) prvi skušal spregovoriti v novem antižupančičevskem, ekspresionizmu sorodnem načinu. Toda nadaljnje Lovrenčičevo književno delo je pokazalo, da je v tej novosti bilo več ustvarjalne nemoči kakor novega idejnega hotenja in oblikovalne sile.

Majcen je v noveli in drami oster analitik, ki z neko posebno ustvarjalno naslado odkriva v življenju one najglobljе in najfinejše korenine sebičnosti, ki končno odločajo o življenju posameznika in družbe. Glede na ta ustvarjalni aspekt je v epiki bolj uspel kakor v dramatiki ter je v avtobiografski povesti *Detinstvo* (1922) in v nekaterih črticah ter novelicah pripovedne zbirke *Bogar Meho* (1944) ustvaril nekaj ostrih projekcij iz našega v splošnem nenadzorovanega življenja, o katerem smo navadno prepričani, da ne more biti boljše, v bistvu je včasih krutejše in krvoločnejše kakor doživljanje morilca. S tem nadaljuje in stopnjuje Majcen miselnost Cankarjevih psiholoških črtic. V dramah *Kasija* (1919), *Dedići nebeškega kraljestva* (1920), *Apokalipsa* (1923) in dr. odkriva Majcen z isto metodo duhovni svet zmagovalcev in premaganih, toda ne na bojiščih, temveč v globokem zaledju, kjer se sploh ne čuje bojni hrum, kjer se pa še na bolj neusmiljen in rafiniran način, proti kateremu pa nihče ne protestira, vrši medsebojno uničevanje človeštva. Ker niti povojni igralec niti gledalec nista mogla dojeti te osnovne misli, so Majcenove drame obležale v knjigi in reviji. V liriki se je najvišje povzpel v ciklu *Zemlja* (1923 in 1924), v katerem je izrazil brez vsakršnih nacionalnih akcentov in folklornih pripomočkov značaj in lepoto severnega dela Slovenskih goric in prikazal enotnost, ki druži tamkajšnjega človeka in zemljo v organizem, ki je enkraten v svoji podobi, a večen in vesoljen po svojem bistvu. Po dramatskem prizadevanju in delu je Majcenu najbližji Anton Leskovec, ki se je pa samostojno, saj je večino svojih dramatskih del in osnutkov, ki jih je zapustil ob svoji zgodnji smrti, zasnoval in napisal v italijanskem vojnem ujetništvu. Tudi on je analitik, učenec Cankarjeve etične misli, ki zdvaja nad vsakim individualnim in družbenim dejanjem, katero nima korenin v ljubezni in samožrtvovanju. Zato so kljub dosledno izvedenim dejanjem njegove drame bolj dialogizirane razprave o dobrem in zlem kakor pa sproščene podobe življenja.

Kulturno vzgojnim filmom se obetajo boljši časi

V Združenih državah Severne Amerike so ustanovili pred nekaj meseci družbo «Film Advisory Center», ki naj bi skrbela za popularizacijo kulturno vzgojnih filmov. Člani te družbe, filmski strokovnjaki in igralci, se trudijo, da bi se filmsko ustvarjanje razvijalo vzporedno z drugimi kulturnimi in umetnostnimi panogami. Doslej so namreč mnogi kulturno pomembni filmi ostali v mejah dežele, v kateri so nastali, ali pa se celo niti doma niso tako razširili, kot bi zaslužili. Vzrok temu so seveda nekatere filmske družbe, ki zaradi dobička propagirajo manjvredne filme, medtem ko bi prav kulturni filmi potrebovali več razlage, reklame, k naj bi ljudi usposobila za sprejemanje kvalitetnih filmov.

Nedavno je «Center» sklical umetnike, znanstvenike in filmske strokovnjake v New Yorku, kjer so predvajali nekaj izbranih evropskih dokumentarnih filmov. Od prvotno 600 določenih filmov so jih že v Evropi odbrali 200, od teh pa v ZDA šest najboljših, nedavno odlikovanih filmov.

Program nove filmske družbe kaže, da gre za resno težnjo, kako pomagati kvalitetnim filmom do uspeha.

NOVE KNJIGE

jugoslovanskih pisateljev ob 10-letnici ljudske vstaje

Desetletnico ljudske revolucije bodo jugoslovanske založbe proslavile z velikim številom novih izdaj domačih pisateljev. Čeprav je v Jugoslaviji izšlo že precej najrazličnejših del, ki obravnavajo narodnoosvobodilno borbo, bodo zdaj ob slavni obletnici izdali še vrsto posebnih knjižnih izdaj.

Tako bo državna založba Hrvatske «Zora» izdala «Zbornik hrvatskih književnikov», pri katerem bodo sodelovali vsi pomembnejši člani Društva hrvatskih književnikov.

V proslavo spomina na vstajo je založba «Zora» izdala v okviru «Male biblioteke» zbirko pesmi srbskega pisatelja Oskarja Daviča «Hana», dalje pesnitev črnogorskega pesnika Banjevica «Zvjezdani voz» in Josipa Barkoviča povesti «Tri smrti».

V «Mali biblioteki» bodo izšli tudi «Zapiski» Jožeta Horvata in pesmi Vladimira Popoviča. V načrtu ima ta založba tudi pripovedke Mate Beretina «Pralja Pavlova» ter «Istarski kanat», pesnitev Draga Gervaisa, posvečeno istrskemu narodnemu heroju Joakimu Rakovcu.

Državno podjetje «Zora» bo izdalo tudi dnevnik Viktorja Cara Emina «Udesni dani» iz dni nekaj mesecev pred in po italijanski okupaciji Istre. Poleg dnevnika bodo natisnili tudi vrsto člankov, ki jih je Car Emin napisal po osvoboditvi.

Tudi ostala zagrebška podjetja pripravljajo več izdaj v čast slavne obletnice. Založba «Novo pokoljenje» bo izdala pesnitev Jure Franičeviča Pločara «Sunčana» ter obsežnejši Zbornik proze jugoslovanskih pripovednikov, namenjen mladim in najmlajšim bralcem. Isto podjetje bo izdalo tudi Antologijo narodnih pesmi, ki bo dokazala kako bujen pesniški duh živi v jugoslovanskem narodu. Za najmlajše pa bo knjiga «Mali konjevodac i druge pripovjedke» Andželke Martič.

Založniško podjetje «Glas rada» je že izdalo: Izbrana dela Gorana Kovačiča, ki obsegajo novele, povesti, eseje, ocene ter pesmi, nato podoben izbor dela Avgusta Cesarca «Iz svjeta potlačenih», kmalu pa bo izšla še knjiga zapisov in reportaž iz NOB, ki jo je napisala Slava Ogrizovič.

Knjiga Rade Bulata pod naslovom «Zumberak i Pokupje u NOB«, ki jo pripravlja knjižni zavod «Kultura», bo obravnavala del narodnoosvobodilne borbe in bo opremljena s slikami in zemljevidi. Zveza kulturno-prosvetnih društev Hrvatske pa ima v načrtu zbornik, ki naj bi obsegal dela vseh vidnejših hrvatskih pesnikov od Antuna Milanoviča do naših dni.

* * *

Tudi slovenske založbe so z mnogimi izdajami poudarile pomen velikega in junaškega obdobja najnovejše jugoslovanske zgodovine. Slovstvo te vrste obsega spomine, črtice, novele, povesti, filmske scenarije, mnogo politične literature, literarno gradivo itd.

HEMINGWAY IN NJEGOV NOVI ROMAN

„Čez reko v gozd"

Iz neke statistike izvemo, da so v Združenih državah Amerike dosegli pri bralcih največ uspeha trije romani, in sicer «Kardinal» M. H. Robinsona, «Ulica radosti» F. P. Casa ter Hemingwayev roman «Čez reko v gozč» (Across the river and into the trees). Poleg teh uživajo velik sloves še naslednja dela: «Shakespeare v Londonu» roman Marcela Sheeta, «Proust» Andreja Maurroisa ter «Berlioz» Z. Barzuma.

Od omenjenih pisateljev je v zadnjem času vzbudil tudi pri Slovencih veliko pozornost Ernest Hemingway s svojim romanom «Komu zvoni», ki je nedavno izšel pri Cankarjevi založbi v prevodu Janeza Gradišnika.

Medtem ko si je ta roman osvojil simpatije vsega sveta, je novo Hemingwayevo delo «Čez reko v gozd» naletelo na precej ostre kritike. Glavni junak romana je 50-letni polkovnik Cantwell, človek, ki se zaradi težke srčne bolezni pripravlja na smrt. Vse dejanje traja samo tri dni, ki jih Cantwell izrabi za svoja najljubša razvedrila: da si ogleda najdražje mesto, da se poslovi od ljubljene žene in da se udeleži lova v lagunah. Tako se torej junak napoti v Benetke, gre tam v lagune na lov, zadnjih 24 ur pa preživi z 19-letno grofico Renato.

Cantwell pripoveduje Renati o svojem vojaškem življenju v prvi in drugi svetovni vojni. In vprav ta monolog je bil, kakor pravi kritika, za uspeh romana usoden. Prav tako mu kot napako očitajo nesimpatičen značaj junaka in tudi, da ni izdelal nobene stranske osebnosti. Zanimivo pa je, da se nekaterim romanom ne zdi stilistično dovolj izdelan, dasi so pričakovali, da bo Hemingway našel nov način izražanja, ki bi bil lasten samo njegovi prozi.

Pri teh svojih trditvah stavi večina kritikov za zgled Hemingwayeva prejšnja dela, kakor na primer njegovo delo «In our time», v katerem je pisatelj v glavnem junaku Nicku Adamsu, upodobil samega sebe. — Tudi v romanu «Zbogom orožje» (A farewell to arms), v katerem je zajel snov iz življenja na soški fronti ter po porazu pri Kobaridu dezertiral, je prikazal avtorja samega sebe. — V romanu «Sonce tudi vzhaja» (The sun also rises) nastopa Hemingway kot mlad reporter in pisatelj, ki so ga navduševale socialne izpremembe trideset let v Ameriki. — Po romanu «Imeti in ne imeti» (To have and have not), kjer je odkrival individualizem, je spisal toliko opevani roman «Komu zvoni», v katerem glavni junak Pablo, kot Frederic Henry iz romana «Zbogom orožje», dezertira, vendar pa se vrne k svojim vojnim tovarišem, da se z njimi bojuje za dobro stvar.

Po tem romanu nismo čuli deset let nič več o Hemingwayu, dokler ni napisal romana «Čez reko v gozd».

Zanimivo je, da je kljub neugodnim kritikam pisatelj John O. Hara dejal, da je Hemingway največji pisatelj izza Shakespeara ter razglasil novi roman za mojstrovino. Tudi mnogi italijanskimi pisci se je vnela ostra polemika zaradi Hemingwayevega dela. Moravia, eden najboljših sodobnih italijanskih pisateljev, je ostro udaril po novem romanu, medtem ko je tudi znameniti italijanski pisatelj Elio Vittorini očital Moravii, da roman ni razumel.

Naj bo že tako ali tako, Hemingway velja še vedno poleg Williama Faulknerja, F. Scotta Fitzgeralda ter še nekaterih drugih za najpomembnejšega in najoriginalnejšega ameriškega pisatelja zadnjih 30 let.

POGOVOR O JEZIKU XXIV.

Danes nekaj odgovorov na vprašanja.

Tovariš Mario sprašuje, ali pišemo benzin ali bencin, benzol ali bencol. V slovenščini pišemo in izgovarjamo bencin, bencinski in bencol, pač pa magazin, magazinski, magazinirati. Vendar je razlika ta, da bomo pač pisali bencin in bencol, tujki magazin pa se bomo skušali izogniti, kjer se da; rekli bomo skladišče, skladiščni, vskladiščiti.

Tovarišica Anička je sprožila vprašanje, ali se kratice sklanjajo. Pišemo jih vedno enako, t. j. brez obrazil, beremo pa po stavčni zvezi; če pa črkovne znake črkujemo, ostanejo zmeraj nepregibne. Zgled. Pišemo: Od MLO (ne: MLO-ja) je prišlo. Beremo: 1. od Mestnega ljudskega odbora je prišlo, ali 2. od em el o je prišlo (ne pa od em el oja). Drug zgled. Pišemo. Na loge AFZ (ne: AFZ-a) so bile določene na I.kongresu. Beremo: 1. Naloge Antifašistične fronte žena ... ali 2. Naloge a fe že (ne: a fe žeja).

Tovarišica T. iz Lonjerja je poslala dve vprašanji:

1. kemičnim potom ali kemično? Kemičnim potom ne more biti naše, ker se 6. sklon v slovenščini nikoli ne uporablja brez predloga z ali s. Zato je napačno ne samo kemičnim potom, ampak tudi naravnim potom, mirnim potom. Reci moramo: kemično, po kemični poti, na kemični način; naravno, po naravni poti, na naravni način; mirno, po mirni poti.

2. Ali je dobro rabiti glagol dopasti? Ne, ni dobro, ker je po nemškem «gefallen». Mi pravimo ne da nam kaj dopade, marveč da nam ugaja, da nam je všeč, da nam je pogodu, da nam je po volji. Tudi ne pravimo dopadenje ali celo dopadanje, marveč veselje, užitek, ugodje. Dopadljiv pa je všeč, pogodu, prikupen.

Tovariš Zoran prosi, naj razložim, kaj pomeni kratica N.N. To kratico rabimo namesto imena, če imena ne vemo ali ga nočemo imenovati; razlaga se iz latinskega nomen nescio (— imena ne vem) ali nomen nominandum (ime, ki naj se imenuje). — Potem bi isti tovariš rad razlago za besedo drn v izrazu čez drn in strn. Drn je trata, ruša, strn pa klasje v rasti na polju, čez drn in strn bi se torej reklo čez polja in travnike.

In še odgovor tovarišu študentu, ki sprašuje, ali se reče kupil sem skripta ali kupil sem skripte. Samo prvo je pravilno. Skripta je množina sr. spola (kakor dela, mesta, debla poslopja itd.); beseda je latinskega izvora in se v ednini glasi scriptum (to kar je napisano). V slovenščini sklanjamo torej: to so dobra skripta, iz dobrih skript se je učil, dobrim skriptom zaupaj, kupil je dobra skripta, v dobrih skriptih vse najdeš, z dobrimi skripti ne kupiš pameti.

Dr. M. R.

Feljton

V NEDELJO POPOLDNE...

Robert Hlavaty

«V nedeljo popoldne...!» mi je rekel ob slovesu. V kavarni sva sklenila, da me bo portretiral. Nisem imel ničesar njegovega. Edino risbo, ženski akt, ki mi ga je darovaj pred mnogimi leti, ko je stanoval v gostilni pri Možinovih na Vidovdanski cesti v Ljubljani, sem izgubil.

Kot bi naju oba prevzela slaba slutnja, sva si zaželela, da bi imel nekaj njegovega. Domenila sva se za portret, in sicer za monotipijo. Vedel sem, kako se mu je priljubila tehnika monotipa izza časa, ko je lani poleti bival v Portorožu. Upal sem, da bo tudi moj portret imel tisti sugestivni izraz, kot ga je imel njegov, ki je bil kasneje razstavljen v Scorpionu in ki se je vtisnil v spomin vsem, ki jih je pretresla njegova nenadna smrt in so prihiteli v galerijo na njegovo razstavo, da se od njega poslove. Tedaj so bili na njegov portret že pripeli črn žalni trak.

Bil je ves vnet za tehniko monotipa. Govoril je često z navdušenjem o svojih monotipih in njihovi tehniki. Poznal je te vrste slik velikih mojstrov in trdil, da ga neposredni vtis in skoraj akvarelni značaj monotipa tako zelo osvaja ter da mu prenašanje slike s stekla na papir vzbuja vselej veliko zadovoljstvo in užitek. Govoril je o monotipu s pritajeno skrbjo v očeh in bal se je, kako bo prenesel sliko na papir in lotil se je tega dela vselej z vidno skrbjo in radovednostjo. Računal je na slučajnostne nezgode, ki jih kot pri akvarelih tudi pri monotipu ne manjka. Sprva je slikal na steklo zelo pastozno, vendar je šele po mnogih poizkusih, kot mi je pravil, izsledil pravo tehniko. Opustil je pastoznost in razredčila, ki so naglo sušila barve, ker pastozno slikanje je bilo krivo, da se je pri prenosu slike na papir velikokrat zabrisala originalna in točna risba.

V svoji sobi, v tretjem nadstropju velike hiše sredi mesta, je imel vse v najlepšem redu. Natančnost, ki ni na splošno lastna umetnikom, ga je označevala v življenju in pri njegovem slikarskem delu. Iz dveh oken njegove sobe je bil razgled na obljudeni trg z Verdijevim spomenikom. V enem kotu te sobe je improviziral svoj atelje. Stojala za slikanje ni imel in si ga je vselej sproti pripravil tako, da je naslonil ok

Od vasi do vasi

TRNOVICA

Majhna vas, malo novosti, vsaj ne takih, ki bi zanimale svet. Nekoč smo si pri nas med seboj pomagali bolj, si zaupali, in zato je bilo življenje bolj prijetno. Vas je bila delavna, skrbna in precej napredna. Znana je bila po dobrem vinu, zlasti teranu. Novi gospodarji, nove glave. Stari pravijo, da je vse preveč sanjave in premalo realne politike. Medtem pa je zemlja vedno bolj prepuščena sama sebi. Seveda so temu krive socialne razmere, a ne samo te. Kdor gleda trezno, mora priznati, da nudi tudi naša zemlja pogoje za uspešno poljedelstvo, treba je le korajžno in smotrno zavihati rokave — kot n. pr. Saležani — in se sprijazniti z resnico, da naša mladina res ni in ne more biti niti splošno, niti strokovno podkovana, ker se ni imela kje učiti in je že skrajni čas, da to možnost dobi. Tudi naj mladina ne misli, da se ji bo cedil med in mleko. Čim močnejši posamezniki, čim trdnejša medsebojna povezanost, čim večja stanovska skupnost, tem večje jamstvo za naš obstoj in napredek! Takšna je zahteva tukajšnje stvarnosti, ki naj bi jo prva poznala mladina.

NABREŽINA

V «Lunedì» smo čitali članek, ki preračunano «snuje» okrog občine in njenega upravljanja, kot mačka okrog vrele kaše. Gospodu Zandomeniju nekaj diši, nam pa to temeljito smrdi. Samo toliko v znanje njemu, nekomu pri občinski upravi ter ostali verigi. Njih «krščanske» namene odklanjamo vsi: Slovenci in pošteni Italijani, kmetje in delavci, stari in mladi. Bolj mladi kot stari. Prav zato se naša mladina v obrambo svojih narodnih interesov vedno bolj vključuje v naše kulturno-prosvetno delo. Pravkar gre glas, da namerava naša šolana mladina ustanoviti folklorno skupino. Pozdravljamo to dobro namero s prepričanjem, da bo tudi žela odlične uspehe ker ima za to vse moralne pogoje.

*

Večkrat sem slišal, da je dobra letina sena, letina gnoja. Včasih so se zmotili, letos bi se ne. Mogoče bi se, če bi bile rose iz zadnjih dni vsaj nekaj tednov prej. Namesto koloradskega hrošča, ki nam je vsaj letos prizanesel, nam je 3/4 krompirja pojedla suša. Edino upanje je še virzski pridelek. Na žalost pa je tega pridelka malo, čeprav izkazuje zemljiška knjiga razmeroma veliko površino vinogradov. Ti so že davno izginili. Slaba prede kmetu, a še bolj delavcu, ker draginja skače, denarja pa je vedno manj. O tem bi mogli mnogo več povedati naši trgovci in obrtniki. Vendar vse kaže, da bo skoro konec te krize. Tako sodimo iz sicer še meglenih namigavanj v demokristjanskemu glasilu, ki mu je naša občina tako pri srcu. Saj se razumemo: bližamo se občinskim volitvam in gospodje že pripravljajo vabo. Le vkup, uboga raja! Te prebrisane demokristjanske glave nam bodo gotovo polagoma povedale, kaj vse občane čaka, če se jim bodo vsaj ob volitvah priklonili. Vedno so nam fašisti poklanjali samo dejanja, in to takšna, da si jih bomo zapomnili za vse večne čase. Ker smo jih že dovolj siti, čakamo, kaj nam bodo obljubili, da se jim bomo nato — pomilovalno nasmehnili.

MAVHINJE

Naša vas se množi z drugimi policajev, ki so tukaj nameščeni, ter ezulov. Vedno večje je povpraševanje po stanovanjih, ki jih ni dovolj pri nas in v občini niti za domačine. Slišimo, da se nekateri nabrežinski demokristjani v zadnjem času zelo zanimajo za stanovanjsko vprašanje. Prav! A za koga se zavzemajo? Nedvomno, da so jim pri srcu samo prišleki z neznano preteklostjo in s sovraštvom proti nam. Zato se tudi ne čudimo, če so taki ljudje pripravljeni plačevati pretirano visoko najemnino, medtem ko moramo mi gledati na vsako liro. Izkušnje nas vedno opozarjajo, da je sladka beseda, ki ni med nami v navadi, nevarna reč.

Domači fantje se pogovarjajo o prireditvi s plesom. Upajo na gostovanje kakega prosvetnega društva iz Trsta. Vemo, da bi se Tržačani radi odzvali in svetujemo jim, da se v tem vprašanju porazgovorijo s Slovensko-hrvatsko prosvetno zvezo. Se bolje bi bilo, če bi si mladina sama kaj izmislila, saj so med njo dobri pevci in igralci. Škoda, da zaupajo sebi tako malo! Malo dobre volje in požrtvovalnosti, pa bo zabava, veselje in zadoščenje.

MALI REPEN

V vašem listu sem z zanimanjem čital, kako skrbite za mladino in kako ji svetujete, kaj se naj uči. Veselil me je tudi dopis nekega inženirja, ki se je zavzemal za strokovne in kmetijske šole.

Vse prav in lepo, vendar mislim, da je treba posvetiti tudi nekaj besed kmetski mladini. Ne moremo tajiti, da ima tržaška okolica malo plodne zemlje in da s težkočo preredi svoje prebivalstvo. Čeprav si pomagajo gospodarsko s Trstom, gledajo kmetski starši večkrat s skrbjo, kako bodo spravili otroke h kruhu.

Toda skoro neverjetno se sliši ali vendar je resnica, če imajo v kakšni družini še toliko zemlje, otrokom ne diši, da bi ostali na rodni zemlji; bežijo raje v mesto in če le more se vsaj eden zateče v šole, drugi pa se gre učit kakšno obrt ali rokodelstvo.

Starši so žalostni, ko vidijo, da se bo njihova rodovina zgubila, ko morajo pri vsem poslušati še izgovore otrok, da se kmetija ne izplača in da zaslužijo v mestu v enem tednu več, kot ne vem koliko časa doma.

In ne pomaga nič, mladi rod beži s svoje rodne zemlje in polagoma tone v mestu. Kakšno izgubo trpi pri tem naš narod, leži na dlani. Posledice znajo biti vedno hujše, če pomislimo, da se približujejo našim vasem tuji ljudje, ki ravno po naši zemlji tako koprnijo.

Zatorej bi bilo prav, če bi v vašem listu pisali tudi o tem vprašanju in ga skušali ugodno rešiti.

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

Nadzirajmo otroke!

Prisostvovali smo pogovoru dveh mater; seveda sta razpravljali o svojih otrocih. Prva se je hvalila, da jo njeni otroci prav radi ubogajo, če jim le obljubi, da bodo lahko šli popoldne ali zvečer v kino. «Tam vem, da so varni, da se jim ne more nič hudega zgoditi, pa jih kar rada pustim. Zvečer sem sicer bolj zadovoljna, če so doma, a včasih jim pustim tudi zvečer prostost. Kaj hočete, kino je danes najcenejša zabava.» Takoj smo opazili, da drugi materi takšen način vzgoje otrok ni pogodu; ni se sicer hotela prepirati, vendar je po nekajminutnem molku pristavila: «Pa vam otroci povedo, kakšne filme so videli?» — «Kadar sem pri volji, da jih poslušam, mi že povedo, a navadno sem vedno zaposlena in nimam časa za takšne «izpovedi». Vem samo to, da ugajajo mojemu sinu le kovbojski filmi, medtem ko je hčerka naravnost «nora» na sentimentalne filme, posebno take, kjer nastopajo princi, kraljice itd.» — «Vidite, gospa», je pristavila druga mati, «za tako ceno bi jaz ne kupovala otrokove pridnosti. Raje potrpim, da mi nekoliko bolj nagajajo, toda v kino jih pošljem le tedaj, kadar vem, da se lahko iz filma naučijo kaj dobrega, slab film jim budi nevarno fantazijo, ki ima vse prerada v bodočem življenju vse pretežke posledice.» — Pojdite no, otroci se že rodijo dobri ali slabi. Če so dobri, jih film ne more pokvariti, če so pa slabi, jim pa tudi najboljša vzgoja ne pomaga», je zavrnila prva mati. Mikalo nas je, da bi še nadalje sledili pogovoru, toda materi sta se medtem odmaknili.

Res je, da so pri nas in povsod matere, ki se jim zdi vprašanje, kaj čitajo njih otroci in kakšne filme gledajo, zelo važno. Je pa žal še večje število takih, ki se važnosti tega vprašanja ne zavedajo ter si mislijo, da so pač svojim otrokom nudile vse, ker so jim dale možnost, da gredo v kino.

Toda prav ta malomarnost in zanikrnost mater, ali lahko bi rekli tudi nepoznavanje važnosti problema, sta za otroke usodni. Mnogi otroci bi ne bežali zdoma, si ne bi izmišljali vseh mogočih manjših in večjih kaznivih podvigov, če bi se tega ne bili naučili prav iz slabih knjig in filmov.

Film je res danes ena najcenejših zabav; je pa lahko tudi ena najbolj škodljivih, še prav posebno za otrokovo dušo, ki sprejema dogajanja na platnu z vse drugačnimi občutki kot odrasel človek. Zamislimo si tega otroka, ki je videl v filmih že razne podvige neštetih roparjev in gangsterjev; navadno prikazujejo filmi te ljudi v kar najlepši luči, tako da je človeku žal, če ga na koncu zadene pravična kazen, prav zaradi tega, ker je imel ves čas občutek, da gleda pravega junaka. Mar mislite, da vaš otrok ne bo hotel kdaj v življenju izrabiti vseh naukov, ki mu jih je prav ta junak nehote pokazal. Ali ne bo hotel tudi on s pištolo opraviti vse, kar se v življenju rešuje povsem drugače?

Velika je odgovornost staršev, ki se ne zanimajo za to, kaj njihovi otroci bero, še večja pa staršev, ki dopuščajo, da njihovi otroci gledajo filme, ki njihovi starosti niso primerni.

Film je lahko eno najbolj vzgojnih sredstev, lahko pa tudi sredstvo, ki spravi tudi pametnega otroka na slabo pot. Posebno važen postaja za starše ta problem v današnjih časih, ko imamo na trgu mnogo več slabih in škodljivih, kot pa dobrih in poučnih filmov.

POT K USPEHU

Vsakdo bi bil rad srečen, ampak večina se jih ne zaveda, da je sreča često odvisna od nas samih. Predvsem gre za to, da se zavedamo, da nam življenje kaže tak obraz, kakršnega mi njemu.

Kaj je naša življenjska naloga? Da rastemo, da postajamo močnejši, preudarnejši, uspešnejši, vplivnejši ter tako srečnejši. Da vse to dosežemo, moramo svoje življenje pravilno usmerjati; glavno je, da verjamemo v svoje lastne zmožnosti, lastno preudarnost, svojo notranjo silo in v uspeh svoje zamisli. Čim več bo v nas te vere vase, tem laže bomo živeli.

Kakor bomo obnavljali svojo notranjost, tako se bo neopazno spreminjalo naše zunanje življenje. Večini ljudi se ne izpolnijo njihove želje zato, ker pričakujejo od življenja malo ali pa nič. Navadno pravijo: «Tako rad bi bil srečen, pa mi ni usojeno! Rad bi bil prijazen s svojo okolico, toda od ljudi doživljam same neprijetnosti.» Taki ljudje se ne zavedajo, da morajo prej ozdraviti svoje nazore, če se hočejo izogniti neuspehom.

Življenje velikih ljudi nas pouči, kako velike ovire so često morali napraviti, koliko razočaranj premagati, da so našli pravo pot do uspeha. Seveda so ljudje, ki sprevidijo šele na stara leta, kaj se pravi pravilno živeti in so tudi taki, ki ležejo v grob, ne da bi spoznali, da je za uspeh v življenju nujno pravilno in trezno mišljenje.

Iz nižin nezadovoljstva se bomo polagoma vzpenjali, če izpolnimo naslednje pogoje:

1. Zavzemimo pravilno gledanje na svet;
2. Premislimo vsako stvar trezno in izrabljajmo svoje duševne sile.
3. Prepričani moramo biti v uspeh.
4. Zberimo vse sile, da odstranimo nepotrebne skrbi.
5. Treba je, da imamo pogum biti srečni.
6. Drzno uresničujmo svoje želje.
7. Zanesimo se najbolj nase.
8. Zdramimo svojo ustvarjalno silo.

Če je v nas želja, da nastopimo pot čez vse omenjene razvojne stopnje, ki vodijo do cilja, potem smo že položili nogo na prvo stopnico in pokazali dobro voljo, da nam ne manjka moči, da se vzpnemo do vrha.

Kako dolgo se bomo vzpenjali je pa zopet odvisno od nas samih. Važno je, da se v nas zbudi spoznanje, da ravnamo pravilno, vendar ne smemo na svoji poti do cilja preskočiti nobene stopnice, kajti šele ko na prejšnji trdno stojimo, smo zmožni odločno stopati dalje.

(Nadaljevanje sledi)

NASVETI

Čim se pokažejo prve pege na obrazu, si jih omočimo z boraksovo raztopino, nato pa z mlačno vodo izperemo. Čeprav nam ne bodo popolnoma izginile, bodo vendar močno obledele.

* * *

Če torta pravilno na vzhaja, je vzrok slabo vmešano testo; če je torta v sredi previsoka je bilo testo pregosto, če je sredi prenizka, je bilo testo preredko, če pa se torta dvigne le na eni strani, pomeni, da je dno štedilnika krivo ali da se njega ena stran bolj segreje od druge.

* * *

Polnjena jabolka

Mehka jabolka olupimo, prerežemo ter izvotlimo, nato pa jih napolnimo z zmesjo, ki jo napravimo iz zmletih mandljev ali orenov, rumenjaka, pest rozin, sladkorja in limonine lupine. Jabolka postavimo nato v posodo, ki vzdrži vročino, jih zalijemo s sladkorno vodo ter segrevamo na ognju, da se zmehčajo.

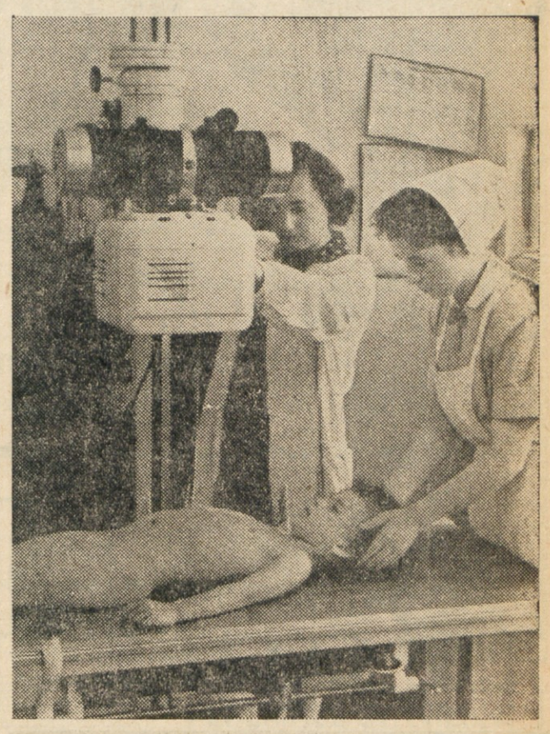

Vse napredne države posvečaj o največjo skrb mladini. Solske poliklinike nudijo otrokom stalno zdravniško pomoč, obenem pa morajo otroci zahajati vanje na obvezne zdravniške preglede

MODNI POMENKI

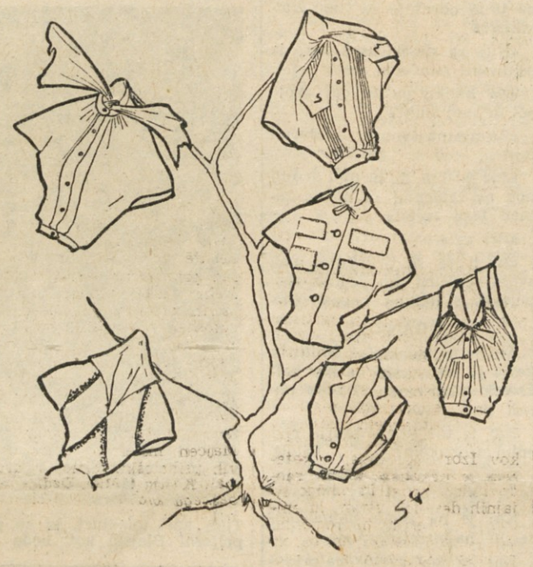

POLETNE BLUZE

Tudi bluze sledijo letnim časom. Izdelane v svežem svilenem ali platnenem blagu so prijetne in praktične. Nam že znanim srajčnim bluzam se letos pridružujejo modeli z zelo kratkimi rokavi, ali celo brez njih ter z globokimi izrezi.

Na najvišji veji vidimo dve varianti srajčne bluze. Ranglan rokavi prvega modela prehajajo v kratko ovratno ruto, na kateri so izvezene črke monograma. Sprednji del krasijo drobni robčki.

Sprednji del naslednjega modela se nadaljuje izpod stoječega ovratnika v široko pentljo. Na vsaki strani gumbov je majhna guba.

Se ena srajčna bluza je tu. Tanka svila, ažur, veliki gumbi iz biserne matice ter kimono rokavi ustvarjajo tu lep model.

Nekaj novega! Plisirana bluza brez rokavov ima svojo posebnost v tem, da se naramnice podaljšujejo v pentljo, ki veže sprednja dela, kot vidimo na skici.

Zraven je bombažasta bluza brez rokavov, na videz zelo preprosta. Ali kaj porečete k temu: stranski šivi so odprti, da je opaziti životek brez naramnic izdelan iz enega blaga.

In končno bela pikè — bluza lepega kroja. Linijo šivov poudarja bela benečanska čipka.

Sonja Mikuletič-Palme

Kako prebavlja črevo

ZDRAVNIK

Vratar želodca nosi svoje ime po pravici. Odpira vrata želodca, kadar je potrebna se pravi, da spušča hrano v presledkih iz želodca, tedaj ko jo je za dostno pripravil za nadaljnjo prebavo v črevesu. Čim prestopi hrana iz želodca v dvanajstnik, jo oblijeta dva prebavna sokova: sok iz trebušne slinavke in žolč. Oba sokova hrano kemično tako spremenita, da jo telo lahko pozneje vsrka. Žolč predela predvsem maščobe, medtem ko skrbi sok trebušne slinavke za beljakovine, maščobe ter za ogljikovodikovce. Dvanajstnik se ritmično krči in potiska v kašo spremenjeno hrano v tenko črevo, kjer se pomeša s črevesnim sokom. Ta sok izločujejo v količini do treh litrov na dan posebne žleze.

Glavna naloga črevesa pa ni izločevanje sokov, temveč vsrkavanje tistih snovi iz hrane, ki jih telo potrebuje za svoj obstoj. Čim večja je črevesna površina in čim počasneje se premika kaša, tem temeljiteje bo črevo vsrkavalo. Da to delo laže opravlja, je črevo v notranjosti tako zgrajeno, da je njegovo površje polno resic, ki povečajo notranjo površino skoro za petkrat. S prečnimi gubami pa zavira črevo prehitro pomikanje hrane, medtem ko stiskovanje črevesa potiska prebavljeno hrano naprej. Na milijarde sesalnih cevk vsrkava hranilne snovi v kri in mezgovje. To delo opravlja v največji meri tenko črevo.

Površno gledano se zdi, kot da je prebava zgolj kemičen proces. To je le deloma res, kajti poleg kemičnih sprememb se vršijo pri prebavi tudi razna biološka dogajanja, kjer igrajo važno vlogo bakterije, ki živijo v črevesju in nam pomagajo pri prebavljanju. Med temi našimi pomagači, ki jih je v črevesju na milijone, razločujemo dve skupini. Prva skupina živi v spodnjem delu tankega črevesa ter izloča tako imenovane fermente, ki pospešujejo potek kemijskih dogajanj v črevesu. Tudi imajo te vrste bakterije važen delež pri razkrojevanju celuloznega oklepa rastlinskih stanic, ki smo jih med drugim zaužili s hrano. Seveda pa te bakterije tudi same «jedo», ker so pač živa bitja in jemljejo iz prebavljene hrane v črevesu to, kar potrebujejo za svoje življenje in izločajo pri tem kislino. Ta kislina pa odganja iz zgornjega dela črevesa drugo skupino bakterij — pravimo jim gnilobne bakterije —, ki kraljujejo niže doli v debelem črevesu, se hranijo z našo hrano, ne da bi nam nudile v zameno kake pomembnejše usluge. Njih edino koristno delo je, da tvorijo vitamin K, za katerega vemo, da preprečuje razne krvavitve. Zgodi se pa tudi, da se skušajo naseliti gnilobne bakterije v zgornjih delih črevesa, zaradi česar nastane med obema vrstama bakterij silovit boj, kar se odraža v tem, da dobi človek močne driske in prebavne motnje. Zdravnik mora torej pri prebavnih motnjah misliti tudi na črevesne bakterije in voditi račun o njih pravilni razdelitvi v črevesju in, kadar je potrebno, dovesti bolniku manjkajoče bakterije.

Rumeno obarvana kaša, ki še nima značilnega duha, prestopi iz ozkega črevesa skozi zaklopko v debelo črevo. Začetek širokega črevesa je slepo črevo, ki ima odraslek slepič. V tem predelu je polno gub in vdolbin, ki se slabo čistijo in tvorijo tako zatočišča raznim bolezenskim povzročiteljem, zaradi česar se prav ta del črevesa pogosto vname.

(Konec prihodnjič)

Dr. S. STRAUS

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

Kako je treba ravnati z mlekom po molži

Koristno je vedeti, kako ravnamo z mlekom po molži, kajti koliko mleka, posebno sedaj v vročih dneh, se nam lahko pokvari, a to dostikrat le iz naše nevednosti ali celo malomarnosti.

Ko enkrat pomolzemo, odnesemo mleko takoj iz hleva, da se ne nasrka smrdljivih plinov in ne naužije bakterij ter ga čimprej precedimo. Nesnaga, ki pride med molžo v mleko, mu zmanjšuje trpežnost in ga tudi kvalitetno poslabša.

Za precejanje rabimo cedila raznih oblik. Važno je sito, ki mora biti gosto in če je le mogoče dvojno; med dvojno sito damo čistilno vato ali čisto krpo, ki jo po vsaki uporabi preperemo in prekuhamo; vato pa vržemo na ogenj.

Mleko je izvrstna hrana za bakterije, ki se zlasti v toplem mleku izredno naglo množijo. Pri toplini 20 do 25 st. C se živahno razvijajo mlečno-kislinske bakterije-glivice, ki povzročajo skisanje mleka. Da ohranimo mleko čim dalje sladko in sveže, ga moramo takoj po precejanju ohladiti. Posodo z mlekom postavimo v mrzlo vodo, ki jo večkrat menjamo, mleko pa tudi večkrat premešamo, da se enakomerno ohlaja. Bolje in hitreje se mleko ohlaja v mrzli tekoči vodi, v mrzlem vodnjaku ali podzemski jami. Ohlajeno mleko hranimo v hladnem prostoru, da se temperatura zopet ne zviša. Mraz zadržuje razvoj bakterij, kakor hitro pa se mleko ogreje, se zopet živahno množijo.

Če oddajamo mleko strankam, ne smemo nikdar mešati večernega in jutranjega mleka, če ga nismo prej dobro ohladili. Če zmešamo namreč mrzlo večerno mleko z jutranjim, ima mešanica ravno primerno toplino za živahen razvoj mlečnokislinskih glivic, ki mleko hitro skisajo. Večje kmetije in mlekarne hladijo mleko s hladilniki in hlačilnimi napravami.

Ko oddajamo mleko strankam, moramo paziti, da pride neizpremenjeno na določeno mesto. To pa dosežemo s snažnim pridobivanjem, hlajenjem in razpošiljanjem v primernih posodah iz pocinjene pločevine, ki se dobro zapirajo. Za daljši prevoz so primerne posode, ki imajo v notranjosti cev za led, da se mleko hlači tudi med prevažanjem. Da se mleko preveč ne ubije, morajo biti posode polne, prevažati pa jih moramo na prožnih vozovih. Dovoljen je tudi pridatek vodikovega prekisa.

S pasteriziranjem, t. j. segrevanjem mleka na določeno temperaturo, povečamo prav tako trpežnost mleka, ker s tem uničimo škodljive bakterije. Razlikujemo nizko in visoko pasterizacijo. Pri prvi segrejemo mleko 63 do 65 st. C in ga držimo pri tej temperaturi pol ure. Nato ga hitro ohladimo na 8 do 10 st. C. Visoko pa pasterizamo mleko, če ga segrejemo na 80 do 90 st. C za 10 minut, nakar ga tudi naglo ohladimo. Tuči s kuhanjem mleko konserviramo. Vendar pa uničimo pri kuhanju tudi vitamine. Zato je tudi za otroke mnogo boljše pasterizirano mleko. S pasterizacijo uničimo škodljive klice v mleku, vse druge snovi pa ostanejo neizpremenjene. Vedeti pa moramo, da ostanejo pri življenju trdoživi trosi, ki čakajo ugodnega trenutka za razvoj. Tudi pasterizirano mleko je treba ohladiti in ga hraniti na mrzlem.

V mlekarnah rabijo pasterizatorje, v gospodinjstvu pa si pomagamo s posočo, ki jo imamo pri rokah. Mleko za otroke lahko pasteriziramo tako, da obesimo na kuhalnico v lonec vrele vode kanglico z mlekom, vse skupaj pokrijemo s snažno krpo ali pokrovko in pustimo toliko časa vreti, da dosežemo temperaturo 65 st. C posodo nato odmaknemo za 20 do 30 minut, nakar postavimo kanglico v mrzlo vodo, da se mleko ohladi. Pred vsako uporabo segrejemo to mleko na primerno toplino. Tako pripravljeno mleko je brez škodljivih, vsebuje pa še vitamine in vse druge snovi v naravnem sestavu.

Prav tako pasteriziramo smetano, ki jo rabimo za izčelovanje presnega masla, ki pa jo moramo potem okisati z okisovalcem. Tolčene smetane pa ne smemo pasterizirati.

Mlekarska posoda ne sme biti železna ali rjava, lahko pa je lončena, steklena ali iz pocinjene pločevine. Lesene so samo pinje in priprave za izdelovanje sira in masla, ker se les težko snaži. Vse mlekarsko posodje mora biti skrajno čisto. Po vsaki uporabi ga izplahnemo in posušimo s snažno krpo ali še bolje na soncu. Mlekarske posode ne smemo nikdar uporabljati v druge namene.

Da ohranimo posodo res snažno in rez škodljivih klicjo večkrat prekuhamo v pepelnem lugu, leseno pa umijemo z apnenim mlekom, posušimo na soncu in nato umijemo.

V mrzli vodi splakujemo posodo zato, da izperemo mlečno beljakovino, ki bi v vročini zakrknila in se nabrala na posodi. (V ceveh posnemalnika, na cedilu, v vratu kanglice itč.).

Prazni vinski posodi posvečajmo vso pozornost

Skrbimo dovolj, da se naša vinska posoda ohrani zdrava in dobra? Koliko posode se pokvari, ker pravilno z njo ne ravnamo, koliko sodov postane plesnivih in nerabnih, ker smo opustili žveplanje.

Oglejmo si nekoliko, katere napake delamo in kako moramo ravnati s posodo, da bo dolgo zdrava in uporabna.

Predvsem moramo skrbeti, da prazni sodi ne postanejo plesnivi, zlasti v notranjosti. Najboljše in najcenejše sredstvo proti plesnivosti je žveplenti dim. V ta namen pustimo, da zgori v določenih krajših ali daljših presledkih odmerjena količina žvepla v praznih sodih sredi zaprte kleti. Zaživanje žvepla v sodih preprečuje plesnivost v notranjosti sodov; zažiganje žvepla sredi kleti pa preprečuje plesnivost na zunanji strani sodov.

Posodo moraš zadimiti z žveplom takole: Čim si sod izpraznil, ga dobro operi s čisto mrzlo vodo. Peri sod toliko časa in premenjaj vodo toliokrat, dokler ne bo tekla čista. Ko si to dosegel, pusti sod odprt, da se nekoliko osuši. Manjšim sodom obrni veho, da se voda iz njih odcedi, v večjih sodih z vratci pa poberi na dnu nabrano vodo s suho cunjo. Ko se je sod dovolj osušil, ga obrni, da bo veha na vrhu, zatakni ga s čepom, zapri dobro morebitna vratca in zakadi ga z žveplom. V ta namen vzemi na vsake tri hl prostornine soda en trakec žvepla na azbestu. Ko si določil koliko trakcev boš potreboval, zažgi vsak trakec posebej, obesi ga na žico in spusti ga gorečega skozi veho v sod. Med gorenjem trakca v sodu zatakni veho z zamaškom. Ko je trakec zgorel, potegni ga iz soda, nadomesti ga z drugim in ponavljaj toliko časa, da boš porabil vse trakce, ki si jih za žveplanje soda določil. Žveplanje na ta način je nekoliko zamudno, toda nujno potrebno; če namreč zažgemo več trakcev obenem, nastane tako velika vročina, da mnogo neizgorjenega žvepla izhlapi in se izloči v obliki žveplenih kristalov na doge. Če potem v tak sod nalijemo vino, dobi lahko skrajno neprijeten duh, podoben duhu po gnilih jajcih. Po žveplanju sod dobro zabijemo. Tako zabite in zažveplane sode hranimo najbolje v kleteh, kjer je primerna vlaga. Pri praznih sodih je potrebno, da to žveplanje ponovimo, in sicer v določenih časovnih presledkih. Praksa je pokazala, da je najbolje zažveplati posode vsakih 6 tednov. Da ne bi pozabili, kdaj je čas, da prazno posodo zadimimo zabeležimo na sodu s kredo dan in mesec zadnjega zadimljenja.

Marsikateri naš vinogradnik ne žveplà praznih sodov ali pa postopa s prazno posodo drugače. Nekateri jo oparijo in močno posušijo, hranijo jo potem v suhih prostorih, drugi jo zabijejo, ne da bi jo oprali. Zgrešeno je oboje. V prvem primeru se posoda preveč razsuši in pred vsako uporabo je potrebno obroče nekoliko nabiti. Zaradi neprestanega nabijanja obročev, posoda leto za letom manj drži in ona se na znotraj upognejo. Večkrat se tudi zgodi, da obroči počijo in vino steče po tleh.

Ni dovolj, da skrbimo, da bo posoda samo znotraj zdrava, ampak tudi za to, da bo posoda na zunaj lepa. Zato moramo posodo večkrat obrisati s suho cunjo in vsaj vsake tri mesece

AJDA — KRAS NAŠIH POLJ

Ajdo sejemo navadno po Požetem žitu — po strnišču. Vemo, da žito zemljo izrabi in zato moramo ajdi gnojiti, ako hočemo, da bomo imeli dober pridelek. S čim gnojimo ajdi?

Ajda ima od setve do žetve le kratko dobo na razpolago za seme, ker je približno v sto dneh posejana in požeta. Umevno je, da mora omenjenih 100 dni dobro izrabiti in izčrpati iz zemlje vse, kar potrebuje za tvorbo slame in zrnja.

Znano nam je tudi, da mora hlevski gnoj, posebno ako ni dobro zrel, prebiti v zemlji daljšo dobo, preden se toliko spremeni, da je pripraven za hrano rastlinskim koreninam. Slab gnoj ne more dati ajdi ničesar, kajti takrat, ko bi bil gnoj za ajdo uporaben, bi morala ajda že zaključiti dobo svojega življenja. Posledica s hlevskim gnojem je, da nam ajda počasi zori in jo jeseni še zeleno ujame jesensko deževje ali celo mraz.

Zato bi moral vsak kmetovalec, ki seje ajdo, skrbno paziti, da je ne seje na sveži gnoj. Če že hoče rabiti za gnojenje ajde umetna gnojila, naj pognoji izdatno z domačim hlevskim gnojem oni rastlini, ki očisti njivo pred ajdo. Tej rastlini pa moramo dobro pognojiti, da ostane v njivi še dovolj redilnih snovi za ajdo. Ako pa tega nismo storiti, moramo gnojiti z umetnimi gnojili, od katerih prihajajo v poštev predvsem naslednja:

1. Superfosfat s 15 do 17 odstotki fosforne kisline, ki je v vodi zelo lahko topliva in ki je koreninicam ajde takoj na razpolago. Za vsakih 1000 kv m površine vzamemo 50 kg superfosfata.

2. Kalijeve soli rabimo za isto površino do 10 kg.

3. Lahko potrosimo tudi 10 kg žveplenokislega amoniaka. Dušik bi mogli dati tudi v obliki kalcijevega nitrata, vendar pa je žveplenokisli amoniak bolj na mestu, ker deluje enakomerno daljšo dobo kot lahko raztopljiv kalcijev nitrat.

Vsa tri navedena umetna gnojila podorjemo vsaj nekaj dni prej, kot pa sejemo ajdo. Podorati moramo tudi, ako rabimo samo eno umetno gnojilo, recimo superfosfat, katerega priporočamo vsem kmetovalcem, ki bodo ajdo sejali.

NOVOSTI V KMETIJSTVU

Stroji za pobiranje in spravljanje sladkorne pese

Jeseni leta 1948 so v Fakenhamu v norfolški grofiji prvič v Angliji javno preizkušali dva lahka danska stroja za pobiranje in spravljanje sladkorne pese. Že eno uro pozneje so vodeče angleške tvrdke med seboj tekmovale za patent.

Danes že vidimo na angleških kmetijah več kot tisoč strojev, s katerimi pobirajo in spravljajo sladkorno peso. Bližnja bodočnost bo pokazala, kako se bodo ti stroji, ki stanejo v Angliji le 150 funtov šterlingov, obnesli.

Od prvih strojev te vrste se je v Angliji dobro obnesel «Catchpole». Med temi zelo dobrimi stroji se je zlasti odlikoval stroj, ki je lahko delal tudi na mokrem in blatnem polju. Vsak od teh strojev je pobiral na povprečno štiridesetih angleških jutrih (angleško jutro ima 4.460 arov) sladkorno peso. Če so hoteli izkoristiti tak stroj v polni meri, je bila ta površina seveda veliko večja. Tako je enajst strojev opravilo svoje delo v eni sezoni na površini 100 angleških jutter, medtem ko jih je 78 pobiralo sladkorno repo na površini 50 do 99 angleških juter.

Od drugih strojev je precej dobro delal tako imenovani «John Salomon».

Ameriški stroji za pobiranje pese se niso v Angliji posebno obnesli, najbrž zaradi precej različnega podnebja in tal. V Angliji tiči sladkorna pesa navadno bolj rahlo v zemlji in bolj moli iz zemlje kot v Ameriki. Poleg tega je v Angliji zemlja bolj mokra.

Pred vojno so le redko uporabljali stroje za pobiranje sladkorne pese in še leta 1946 so ti stroji opravljali komaj en odstotek tega dela. Tedaj so v Veliki Britaniji prvič javno kazali to vrsto poljedelskih strojev

Letos bodo prikazovali te stroje v Meresideu v pokrajini Fon, kjer se bo vrstilo nič manj kot 24 vzorcev. Na tej razstavi bodo prvič delili stroje, v dva razreda, in sicer take ki jih že izdelujejo za trg, in druge ki jih šele poskušajo. Stroji bodo tekmovali za prvenstvo in tako bodo imela podjetja priliko, da primerjajo prednosti in napake svojih in drugih poljedelskih strojev.

Vedno bolj se kaže potreba, da stroji ne poškodujejo vršičev sladkorne pese, ker z njimi krmijo živino.

V Angliji posadijo s sladkorno peso približno polovico toliko površine kot v Združenih državah. Temu primerno je število kmetovalcev sladkorne pese v Angliji bolj omejeno in seveda tudi število odjemalcev takih strojev. Medtem se pojavlja vedno večje zanimanje za stroje, ki imajo priklopne vozove, ki dajejo sicer več dela, imajo pa to prednost, da zmanjšajo taro smetja.

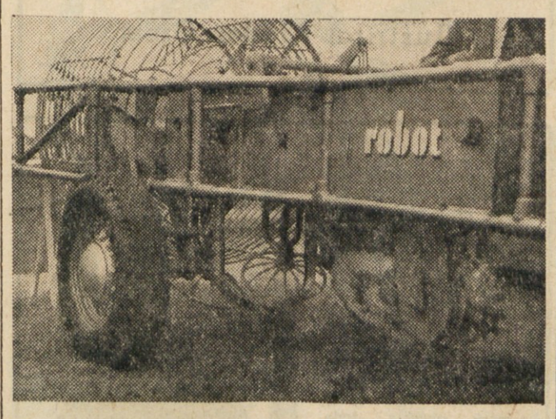

Danes je še razmeroma malo strojev na 400.000 angleških jutrih, kjer so sadili sladkorno peso, toda v Angliji računajo, da se bodo vedno popolnejši stroji za pobiranje sladkorne pese hitro širili po svetu. — Slika prikazuje novi stroj vrste «Robot» za izkopavanje sladkorne pese. Na njem jasno vidimo njegove glavne dele, in sicer lemež, ki se lahko dviga in spušča, «pobiralce» pese v obliki pajčevine in vrteči se boben za čiščenje

Že iz obraza spoznamo, kako zelo se deklica veseli novih «kolesc».

GLAS MLADIH

STOPITE V VRSTE ZAM

Sedanji festival italijanske mladine v Trstu, o katerem je naš list že poročal, je v glavnem tudi kongres italijanske skavtske mladine. Prav ta okolnost nas sili, da zavzamemo slovenski mladinci in slovenske mladinke na Tržtškem ozemlju glede te organizacije svoje stališče.

Poznamo dobro načela in pravila, na katerih sloni svetovno skavtsko gibanje in moramo priznati, da nismo proti njemu v kolikor goji mednarodno solidarnost mladine in je proti nacionalnemu šovinizmu. Toda poleg tega, da skavtov še niso zajele scialne tendence, ki prevevajo danes napredno-demokratično mladino, da nimajo v sebi ničesar, kar bi izpričevalo svobodnjaško gledanje na svet, se jih drži pri vsem še pravo duhovno in politično varuštvo takšnih ljudi, ki so vse prej kot pa glasniki idej sodobne napredne družbe.

Vrhu tega nastane za nas vprašanje, v kakšnih rokah je skavtsko gibanje v Trstu? Predvsem moramo vedeti, da je skavtska organizacije v Italiji v dobi fašizma delovala. Ze to nam mora vzbujati sum o tem, kaj je bilo skavtstvo v svojem bistvu; hkrati pa se nam vzbuja tudi dvom, de se je to gibanje danes kaj spremenilo. Dejstvo je, da je tedanjo organizacijo skavtov vodila katoliška akcija in fašisti so morali dobro vedeti, zakaj so jo dopustili. Vsekakor jim je vzgajala mladino v fašističnem duhu.

In danes? Poglejmo kako je v Trstu. Kot nekoč, tudi sedaj stojijo za to organizacijo isti krogi. Šovinistično nastrojeni italijanski klerus jo vodi in takot vsrkava mladina politične socialne nazore demokristjanske stranke. To nam bodi dovolj, da v tej nam sovražni družbi, ki mrzi vse, kar je našega, slovenskega, za mladinca in mladinko slovenske narodnosti ni prostora.

Za nas bodi merilo to, da se združujmo edino v ZAM-Zvezi antifašistične mladine, ki nas vodi po načelih borcev za svobodo, ki so nosili v svojem srcu največji ideal, žrtvovati za domovino, človeštvo, novo družbo, če treba tudi najdražje-življenje!

Naši tvariši in naše tovarišice so baš te dni odpotovali na Bled, kjer se bodo udeležili taborenja, ki bo trajalo tri tedne. ZAM je s tem korakom ugodila neštevilnim mladincem, hkrati pa je dokazala, da razume potrebe tržaškega mladega rodu. Na tem taborenju, ki bo v zdravi in lepi prirodi, si bodo naši fantje in dekleta nabrali novih sil, razširili in poglobili bodo svoje znanje, ki jim bo v bodoče olajšalo prosvetno delovanje in jih usposobilo za še večje dojemanje. Tudi pri tej priliki bodo spoznali, da je glavna odlika mladega človeka idealizem in altruizem. Vsako računarstvo, špekulativnost mora mladinec zavračati, ker ni v skladu z etosom borca za pravico in resnico. V zvezi s tem mora prevevati mladega človeka zavest, da je mogoče doseči velike cilje le tedaj, če krepimo svojo voljo in jo podredimo skupni disciplini.

V tem vzdušju bodo našim mladincem in mladinkam potekali dnevi taborenja. Vsi tisti pa, ki se nam še niste pridružili, stopite v naše vrste, da nas bo več, da boste drugo leto tudi vi med nami, deležni našega veselja in našega dela!

Gledališče in kino

Tudi to je vprašanje, ki ga moramo obravnavati. Za danes le nekaj misli, da sprožimo tudi diskusijo.

Kdo bo zanikal velik vzgojni pomen filma za mladino, saj nam prikazuje vse vrste gradiva: romane, zgodovino, glasbeno umetnost, dogodke iz vsakdanjega življenja, ki so prepleteni s socialnimi in čustvenimi konflikti. Povrhu imamo dokumentarne, znanstvene in mladinske filme.

Vendar ni vse zlato, kar se sveti. Gre za vzgojno stran slovenske mladine. Če odbijemo filme, ki na splošno niso še za nezrelega mladega človeka in priznamo važnost mladinskih in podobnih filmov, se moramo še vedno zavedati, da v Trstu pri vseh teh filmih še vedno ne slišimo niti besede materinega jezika. Ti filmi ne zajemajo — lahko rečemo — nikdar življenja iz našega naroda.

Vse drugo je v našem gledališču. Poleg tega, da slišimo tu pisateljeve besede in misli neposredno iz ust igralcev, je glavna dobrota tudi ta, da govorijo igralci našo lepo slovensko besedo, ki je mladinj vprav na zemlji v in okoli Trsta tako potrebna! Zato nam bodi geslo, prvo je za nas Slovensko gledališče in obiskujmo ga!

MLADINA V SVETU

Jugoslavija je zopet koncentrična točka svetovne mladine; toda ne točka praznih, sterilnih debat, ampak trdega, napornega, samo skupnosti posvečenega dela. Vse se zbira okrog mladinske proge Banjaluka-Doboj in potrjuje, da je zadnja vojna z naletom borbe za svobodo združila vse klice napredne demokratične mladine.

Vprav te dni odhajajo in prihajajo vedno nove delovne brigade. Sedaj je na povabilo centralnega komiteta ljudske mladine Jugoslavije prispela v Beograd delegacija Zveze angleške laburistične dijaške organizacije. Delegacija, ki predstavlja dijaštvo 26 univerz in drugih visokih šol Vel. Britanije, bo ostala v Jugoslaviji dva tedna. V tem času si bo ogledala dijaške domove, sanatorije, okrevališča, visoke šole in se seznanila tudi z življenjem in delovanjem jugoslovanskih dijakov. Razume se, da bo obiskala tudi mladinsko progo Banjaluka-Doboj in nekatere kmečke delavske zadruge.

Povrnemo se k gradnjam v Bosni: Na prvem sektorju mladinske proge se na treh postajah in sicer v Vrbanji, Celincu in Jošavki že ustavljajo vlaki. V Jošavko, ki je zaenkrat končna postaja, je prvič privozil vlak 7. julija, na praznik vstaje v Srbiji. Tako so mladinci izpolnili svojo prvo veliko obveznost.

Zdaj dela 63 brigad in vrsta novo ustanovljenih udarnih štabov, ki vodijo organizacijo dela, tako da bo do nedelje 27. t.m. dovršenih 7 km proge in da bo vlak prisopihal že do predora Tromedje, nakar bo delo v predoru neprimerno lažje in hitreje napredovalo. Pred predorom delajo te dni mladinske brigade na nasipih in vsekih v štirih izmenah.

Bosna zgublja svoje nekdanje patriarhalno lice. Prepresežena z novimi železnimi cestami, se povezuje z ostalim svetom. Hkrati se dvigajo iz zemlje njena bogastva in ji prinašajo blagostanje. Ima vsega: Vodne sile, premog, železo, les in drugo. Postala bo nekako Porurje Jugoslavije. Novo življenje je prinesel Bosni rod, ki je spoznal njene potreb in njene vrline.

JUCA piše PEPI

Lahko mi veruješ, Pepa,
da però se mi otepa,
ko pozdrave zdaj ti pišem,
težko dišem, pot si brišem ...

Ah, odkod naj vzamem misli,
če možgani so pa kislí?!
Res, zadeva neprijetna
ta vročina je poletna.

Če pri meni stvar je taka,
pa predstavljaj si možaka,
ki mu vroče ne postaja
samo od preljub'ga sonca,
ampak še od druzga konca.

Brrr! Kar zona me obhaja!
Tak možak je in junak
v Trstu vsak, da bi ga spak,
ki se vdaja šovinizmu
in ki v slepem egoizmu
vse Slovence bi požrl,
kar je našega, podrl.

Le poglej ga, šovinista,
kak se zvija kakor glista,
kak ga groza spreletava,
kak boli ga puhla glava,
kak drhti in kak se joče:
vroče mu postaja vroče!!

Čuj glasove iz Uprave:
Stop za vselej! Konec slave-
Konec lahke je zabave!
Konec rimske bo postave.
Saj imamo lastne glave!

Mi tu odločujemo,
mi tu ukazujemo,
kaj kot zakon naj veljà,
in po čemu naj ravna
prebivalstvo se tržaško
pod Upravo to vojaško.

Lepše, bolje bo brez Rima;
ta glasù več v Trstu nima! —
Dvigne groza se nàmah,
vse prevzame strah, poplah:

Stresel se je Palutan
in zacvilil je župan;
roke vije škof Santin,
a Vidali je ves «hin».
In pozablja tudi Lega
na svoj večni «rega, rega».

Vse kriči, rohni, besni,
čuj, kak škripajo z zobmi!
Al je res, al je mogoče?
Uh, Kako je vroče, vroče!

In sledijo manifesti,
resolucije, protesti;
Kaj pomeni naj ta špas,
da se vlada tu brez nas?

Je kaj takega mogoče?
Uh! Kako je vroče, vroče ...
Brzojavke kar frčijo,
pismà dolga jim sledijo,
odposlanstva v Rim hitijo:

Čujte nas do zadnje kôče:
Vroče nam postaja vroče! —
Jaz te reve opazujem.
Stojte, žalostna vam majka,
prav odveč je vaša hajka.
Le pomiri se, župan,
in ti škof in Palutan,
vše zastonj je, vse zaman!
Skupaj vse je ena figa,
Rim le svoje rame dviga.
Če bog hoče, tud' v bodoče
vam še marsikdaj bo vroče.

Kadar gledam to vročino,
pa spoznam namah resnico:
Sonce le prijetno greje,
le prijazno se nam smeje.
In poletje je zabava ...
zdaj pa, Pepa, bodi zdrava!

HOPSASA, TRALALA' PUSTNA NEDELJA!

Ob priliki «tržaškega alarma», ki ga je nedavno sprožilo italijansko časopisje in ki se je že klavrno končal, je neki novinar zapisal tudi to-le: «Pred tremi možmi v Trstu ima ZVU največ strahù; to so: Gianni Bartoli, Gino Palutan in Vittorio Vidali.» Bartoli je župan, Palutan je predsednik cone, Vidali pa je, kar je.

Ko sta Bartoli in Palutan to čitala, sta se objela in zapela:

Ejaja, alalà,
kaj bi se bali!
Krepko pomaga nam
zlati Vidali.

Od Vidalija pa je prišel odmev:

Ejajà, alalà,
svet se tak suče:
V ustih mi Stalin je,
v srcu pa — Duče!

MED VRSTAMI

Vladne krize. Francoska vladna kriza traja že nekaj tednov in prav nič še ne kaže, da bi se ugodno iztekla. Prav tako je rimska vlada že dva tedna v krizi in merodajni krogi so še precej skeptični, če bo De Gasperiju tako hitro uspelo, da sestavi novo vlado.

Med vrsticami: Tako stara in zagrizena je konkurenca med obema «latinskima sestrama», da druga drugi ne privoščita niti malo notranjih krčev.

MIHEC IN JAKEC

Mihec: Že leta 1890 so v Rimu sklenili, da postavijo klasičnemu republikancu Mazziniju spomenik, in šele letos, po 60 letih, so ta spomenik odkrili. Ali ni to rekord v birokratizmu?

Jakec: Bodi pravičen, Mihec! Republikancu vendar nismo mogli prej postaviti spomenika, dokler ni bilo republike.

NEDOLŽEN JE

Juri s pušo: Dragi Mirko! Govoril sem z «Brivcem», s «Cukom na palci», s «Pavlihо», z «Mihcem in Jakcem», z «Burjo» in drugimi. Vsi bi te radi sprejeli v svojo družbo, če le ne bi imel tistega svojega nerodnega priimka.

Mirko Drek: Oprostite mi! Kaj pa morem za to? Rodila me je kultura, ki je tako salamensko stara, da že kar smrdi.

PATRIOT ŠE PO SMRTI

Kapitan Dreyfuss: Žal mi je, spoštovani maršal Petain, da nisi dočakal pravice. Vem, kako to boli.

Maršal Petain: Nič za to! Ponosen sem vendarle na Francijo. Napredovala je.

Dreyfuss: Kako to misliš?

Petain: Pred 60 leti se je zadovoljila s teboj, skromnim kapitanom, da je krila svoje grehe; zdaj pa ji še maršal ni bil dovolj.

RIKO IN FUSTO

Riko: Vedno me dražiš, Justo. Zdaj pa se ti bom enkrat revanžiral: Ali si videl, kakšno imenitno predstavo je Slovensko Narodno gledališče uprizorilo s «Celjskimi grofi»? Lahko ti je žal, da si zapustil svoje mesto pri tem gledališču.

Justo: Motiš se Riko. Ravno zaradi tega sem šel, da mi ni treba nastopati v vlogah sredniveških nazadnjaških grofov. Zdaj sem svoboden in nastopam v vlogi sodobnega «naprednega» ponižnega sluge brkatega boga iz Kremlja.

FILATELIJA

Motivi iz rimske dobe na italijanskih znamkah

Vsaka država posveča del svojih znamk preteklosti svojega naroda. Tako se pred nami vrstijo dogodki in osebnosti, ki so zapustile potomcem slavo svoje osebnosti in slavo svoje domovine.

Bogato politično in kulturno preteklost imajo Italijani, saj se zato tudi povsod hvalijo s svojo dvatisočletno kulturo. Oni se ne ponašajo samo s slavo svojega naroda, marveč tudi s slavo, katero so znali spretni rimski vojskovodje prinesti svoji domovini, veliki rimski državi, ki se je v času največjega procvita razprostirala po celem Sredozemskem morju, ter od obal Crnega morja preko širne Galije celo do britanskega otoka. Zato je čisto naravno da so na italijanskih znamkah naslikani dogodki in možje iz rimske dobe, saj niso pozneje Italijani znali posnemati svojih prednikov, zaradi česar po tožiti tudi znameniti Italijani, pesniki in državniki iz pretekle dobe in si želeli povratka k slavi velikega Rima.

Legenda pravi, da je bila trojanska skupina pod vodstvom trojanskega princa Eneje, ki se je izkrcala na italijanski obali in tam ustanovila mesto, začetnica poznejše velike rimske moči. Zato je že prihod Trojancev v Italijo prikazan na eni znamki iz leta 1930, ob priliki dvatisočletnice rimskega pesnika Vergila. Ta dogodek je prikazan na znamki Vergilove serije zato, ker je Vergil, ki je največji rimski pesnik, spesnil ep «Aeneidos», v katerem prikazuje vse Enejeve blodnje od požiga Troje do konca vojn v Italiji, po katerih so Trojanci ostali gospodarji dežele. Ep je bil spesnjen na pobudo cesarja Avgusta in prikazuje Enejevega sina Jula kot začetnika znamenite družine Julijev, h kateri sta spadala tudi vojskovodja Cezar in prvi rimski cesar Oktavijan Avgust.

Na drugi znamki iste serije, je prikazan prizor iz šestega speva Enejide, kjer Enejev oče Anhiz razkazuje sinu v elizijskih poljanah (v onostranskem svetu) vse kralje in poznejše junake rimskega naroda, ki «bodo uklonili ves svet volji večnega mesta — Rima.» Tudi prizor iz sedmega speva, kjer vidimo Eneja, ki pozdravlja novo domovino ob izlivu Tibere, je prikazan

Leta 1938 je bila izdana serija, kjer je prikazana v obrisih italijanska zgodovina od rimske dobe do današnjih dni. Rimsko dobo obravnavata dve znamki. Prva je posneta po legendi o ustanovitvi Rima leta 753 pr. Kr. Na sliki je Romul, ki orje brazde, kjer bo pozneje nastalo zidovje prvotnega mesta na Palatinskem griču. Druga znamka pa prikazuje cesarja Oktavijana Avgusta.

Cesarju Avgustu pa je posvečena tudi posebna serija iz leta 1937. Na znamkah so prikazana različna dela, ki jih je Avgust izvršil; konec vojn, zgraditev novih svetišč v Rimu, ljudsko štetje, notranje pomirjenje in enotnost po dolgotrajnih državljanskih vojnah in vzpostavitev ter utrjevanje cesarske oblasti.

Kot pesniku Vergilu, tako je tudi Horacu posvečena posebna spominska serija. Na teh znamkah pa ne vidimo več vojaških podvigov, ampak le mirno tihožitje na deželi in rimske spomenike.

Po tej vojni pa je bil tudi pesnik Katul, najizrazitejši predstavnik literarne struje «poetae novi», naslikan na eni znamki.

ŠAH

KAKO SE NAPADA NEPRIČAKOVANA REŠITEV

KAKO SE NAPADA

Izvesti dosledno zamisel napada na nasprotnikovo rošado, ni lahka stvar. Napadati je treba vedno ostro in nepopustljivo. Le ena sama mlačna in neodločna poteza lahko pokvari ves napor in ves trud. Kot vzorna partija v pogledu napadanja nam lahko služi partija med Landauom in Böökom, ki je bila igrana že davno pred vojno. Landau je s silovitim napadom in krasno kombinatorično igro zlomil nasprotnika. Ta partija je dobila tuti posebno nagrado za lepoto.

COLLEOV SISTEM

Beli: Landau Crni, Böök

1. d4, d5,; 2. Sf3, Sf6; 3. e3, e6; 4. Ld3, c5; 5. c3, Sbd7; 6. O—O, Ld6; 7. Sbd2, O—O; 8. Te1, Dc7; 9. e4. c: d; 10. c: d, d: e; 11. S: e4, S: e4, S: e4, Te8: 13. Th4, Sf8; 14. Sg5, h6; 15. Dh5, e5; 16. Ld2, c: d; 17. Tc1, De7; 18. Se4 (preti L: h6), Sg6; 19. Lg5, De5 (ni dobro h: g zaradi 20. Dh+, Kf8; 21. Dh8+); 20. f4, Dd5; 21. Sf6+, g: f; 22. L: g6, Lf8; 23. Tc7, Le6; 24. L: f6, D: h5; 25. L: h5, Tec8; 26. L: f7+, Kh7; 27. T: c8, L: c8; 28. L: d4, Lf5; 29. Th5 in črni preda.

NEPRICAKOVANA RESITEV

Nekatere tropotežne šahovske probleme je zelo lahko reševati, skoraj brez truda. So pa tudi taki, ki so zelo težki in zahtevni. Med pake spada tripotezni problem J. Kohtza in C. Kocklekorna iz l. 1912. Ta mojstrska minijatura preseneča s svojo tehniko, zamislijo in težkoćo reševanja.

Beli: Kf5, Tg7, Lg3, Sf8, e7.
Crni: Ke8, Dh7.

Beli vleče in matira v treh potezah.

Pionirski rod

IZREKI

Resnica je svetlejša od sonca.
Čast je dražja od denarja.
Pero je drznejše kot jezik.
Pravo prijateljstvo je boljše od bogastva.
Bratska ljubezen je trdnejša mimo skalnatih sten.

PRAV TAKA KOT PES

Lisica je zelo podobna psu, toda njeno telo je bolj gibčno, njena glava večja, njen gobček ostrejši, njena ušesa krajša, oči manjše, rep daljši, dlaka gostejša in glas tanjši kot pri psu.

BOGASTVO

Neki mladenič je srečal svojega nekdanjega učitelja in mu bridko tožil nad svojo usodo, češ da je še brez službe, medtem ko so njegovi šolski tovariši že vsi zaposleni.

«Si mar res tako reven, kakor govoriš?» ga je vprašal učitelj. «Saj si popolnoma zdrav. Tvoja roka je močna in sposobna za delo Ali bi dovolil, da ti jo odrežejo za tisoč zlatnikov?»

«Niti za deset tisoč ne», je odgovoril mlačenič.

«Za koliko pa bi dal svoje oči in svoj sluh?»

«Za nič na svetu», je odvrnil fant.

«Jaz mislim, da bi tudi svojih nog ne zamenjal za noben zaklad tega sveta!»

«Res ne!»

«In ti se še pritožuješ nad svojo revščino, ko vendar razpolagaš s tolikim bogastvom.»

UGANKE

Kaj je najmehkejše? Najmehkejša je roka, kajti na kar koli človek leže, vedno si roko položi pod glavo.

Kaj je to? Stirje bratje pod enim klobukom? (Stol).

Kaj je to? Okrog nosa se vije, a ne da se prijeti. (Veter).

Kaj je na svetu najmočnejše in najhitrejše? Veter.

Kaj je na svetu najprijetnejše? Ni prijetnejšega na svetu, kot spanje.

Kaj je na svetu najrazsežnejše? Zemlja; vse, kar živi, to hrani zemlja.

In kaj je to?
Sodi, sodi, omahuje,
prav razsodi, ostrmi.
Nič drugega kot tehtnica!

Se eno:
V zlati skrinji mlin droban,
teče, teče noč in dan.
To pa je ura.

Tudi naši mladinci, ki so pretekle dni odšli na taborenje v prijazni Blejski kot, bodo uživali lepoto prelepe Gorenjske

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

VODORAVNO:

1: vrsta cigaret, pokrivalo; 2. ozvezdje, pesnik (lat.) 3. osebni zaimek, važen človekov organ, kratica imena in priimka slovenskega pesnika; 4. nadležne žuželke, ni debel, oblika glagola tkati; 5. lunina faza, slovenska reka; 6. krznen šal, pesnitev, kratica za slovensko kulturno ustanovo; 7. morala, oblika osebnega zaimka; 8. reka, oblika glagola tiskati, plačilo; 9. kratica za slovenski, samec domače živali (množ.); podredni veznik (pesniška oblika); 10. taksna vrednotnica, izbor (tujka); 11. kozaški poglavar, oblika glagola uživati;

NAVPICNO:

a) kraj v Dalmaciji, Puccinijeva opera; b) literarna zvrst, vrsta tkanine; c) oblika pomož. glagola, staro ime za Ljubljano, ital. spolnik; č) zakonski drug, hišni bog, soustanovitelj Rima; d) žensko ime, napad; e) slovenski komponist; f) židovsko moško ime, oblika pomož. glagola; g) srbsko žensko ime; h) gradbeni material, začimba; i) odeja, brez izjeme, ali (srbohr.) j) izraz pri kartah, žensko ime, kratica za moško ime; k) kopnina o morju, obrok odplačila; l) pomemben, vprašalnica.

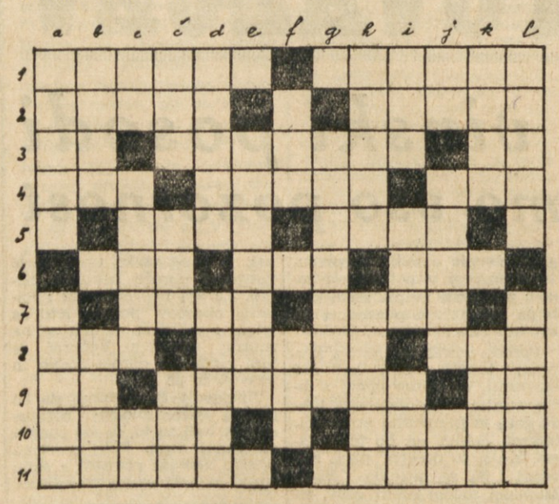

Rešitev križanke

VODORAVNO:

1. kum — 4. Rodos — 6. Masarik — 8. ta — 9. era — 10 ar — 12. ovira — 15 Avari — 18. kabala — 19. prasec — 20. oteti — 22. Elija — 23. to — 24. ura — 26. en — 27. Nazaret — 30. Butan — 31. sol.

NAVPICNO:

1. kose — 2. udari! — 3. mora —4. Ra — 5. Si — 6. Maraton — 7. kavalet — 8. Tibet — 11. Rasin (Racine) — 12. oko — 13. vat — 14. ali — 15. are — 16. rej — 17. ica — 21 Erato — 24. uzus — 25. Aral — 28. ob — 29. en.

LISICA IN PETELIN

(Narodna)

Leži, leži stezičica,
po njej mi gre lisičica.
Lisičica modričica
je petelina srečala,
tako ga ogovarjala:
«Kam greš, petelin mladi moj?»

Tako petelin govori:
«Jaz grem tja dol v dolnjo vas
k svojim cibkam, jarčkam v vas.»

Pa mu lisičica veli:
«Pokaži, petelinek, mi,
kak tvoja mlada jarčka spi!»

On dvigne brž perutico,
si vtakne podnjo glavico.
Lisica ga je zgrabila
in z njim pod brezo smuknila.

Tu se petelin oglasi:
«Premodra ti lisičica,
zahvali zdaj lepo Boga
za tak kos mladega mescà.»
Lisička dvigne tačice,
lepo Bogu zahvali se
za dobro mlado to mescè.
A hvale še ne izgovori,
jo že petelin pocedi.
Zdaj srečal ga je črni pes:
«Kod hodiš, petelinček ti,
da se ti tak domov mudi?»
«Sem šel k lisičici v gosti,
še zdaj bole me vse kosti.»
A kaj napravi črni pes?
Razpara rjavki kožuh ves.

MARK TWAIN

Pustolovščine

TOMA SAWYERA

Ilustriral Bogdan Grom

XIII.

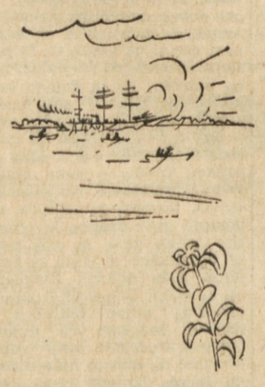

Dečki so zaslišali oddaljeno grmenje preplašeno vstali, stekli k bregu in opazili majhen parnik, ki je plul približno kilometer pod mestecem, ob njem pa vrsto čolnov. Nekaj časa so ugibali, kaj bi bilo, potem pa je Tom zaklical: «Sedaj vem, nekdo je utonil!»

«Rad bi bil z njimi na krovu», je dejal Joe, «tudi jaz,» je pristavil Huck» in dal bi ne vem kaj, če bi vedel, koga iščejo.»

1

Nenadoma pa je Tom vzkliknil: «Fantje, vem kdo je utonil! Mi!»

Takoj so se čutili junake dneva, toda ko jih je prvi opoj minil, sta Tom in Joe začela misliti na osebe, ki te šale ne uživajo tako kot oni ter bolj in bolj postajala nesrečna.

Huck in Joe sta kmalu zaspala, Tom pa je na dva kosa tenkega lubja sikamore nekaj napisal, enega položil v Joejev klobuk, drugega pa spravil v žep suknjiča in zbežal.

2

Kmalu je bil Tom pri vodi; nekaj časa jo je bredel, ko ga je izpodnesla struja, se je prepustil valovom. Končno je dosegel obalo in ko je prišel do planote, je zagledal v senci dreves zasidran brod in za njim privezan čoln. Hitro je splezal vanj in se skril pod klop. Ko se je čoln ustavil, je zdrknil v vodo in splavaj na breg. Tekel je skozi prazne ulice in se zasopel znašel ob tetinem plotu.

3

Splezal je čez plot, se približal hiši in pogledal skozi okno. V sobi ob postelji so sedeli teta Polly, Sid, Mary ter Joejeva mati.

Tom se je splazil do vrat, nalahno pritisnil na kljuko, da so vrata zahreščala in se odprla. Tako je vtaknil svojo glavo med vrata in se previdno plazil dalje. Teta se je sicer obrnila, toda Tom je že izginil pod posteljo.

4

«Toda, kakor sem rekla, hudoben ni bil», je dejala teta Polly.

«Samo razposajen je bil, lahkomiseln, imel pa je najboljše srce med vsemi dečki», in je zajokala.

«Prav tako je bilo z mojim Joejem in nebo samo naj mi odpusti, da sem ga natepla zaradi smetane», je zaihtela gospa Harperjeva. Tom je komaj zadrževal solze.

5

Radovedno je poslušal še nadalje. Najprej so menili, da so dečki utonili, ko so šli plavat. Modre glave pa so odločile, da so odšli s splavom, toda ko so našli splav, je upanje zbežalo.

Gospa Harperjeva in teta Polly sta se nato objeli in ko sta se razjokali, sta se razšli. Sid je požiral solze. Mary pa je jokala iz vsega srca.

6

Tom je moral mirovati, dokler ni teta legla v posteljo; ko je samo že stokala v spanju, se je Tom prikradel do nje in jo gledal. Potegnil je iz žepa košček sikamorinega lubja in ga položil poleg sveče. Nato je hkrati razsvetlila njegov obraz osrečujoča misel; drevesno skorjo je spravil v žep, poljubil teto in jo naravnost ubral ven na prosto.

7

ALBERT REJEC

NISEM VIDEL NARODNEGA DOMA

Sram me je za mojo sivo glavo, da ni videla «Narodnega doma» v Trstu. Več je bilo namreč od gornje Soške doline kilometrov v Trst kot pa kronic v žepu pod Avstrijo in lir v tistem poldrugem letu pod Italijo, dokler ga niso požrli nespametni plameni vročega julija 1920. Tolaži me le misel, da spomine o Narodnem domu ne more pisati prosvetni krt Zorko Jelinčič in niti ne ognjeviti Bric dr. Stiligoj, ki Narodnega doma v Trstu najbrž nista videla v vsej njegovi slavi, v njegovem delu in življenju, s streho na vrhu tega narodnega satovja. Videl pa sem njegove ožgane zidove in ne bi mogel trditi, da so vplivali v mojih mladih letih zelo pomirjevalno name in da bi Giuntova herostratska gesta pripomogla k veličini italijanstva v Trstu.

Pač pa sem slišal in občutil ta nekdanji obstoj Narodnega doma bolj kot vse zgradbe, ki sem jih videl, v katerih sem stanoval in prespal nemirne noči. Lahko pa bi napisal romane, seveda, če bi jih znal, o tem, kar sem slišal o Narodnem domu v Trstu, še v časih, ko je stal, ko je gorel, ko so se njegovi ožgani zidovi rogali neki nekulturi, ko je figovo pero novega hotela na njegovem mestu zaman skrivalo politično neumnost italijanskega nacionalizma. Nekaj vražjega je s takimi političnimi zablodami, ki mislijo z bencinsko kanto izbrisati duhovno hotenje enega naroda, pa iz njegovih zubljev izleti, kot nesmrtni ptič Feniks, misel na prestano krivico in še večja strastna želja po pravici, po enakopravnosti, po mestu na soncu, tam, kjer je doma.

Teh 31 let po požigu Narodnega doma v Trstu je bilo že takšnih, da kar lahko brez skromnosti trdimo, da je italijanski nacionalizem napravil iz minljive tvarine Narodnega doma nesmrten spomenik. Narodni dom v Trstu je neumrljiv, nerazrušljiv in še tako velika nacionalistična italijanska večina v tržaškem občinskem svetu ne bo mogla s svojim vpitjem nikdar pregnati tega našega ptiča Feniksa, ki prhuta neprestano, kot žgoč spomin nad mestom ob našem Krasu. Bolj kot se zaganja burja pritiska, tem bolj rastejo in se dvigajo pred našimi očmi nevidni zidovi Narodnega doma; ni jih samo pet nadstropij, kar naprej raste, pravi nebotičnik, ki ga lahko vidi vsak naš človek iz še tako ozke kraške doline.

Precej sem videl Narodnih domov v življenju, še celih in požganih: pri nas v bivši Julijski krajini večinoma požganih ali pa takih, v katerih so sitni vrabci pregnali lastovice iz lastnih gnezd. Videl sem Narodne domove v Celju, Mariboru in drugod po Stajerskem po prvi svetovni vojni. Nekam tiho je postalo okoli njih: sosedi so jim hiše tihe podeželske ulice. V zraku ne odmevajo živio klici in ne besne psovke napadajoče nemškutarske drhali. Nikjer polomljenih stolic in bleska razbitih šip. Nekdaj ponosne restavracije polne narodnega navdušenja in odpora so se spremenile v krotke gostilne tako ljube žejnemu srcu Slovenca. Namesto napihnjenega avstrijskega policaja uravnava na oglu miličnik redka vozila. Na prej nevarnem pločniku igrajo otroci frnikolo. Narodna svoboda je drugam usmerila življenje in Narodni domovi so postali nepotrebni. Ni ti potreba, da si v Narodnem domu kot v nekem kulturnem bunkerju iščeš slovensko družbo, slovensko pesem, slovensko predavanje. Tam za oglom je gledališče, v sosedni ulici so odprta vrata ljudske univerze itd. V hladnih dvoranah Narodnega doma v Ljubljani te gledajo zagonetno iz okvirjev baročne dame in se dolgočasijo po kotih izmučeni obrazi gotskih martr. V Ljubljani ne rabiš več Narodnega doma. Se celo na Reki ne rabi italijanska narodna manjšina Narodnega doma. Cemu? Imajo svoje dramsko gledališče, svojo opero tam, kjer Hrvati, v sijajnih poslopjih, ki so zidana za gledališča. Narodni domovi so le tam, kjer ni narodne svobode. Oni rastejo le tam, kjer je treba nekaj braniti, nekaj obraniti pred grabežljivo roko.

Italijanski nacionalistični krogi v Trstu nas z vso vnemo vsak dan prepričujejo in silijo s svojim postopanjem, da si moramo sami graditi svoj Kulturni dom. Bolj kot vsi akcijski odbori za zgraditev Kulturnega doma, nas oni priganjajo, da zlagamo opeko za opeko za novi dom. Ali je kdo od Slovencev tako lahkoveren, da bi verjel, da nam bodo gospodarji tržaške občine kadar koli odstopili najskromnejšo dvoranico? Ali bi smel biti v Trstu zaveden Slovenec katere koli politične barve, ki ne bi bil vesel novega slovenskega Kulturnega doma, v katerem bo našel po izbiri tudi tako prireditev, ki ga v njegovem političnem prepričanju ne bo motila in ki ga bo kot kulturnega Slovenca zadovoljila?

Nisem videl Narodnega doma v Trstu, nimam tako bogatih spominov nanj kot na pr. dr. Mikula, toda v meni je gotovost, da bom videl kaj kmalu novi Kulturni dom, kajti sedanji slovenski rod pač ne bo manjši od onega, ki je gradil Narodni dom.

ALBERT REJEC

POPRAVKI O NABRANIH SVOTAH V TEDNU KULTURNEGA DOMA

(Nadaljevanje s 3. strani)

V seznamu štev. 16 bi se moralo namesto: Olga in Fran Bandel lir 1000 — glasiti pravilno Olga in Fran Bandel lir 2000, družina Mikuletič 1000, Babuder Ivan 5000, Pavzin Terezija 250. Iz seznama pa so pomotoma izpadli naslednji: Drago Stibiel 10.000, Cerkvenič Marija 500, Savi Pierina 200, ter iz Sempolaja, Prečnika, Praprotna in Trnovice: Zidarič Zarko 200, Kosmina Mirko 300, Kante Lea 300, Svetlič Danica 200, Peric Jožica 200, Skrk Jožica namesto lir 200, pravilno lir 500, Sušteršič Marija namesto lir 200, lir 300.

PRAVLJIČNO LEP, ČUDOVIT NEKDANJI SLOVENSKI SVET

Pod Velikim Klekom

Ledenik Pastirica nad Sv. Krvjo.

Mnogi zelo obiskovani planinski kraji so doživeli v zadnji zimi nenadejane, nikdar slutene strahote. Snežni plazovi so uničili marsikatero skromno blagostanje, ki si ga je človek uredil daleč od sveta v sosečini večno snežnih in zaledenelih gora. Se zdaj, v visokem poletju, niso izginili iz naših gora sledovi divje zime.

Tudi na nekdanji meji slovenske domačije, v osrčju Visokih Tur, je nebrzdano divjal mogočni naravni element, ki mu nista bili kos vsa človeška pamet in iznajdljivost. Znamenita planinska vas Sv. Kri (Heiligenblut) pod Velikim Klekom (Grossglockner) je bila tudi med mnogoštevilnimi žrtvami letošnje svojevrstne zime.

Ogromne množine snega so skoraj zagrnile ljubko vasico. Porušenih je bilo mnogo stavb, še več težko poškodovanih. Potrebna je bila nujna pomoč. Prva se je zganila Zveza slovenske mladine na Koroškem. Predlagala je skupno akcijo koroške mladine in povabila je tudi mladino sosednjih držav. Takoj, in doslej edini, so se odzvali mladinci LR Slovenije. Poslali so pod Veliki Klek dve skupini prostovoljnih delavcev. Zahvalil se jim je osebno koroški deželni glavar, ko si je prišel ogledat obnovitvena dela v Sv. Krvi (Heiligenblutu). V zameno pridejo koroški mladinci kasneje na našo progo Doboj-Banjaluka.

Sv. Kri (Heiligenblut) je pravi biser planinskega naselja. Kdo bi se ne počutil ugodno sredi te vasice in njenih rjavih hiš, potemnelih od starosti? Višje hotelske stavbe so se ponekod vrinile mednje, vse pa se gnete okoli slikovite gotske cerkvice z znamenitim koničastim stolpom. Nič manj smelo, in skoraj v istem kotu, sili pod nebo kot in za njim Veliki Klek. Slika Sv. Krvi z Velikim Klekom je znana daleč po svetu.

Živ spomenik stare kulturne zgodovine je tamošnja cerkev. Častitljive starosti so njeni zidovi. Eno leto pred odkritjem Amerike (1491) je bila posvečena, gradili pa so jo v presledkih polnih sedemdeset let. Glavni oltar je priča «zlatih dni v Turah», kot še danes radi poudarjajo. Bogato je okrašen z zlatom in je med najpomembnejšimi delj poznogotske oltarne umetnosti v alpskih deželah. Krasne so cerkvene rezbarije in slike. Prijatelju stare umetnosti in velegorskih doživetij nudi Sv. Kri (Heiligenblut) toliko posebnosti in znamenitosti, da za njih ogled en dan ne zadošča.

Prvi vtis je v Sv. Krvi morda nekoliko tesen. Stisnjena med gorske stene prav pod nogami Velikega Kleka izgleda vasica zaprta in odljudna. Pa ni tako. Izvrstno izpeljana pota in ceste vodijo v ključih vrh strmih čeri na eni in vrh zelenih pobočij na drugi strani, nudeč osuplemu očesu nepozabne velealpinske razglede. Tu in tam se obešajo na strmino posamezne kočice. Sočne košenice se menjavajo z redkim temnim smrečjem, polagoma pa prehajajo skalovita pobočja in gozdnato višavje v nebotične snežne vršace.

Vas Sv. Kri (Heiligenblut) ostaja vedno mikavna. Pravljično lep je pozimi pogled na tiho planinsko naselje. O božiču in okoli Novega leta imajo tam še zanimive stare običaje. Spomladi, ko se dnevi spet daljšajo, nudi tamošnji svet prekrasne prilike za smučanje, nevarnost plazov pa je večen opomin na podvojeno pažnjo. Priljubljen je binkoštni «Klekov smuk». Cesta je tedaj večinoma že očiščena. V dolini so se sredi zelenih trat pravkar odprle modre čaše encijana, pri Sv. Krvi in nad njo pa je še vedno trda zima. V višjih legah spremljajo cesto visoke snežne stene.

Znamenita je gorska, najmodernejša velegorska cesta v Evropi. Iz Sv. Krvi — Heiligenbluta (1294 m) je speljana skozi najlepše alpske predele z nepopisnimi razgledi na veličastne snežne velikane — vsi orjaki nad 3000 m — in na Veliki Klek (3798 m), najvišjo goro današnje Avstrije. Cesta se dvigne na višino 2506 m, kjer zdrkne skozi 310 m dolgi Hochtorski predor iz Koroške na Solnograško. Je to drugi najvišji cestni predor na evropski celini. Pozimi ga zapro. In na Hochtoru je še maja šest do osem metrov snega. Čiščenje ceste traja tja do junija.

Avtoturizem je odprl svetu to cesto in njene čudovite pokrajine. Pet let so jo gradili. Zmagala je tehnika v hudi borbi z divjo naravo in njenimi silami. Bilo je to v avgustu 1935. leta.

Tja do 11. stoletja so tudi te kraje naseljevali naši slovenski predniki. Ob rekah so prodirali proti zapadu, hoteč do njihovih izvirov. In tako so ob Dravi navzgor skozi Pusto dolino (Pustrica, Pusterta!) in Dobrovje (Deffregental) dosegli samo Toblaško polje. Zasedli so tudi stranske doline rek, ki se izlivajo v Dravo. Skozi Skalni dol (Kalsertal) in ob Beli (Möll) so rili v čivji alpski svet notri pod Veliki Klek do Belinega izvira. Krajevna imena ter nazivi rek in gora pričajo o tem še danes. S tujimi oblastniki, svetnimi in duhovskimi, so prihajali v deželo novi naseljenci in ustanavljali nove nemške naselbine, v prvi vrsti po zahodnem in severnem Korotanu. Ponižni slovenski živelj se je umikal pred nemškim prodiranjem in odstopal tujcu košček za koščkom zemljo naših pradedov.

Nekako dve sto metrov pod Sv. Krvjo se raztega obsežni ledenik Pastirica (Pasterze), največji v Vzhodnih Alpah. Podoben je silni sivi roki, otrdeli med strmimi stenami. Mogočen skalni otok para njegov ledeni jezik. V divje razoranih brazdah pada strmo v skalne globine. Iz velike ledene jame drvi hudournik Bela (Möll), hiteč v dolino. 1300 m nad Pastirico grize v oblake ostri zob Velikega Kleka. V prostranem loku se naslanjajo nanj mogočni gorski velikani, vsi zaledeneli in pobeljeni. Kot otok blaženih se kopljejo v jesenskem soncu nad meglenim morjem.

Globoko pod nogami je vijugasta dolina reke Bele (Möllta!). Z reko tekmuje v ljubkosti zavojev, barv in zelene okolice gramozna cesta, vidna več kilometrov daleč. Na dlani so strmi travniki in polja, kjer orjejo s šestavljenim škripčevjem in zavijajo žetev v rute, da jo rešijo s strmin.

Tako po dolžini kot po širini je dolina reke Bele glavna dolina Zgornje Koroške. Od Pastirice do Belskega mostu (Möllbrücken) meri 90 km. Ponekod se stene zbližajo in stisnejo dolino na pol kilometra, od Voglič (Winklern) navzdol pa se dolina razširi in odpre tja do Drave. Na sončni strani se dviga svet mestoma skoraj položno. Ves pisan je in vabljiv. Rumena polja, zeleni travniki in temni gozdovi se slikovito izmenjavajo, prijazne kočice so počenile med sadovnjake po pobočjih. Strmo senčno stran pokriva zgoli temno jelove brez vsakih človeških naselij. In prav to pokrajinsko nasprotje vpliva tako prijetno na oko in srce. Vsepovsod pa šumi in drvi voda, voda in spet voda. Veličastni in slavni slap reke Bele buči s tako silo, da ga pozorno uho začuje že gori v Sv. Krvi. In ta slavnoznani in stokrat slikani slap, največji mež neštetimi, nosi sedaj ime Zlapp. Ali hočete vidnejših sledov slovenske preteklosti teh krajev?

V bližnji vasi Dole (Döllach) je bil še pred tremi stoletji sedež zlatokopov v zgornji dolini Bele. Iskali in kopali so zlato visoko nad ločnico večnega snega. Posamezni kopi segajo ponekod do 3000 m visoko. Tudi baker, svinec in železo so dajale mogočne gore. Na sosednjem Velikem Venedigerju kopljejo sedaj smaragde, medtem ko so iskanje zlata v Turah zaradi prevelikih obratnih stroškov opustili že v začetku prejšnjega stoletja.

Zadnja vzpetina pred Dravo je 1200 m visoki prelaz na Iselsbergu. Več velikih hotelov se tam ozira na mogočni masiv Visokih Tur s temnimi gozdovi in neizmerno množino vode ter na grozeče gole pečine Lienških Dolomitov onstran Drave. Ob vznožju apneniških Alp dremlje tirolsko mestece Lienz.

Pravljično lep, čudovit je nekdanji slovenski svet tam okoli Velikega Kleka.

VIKTOR PIRNAT

SPLAVAR

ANTON INGOLIČ

(Nadaljevanje s 4. strani)

ne bilo, da bi le bil malo bolj pri močeh. Vso pomlad sem zvijal trte in delal klince za splave, s tem sem komaj zaslužil za tobak in žgance. Če bi do jeseni opravil pet, šest voženj, bi imel dovolj za zimo».

Skoraj neopazno se je izgubil njegov glas v šumenje reke.

Čez čas sva se spravila spat. Jaz sem zlezel prvi pod uto, v njen skrajni konec, kjer je bila streha najnižja. Dal sem si nahrbtnik pod glavo in se pokril s plaščem. Vitužnik se je zleknil poleg mene kar na gole deske in se ni niti ogrnil, čeprav je bil ves premočen in ga je gotovo zeblo.

Zdramilo me je glasno govorjenje. Ko sem se ogledal, sem začuden opazil, da se že svita in da Vitužnika ni več ob meni. Skobacal sem se izpod ute. Splavarji so že bili na obrežju in se prepirali, ali naj gredo dalje ali počakajo, da bo voda upadla.

«Kaj se bomo bali!» je kričal Miha. «Se drugače je bilo, pa sem vozil! Kaj praviš Vitužnik, ali bi šli ali ne?».

Vitužnik se je ozrl v nebo, s katerega je še samo narahlo rosilo, in na umazano reko, ki je divje pljuskala ob bregove ter odvrnil: «Pojdimo!»

Vitužnik je moral nekaj zaslužiti in zdaj je že bil na poti.

«Pojdimo! Če gre Vitužnika, se menda ne bomo bali mi!» je odločil Miha in prišel na splav. «Ti boš na sredi spredaj, tam je lažje delo!» je rekel Vitužniku; okrenil se je še k meni. «Vi pa pomagajte zadaj, če bo sila! Kar pojdimo!»

Splavarji so prišli na splav in vzeli vsak svoj lemez v roke, samo Vitužnik in še en splavar sta ostala zunaj, da odvežeta splav; to je bilo delo spredajnjih dveh. Treba je bilo odmotati vrv, jo vreči na splav in skočiti nanj, še preden se odmakne od brega. Vitužnikov tovariš je odvezal vrv in jo vrgel na splav. Tudi sam je že bil na splavu, ki je začel polzeti navzdol.

«Hitro, Vitužnik, hitro odvij!» je kričal kormoniš.

Vitužnik je s težavo odmotal vrv, toda ko je hotel skočiti na splav, se je ta že za toliko odmaknil, da si ni upal takoj skočiti. Tekel je vzdolž obrežja in čakal, da se bo splav približal. A splav se ni primaknil, čeprav smo se trudili, da ga spravimo bliže.

«Skoči! Zdaj!» so mu kričali s splava.

Vitužnik je tekel še nekaj časa po obrežuj, slednjič pa se je pognal proti splavu. Toda ni ga dosegel. Padel je naravnost v vodo. Nas pa je prav tedaj potegnilo v tok.

Nastalo je silovito kričanje.

«Dajte mu lemez!»

«Vrzite mu vrv!»

«Na, Vitužnik, desko!»

Trije smo pograbili vsak svojo desko in odhiteli na konec. Vitužnika ni bilo več videti. Šele ko smo bili precej daleč od obrežja in tistega mesta, kjer je izginil kakor kamen v vodo, se je pokazala njegova glava. Nekaj je zagrgral, dvignil roko in spet izginil. Vsak trenutek smo bili dalje od njega.

«Čoln, čoln!» sem zavpil in planil k čolnu, da bi ga potegnil v vodo.

«Ni mu več pomoči!» je zaklical Miha, ki ni niti za trenutek stopil od lemeza. «Voda ge je požrla! Ne bo se več prikazal. Primite rajši za lemez, da nas ne bo vrglo v železniški most!»

Res, o Vitužniku ni bilo več sledu. Roke so mi omahnile.

«Gospod, ne glejte! Primite za veslo!» mi je zaklical nekdo.

Ozrl sem se navzdol. Bili smo sredi reke in drveli naravnost proti srednjemu stebru železniškega mostu. Skočil sem k prostemu veslu, k tistemu, ki je bilo določeno za Vitužnika in se oprl nanj. Ni bilo časa premišljevati o ničemer.

Komaj smo zavozili na stran in pod most.

Ko smo onkraj mostu varno pluli ob obrežju, se je Miha ozrl nazaj proti mestu, kjer smo tako nenadno izgubili Vitužnika, in dejal: «Rekel sem, da ni več za lemez!»

Ostali so dolgo molče veslali in buljili v umazano reko; čez čas pa je nekdo le spregovoril: «Bil je splavar, kakor jih je le malo med nami! Zaslužil si je lepšo smrt!»

Nihče ni ničesar pristavil, le Drava je grozeče šumela in nas jadrno nesla v nastajajoče jutro.

NAROD NAŠ DOKAZE HRANI...

IONE MIHEC

4.

Tudi našega jezika se je kaj kmalu privadil in tako postal za tisti čas prvi in edini pismeni človek v okolici. Ni čudno, da je sčasoma postal še župan in poštar, ko je obilno nesło. Ljudje so prihajali z vseh strani ter plačevali najmanjšo uslugo z domačimi pridelki. Pravijo, da so se grede v njegovi hiši kar šibile od številnih pršutov (šunke) ter žakljev žita. Ob trgatvi je vsak prinašal po brento grozdja. Skratka, vpeljana je bila nekaka prostovoljna tlaka, oz. desetina, od katere so Karnijeli naglo bogateli in postajali prešerni in kmečko zapadli v nepoštenost. Varali so na platnu, na vinu in celo na pošti. Družina se je nagnalo vegala, zahteve so bile vedno večje. Ko pa je župnik Bošolo, katero so sicer obiskovali le sinovi «boljših» kmetov je zatemnel zvezda Karnijelov naglo in niti to, da so kupili od nekega Sardoža iz Kopra mlin pod samim zvročkom Rižane. V par letih je mlin prišel na boben. Se danes se vidijo njegove razvaline.

Karnijeli so ljubosumno drželi v rokah oblast, ter jo prenašali iz roda v rod. Pri tem so imeli veliko oporo italijanskih oblastnikov v Kopru in Trstu. Ker pa so bili predaleč od svoje domovine, so se ženili z domačinkami. Zaneto, Jakomov sin je bil dvakrat oženjen, ter je imel sedem otrok, od katerih živi najmlajši — Jenio, star 75 let. Da bi prehranil tako številno družino se je poslužil tudi najnepoštenejših sredstev.

Med prvimi učenci iz privatne šole sta bila med drugimi tudi Dominik Kranjc ter Valentin Fajc, bistra in razumna kmečka sinova. Začela sta prebirati zgodovinske in gospodarske knjige, ki so jima odkrile marsikaj novega. Predvsem sta izvedela, da v celem avstrijskem cesarstvu ne obstaja nikakšna tlaka, še manj pa takšna kakršno daje prostovoljno vas Karnijelom. Kakor vedno, tako je tudi tega leta Zaneto pobiral po vasi z vozom grozdje. Kranjc in Fajc sta bila prva, ki sta se odločno uprla.

«No, ali sem vam kaj dolžan Zaneto?» — je vprašal Krajnc, ko se je ta ustavil tudi pred njegovo hišo.

«No, ja, to je pač stara navada. Mogoče boš imel tudi ti potrebo in...» — ga je poskušal pregovoriti Zaneto, toda brez uspeha. Isto je napravil Fajc. Ostali vaščani so v začetku dajali na dno brentele stare korete (domače suknje), da bi stalo v njih manj grozdja. Karnijeli so se temu čudili, no niso si mogli pomagati. Taki dajatvi so ljudje pravili, ne brez podlage, — karnijelska vaga. Počasi, počasi je omika in prosveta napravila svoje. Začeli so se narodni tabori, ustanovljene so bile prve čitalnice. Karnijeli so bili prisiljeni živeti le od dela svojih rok.

Vaščani so bil sicer še vedno odvisni od njih. Saj je bil Zaneto še vedno župan, imel je trgovino in gostilno, toda pršutov mu niso več prinašali. Zato je Zaneto take zbadal s sledečimi besedami: «Ali veš, kako se pravi po naše vrata?»

«Ne!» — bi navadno odgovoril vaščan.

«Vidiš, mi pravimo - porta, kar pomeni tudi nosi, - prinesi...»

«No, ali ti veš moj priimek?»

«Vidali!»

«Izgovori počasi!»

«Vi — dali...!»

«No, in zakaj se tega ne držite več?»

Toda tudi taki domisleki niso več pomagali. Pri Karnijelih so se še vedno ustavljali razni furlanski potujoči «trgovci» kakor Zvaldo, cunjar in lasar, ter Inocente iz Marezig ter se pomenkovali o zlatih časih, ko so lahko izrabljali po mili volji neuko in preprosto ljudstvo. Pozneje so prihajali k njim še avstrijski žandarji, financarji in razni eksekutorji italijanske narodnosti. Ob nedeljah so prihajali celo tržaški lovci, od katerih je imel Zanetov sin Piero bore malo koristi. Značilno je, da so Nemci v znani ofenzivi leta 1943. zažgali skoro vse hiše v vasi, med tem ko so hiše v gradu (razen šole) ostale nepoškodovane...

Še zadnja intriga, ki jo je podvzel Jakomo, ni mogla zadržati neizogibne propasti. Kapelica, zgrajena leta 1688. je bila že davno premajhna za tako velik okoliš, ki je obsegal vasi Gračišče, Poletiče, Galantiče, Hrastovlje in Dol. Leta 1860. so se farani zedinili, da zgrade novo cerkev in sicer na sredi Klanca izven grajskega obzidja. Le peščica njih s Karnijeli vred pa je uporno zahtevala, naj se cerkev postavi kot podaljšek stare kapele, kar je tudi obveljalo. Toda kako in zakaj?

Cerkev so začeli zidati prav na Klancu. Jakomo je dobro vedel, kaj bi to pomenilo, če ne bodo hodili ljudje mimo njegove gostilne in trgovine. Tudi je poznal praznoverje vaščanov in se tega poslužil v polni meri. Ko so zidarji postavili prvo kamenje so ga ponoči prenesli Zanetovi hlapci k stari kapeli. To se je ponovilo večkrat na veliko preseneče-nje samih zidarjev in vaščanov. Seveda Zaneto in njegovi hlapci so na moč prepričevali ljudi, da prenaša to kamenje sam sv. Florijan, ki da hoče imeti cerkev prav tam, kjer stoji še danes. Ker sloni južna stran cerkve na živi, navpični skali, je še danes v narodu pregovor, češ kdor gre enkrat okoli cerkve sv. Florijana je ozdravel za vedno. No, in kdo naj se upira svetnikovi volji? Zmagal je za enkrat Jakomo, toda ne za dolgo. Bližal se je dan volitev vaškega župana. Iz privatne šole so izšli že prvi učenci, katerim ni bila po volji Karnijelova samovolja. Na vaškem zboru so torej odločili, da bodo izbrali domačina in sicer Petra Udoviča, poštenega in uglednega kmeta. Zaneto dotedanji župan, je naravnost besnel nad toliko predrznostjo dosedanjih «podložnikov». Ker niso pomagala posredovanja koprskih mogotcev, se je ta odločil za najhujše. Nekega dne je prišel v Zanetovo trgovino bodoči župan Udovič po klopček drete. Ko je že plačal in je hotel odditi, je pristopil k njemu hlapec, ter ga vljudno povabil v temno sobico, češ da bi gospodar rad govoril z njim v zelo važni zadevi. Udovič je nič hudega sluteč ubogal, no hlapec je naglo zaklenil vrata za seboj in izginil. Zaman je Udovič čakal in klical na pomoč. Postalo mu je jasno, da ima Jakomo z njim mračne namene. Počasi se je temnilo in Udovič je že obupaval, ko zasliši nenadoma pod zamreženim oknom korake.

«Kdo si božji?» — je naglo zaklical skozi okno.

«Jaz sem, Pecak, grem k župniku po neko potrdilo za...»

«Vane, teci hitro po mojega brata Toneta in mu reci, da se me Karnijeli zaprli in da me nameravajo ubiti».

Pecak je zdrvel po Klanu v vas. Tonetu je udarila kri v glavo. Predobro je poznal karnijelske zvijače. Brez besed je potisnil v žep nož in se podal v grad, trdno odločen, da obračuna enkrat za vselej s privandranci, ki tako nesramno izrabljajo gostoljubje. Bil je izredno močan in odločen možak, ki mu ni bilo para v vsej okolici. Krepko je stopil v trgovino in odločno vprašal presenečena hlapca: «Kje je tvoj gospodar?» — Se preden se je ta premaknil, se je že prikazal iz sosednje sobe Jakomo, ki je hinavsko pozdravil Toneta, kakor bi se nič ne zgodilo. «Kam si dal mojega brata?» — je zagrmel Tone in se mu počasi približeval. «Kako tvojega brata? Kdo pa ga je videl?» — se je hinavsko opravičeval Jokomo in se jel ritensko umikati. Bilo je prepozno. Tonetove krepke roke so se ga oprijele kot jeklene klešče. Iz oči se mu švigale strele, ki niso obetale nič dobrega. Karnijel je prebledel in žacel jecljati: «Ma, kaj ti je Tone, bom videl no, pusti me... saj...»

«Zadnjikrat te vprašam: «Kje je moj brat?!» — je skoro zarjul Udovič in še krepkeje stisnil Jakoma, ki je že omedleval. Došli hlapci so sicer škripali z zobmi, toda niso si upali posredovati.

(Nadaljevanje sledi)

Prvi proizvajalec tekočih plinov.

Ob 15. obletnici velikih uspehov poklanja tvrdka "LIQUIGAS„d.d. brezplačno 100.000 novim naročnikom prvo posodo z 10 kg vsebine.

Za informacije obrnite se na tvrdko

HISTRIA

TRST - Ul. M. D'Azeglio, 12

in na njene razprodajalce v Trstu in na Goriškem.

Krasna darila po ugodnih cenah naprodaj v paviljonu „DOM" v kopališču Sv. Nikolaj

TRGOVINA

Trst, Ul. G. Vasari 10

OGLEJTE! si naše izložbe!

Dospela nam je nova pošiljka spomladanskih čevljev za ženske in moške

TREVISANI

TVRDKA IMPORT - EXPORT

CITRUS

LASTNIK ALEKSANDER GOLJEVŠČEK

TRST - UL. TORREBIANCA 27 TELEFON 2-44-67

posreduje najhitreje pošiljanje darilnih paketov ameriških rojakov v domovino. Zahtevajte pojasnila

Kopalna sezona

PALACE HOTEL PORTOROŽ

Vse udobje - tekoča voda v sobah - dvorana za razne zabave - park - zmerne cene - odlična postrežba

HOTEL „PALACE" Lit. 1650-2000
HOTEL „CENTRAL" Lit. 1200-1400
HOTEL „HELIOS" Lit. 1200-1400

VOŽNJA IZ TRSTA V UDOBNIH AVTOPULMANIH

ZA MOREBITNA POJASNILA SE OBRNITE NA ADRIA EXPRESS, TRST, Ul. F. Severo, tel. 29-243

Projektiranje in montaža centralnih kurjav, sanitarnih naprav ter kleparstvo

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Jedro visokega zračnega pritiska nad Francijo se še nadalje premika proti vzhodu in povzroča stabilizacijo lepega vremena v Srednji Evropi. Slabotne motnje, ki pretekajo čez prealpski svet povzročajo le krajevne motnje. Danes bo lepo vreme, v ponedeljek pa večje pooblačitve.

RADIO Današnje najvažnejše radijske oddaje: **Jug. cona Trsta:** 9.00 Cajkovski: Klavirski koncert v b-molu; 17.15 Lalo: Španska simfonija. **Slovenija:** 12.00 Slovanska zborovska glasba; 19.10 Zabaven večerni koncert. **Trst II.:** 14.30 Popoldan v Operi; 21.30 Glasba raznih narodov. **Trst I.:** 13.25 Moderna glasba; 18.00 Plesna glasba.

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 1. strani)

skih ladij. Angležem bo povedal, da bodo vlekli znova dobičke pri prodaji nafte, Mossadeghu pa je dal razumeti, da ne bo dobil ameriške pomoči, če se ne bo spravil z Londonom.

Medtem pa se nadaljuje borba za nadzorstvo nad arabskimi državami. Anglija bi hotela, da se Arabska liga nasloni preko Jordanije na Turčijo, Egipt pa z bivšim jeruzalemskim muftijem veže te države nase. Nastaja vprašanje nasledstva na izpraznjenem Abdulahovem prostoru in Irak bi rad uresničil poslednjo voljo jordanskega kralja in združil arabske države v «veliko Sirijo». Interesi posameznih se križajo in negotovost raste.

Vse to pa je izraz razmer v državah Srednjega vzhoda, ki so zaradi tujega izkoriščanja dosegle točko, ko je potrebna temeljita gospodarska in politična sprememba. Odpraviti je treba sedanji suženjski položaj kmetov, uporabiti iraško in perzijsko nafto v korist domačega prebivalstva, skleniti je treba mir med Izraelom in arabskimi državami ter s tem v zvezi urediti veliko vprašanje: problem arabskih beguncev. Obenem pa se je treba dokončno pogoditi glede Sueškega prekopa. Rešitev vseh teh zadev bi zagotovila, da ne bo mogla Srednjega vzhoda zajeti vojna napetost.

* * *

Ob vseh teh važnih dogodkih v svetu pa francoska diplomacija molči. Glas ji je vzela sedanja vladna kriza, ki se že vleče dvajseti dan. Šest ljudi je že iskalo spravo med socialisti in katoliško MRP glede državne podpore katoliškim šolam in plačilne lestvice za delavce. Končno je predsednik republike Auriol znova pooblastil dosedanjega finančnega ministra Petscheja, naj najde izhod. Petsche se sedaj sestaja z bivšimi predsedniki vlad, ki se jih je ob kroničnih vladnih krizah od leta 1947 nabralo že precej. Obenem pa išče sporazum z obema spornima strankama.

* * *

Po vojni je že običaj, da imata Francija in Italija skoraj enake težave. Razni pretresljaji se ponavljajo skoraj istočasno v obeh republikah. Prav običajno je, da če De Gasperi krpa svojo vlado, tedaj je tudi Francija brez krmarja.

V četrtek je torej De Gasperi objavil že svoje sedmo vlado. Pravijo, da je treba iskati vzrok za vladno krizo v nasprotjih med samimi demokristjani. O sporih pa smo zaradi demokristjanske vladne cenzure le delno poučeni.

De Gasperi je torej odslovil Sforzo in mu dal kot pokojnino v nadzorstvo vprašanje Evropske zveze. Zunanje ministrstvo je sam prevzel. Menda je to tudi ena od posledic zadnje slabo režirane Sforzove kampanje glede Trsta, ko je moral tedaj De Gasperi v parlamentu priznati, da je bila Sforzova zgradba zidana na pesek. Svoje tekmece v stranki je glede gospodarske politike skušal potolažiti tako, da je ministrstvo, ki ga je doslej vodil Pella, enostavno ukinil. Pelli pa dal še večjo oblast. Imeli smo še nekaj drugih sprememb, ki so pa De Gasperijeve koncesije posameznim skupinam.

S tem naj bi vladalo v demokristjanski hiši zopet mirno vzdušje, toda zdi se, da v loncu še vedno vre.

Tuji komentatorji upajo, da bo De Gasperi vodil bolj realno politiko kot Sforza. Zaradi zadnjega pisanja angleškega «Timesa» pa kaže, da je v kratkem pričakovati novega papirnatega razburjenja.

Vročina v Španiji

MADRID, 28. — V Španiji je bil danes najbolj vroč dan v letošnjem letu. V Cordovi in Badajozu je bilo 42 stopinj v senci, v Madridu pa 36. Pihal je topel veter iz Afrike, ki je še povečeval vročino.

Harriman v Londonu

Prisostvoval je seji angleške vlade in tolmačil ministrom svoje stališče glede rešitve vprašanja nafte

ABADAN, 28. — *Predstavnik Anglo-Iranian za južno Perzijo, Mason je danes izjavil, da bodo rafinerijo v Abadanu, največjo na svetu, zaprli v torek. Rafinerija, ki normalno očisti 15 milijonov galonov nafte na dan, je v zadnjem času vedno bolj zniževala svojo proizvodnjo. Zadnjič je prenehala s svojim delom leta 1941, ko so zavezniki vkorakali v Perzijo. Mason je dodal, da bodo po prenehanju dela v čistilnici, poslali približno 100 strokovnjakov na dopust v več presledkih. V Perziji bo ostalo približno 1000 angleških uradnikov in strokovnjakov.*

LONDON, 28. — Danes ob 11. dopoldne je prispel v London Trumanov posebni svetovalec Harriman ob spremstvu angleškega poslanika v Teheranu, Francisa Shepherda. Ob prihodu je izjavil: «Popolnoma zaupam, da bo mogoče znova pričeti s pogajanji. Tako bo mogoče rešiti zadovoljivo rešitev dosedaj nerešenih vprašanj. Upam, da morejo predlogi perzijske vlade nuditi osnove za razgovore in pogajanja med obema vladama. Pojasnila, ki jih je zahtevala angleška vlada, so bila razumljiva».

Poslanik Shepherd pa je dejal: «Ne morem povedati veliko, vendar položaj ni, kot je izjavil tudi Foreign Office, popolnoma obupen. Ne morem biti drugo kot zadovoljen ob delu, ki ga je napravil Harriman».

Harrimana sta spremljala tudi oba njegova svetovalca Levy in Rountree. Predstavnik ameriškega poslaništva v Londonu je izjavil, da bo Harriman ostal v Londonu več dni.

Takoj nato je odšel angleški poslanik v Teheranu Shepherd na zunanje ministrstvo, kjer ga je čakal Morrison. Popoldne pa je bila seja angleške vlade pod predsedstvom Attleeja Ministri so razpravljali o sedanjem razvoju perzijske krize. Na seji so bili poleg Attleeja in Morrisona še stalni tajnik na Foreign Office, Sir William Strang, poslanik Shepherd, lord kraljeveča pečata Richard Stokes, minister za gorivo in električno energijo, Philip Noel Baker in kancler državnega zaklada, Hugh Gaitskell.

Pol ure po pričetku seje je vstopil v dvorano Averell Harriman ob spremstvu ameriškega poslanika v Londonu Walterja Gifforda, in visokega uradnika zunanjega ministrstva ZDA, Williama Rountreja.

Na seji je zahteval Morrison naslednja pojasnila od Harrimana glede perzijskih predlogov: 1. Kakšno razlago misli dati perzijska vlada glede zakona o nacionalizaciji, ki ga Anglija načelno priznava? 2. Kakšna zagotovila je pripravljen dati Iran angleški vladi za dosego zboljšanja položaja v Abadanu? 3. Na kakšen način bo perzijska vlada zajamčila proizvodnjo nafte v Južni Perziji v pričakovanju dokončne rešitve? Pravijo, da je Harriman obrazložil vse tri točke.

Po vesteh perzijskih krogov v Londonu, bi teheranska vlada prosila, naj Harriman sporoči naslednje predloge: 1. Nova državna perzijska iranska družba bo popolnoma prevzela proizvodnje surove nafte v Iranu; 2. Druga družba ki bi imela perzijskega, angleškega in ameriškega ravnatelja pa bi skrbela za čiščenje nafte, razdelitev in prodajo. Delnice bi razdelili med tri stranke enako. Statut družbe bi bil v veljavi 10 let, nakar bi ga lahko spremenili; 3. Iran je pripravljen pričeti pogajanja o odškodnini Anglo-Iranian in prenosu njegove lastnine na perzijsko državo.

Po seji so izdali uradno poročilo, ki pravi, da je bilo razpravljanje plodno. Harriman je objasnil številna vprašanja s tem, da je navedel svoje razgovore s perzijskimi predstavniki. V uradnih krogih pravijo, da najbrž ne bo novih razgovorov. Harriman bo jutri na kosilu pri Attleeju. Ne ve se še, kdaj bo zapustil London. Ob odhodu z vladne seje sta bila Attlee in Harriman videti zadovoljna.

ZDA pa bi bile pripravljene dati zaenkrat Iranu 20 milijonov dolarjev posojila, pozneje pa bi to vsoto povečale.

Na sedanjih pogajanjih v Londonu je tudi glavni ravnatelj Anglo-Iranian za Perzijo, Drake.

Burma in Indija o japonski mirovni pogodbi

NOVI DELHI, 28. — Birmanski zunanji minister, Sao Hkun Hkio je danes zapustil Novi Delhi, kjer se je razgovarjal z indijskim ministrskim predsednikom Nehrujem in visokimi predstavniki zunanjega ministrstva o vprašanjih, ki zanimajo obe državi. Razpravljali so tudi o japonski mirovni pogodbi.

Francoski poziv Vietminhu

SAIGON, 28. — Francosko visoko poveljstvo je naslovilo poziv preko svojega radia na poveljstvo Vietminha, v katerem zahteva, da bi prišlo do pogajanj za zboljšanje postopanja z ujetniki.

Zvišanje cen v Anglijo uvoženega blaga

LONDON, 28. — Stalno naraščanje britanske zunanje trgovine v letu 1950 je v veliki meri pripisati neprestanemu naraščanju cen. Vendar je ta činitelj veliko večje važnost v briatanskem uvozu kot pa v izvozu.

Po podatkih, katere je objavilo 20. junija trgovinsko ministrstvo, so se cene v Veliko Britanijo uvoženega blaga letos dvignile za 42 odst. proti lanskoletnemu povprečju; cene izvoženega blaga pa so se dvignile samo za 18 odst.. Uvoz surovin v maju se je proti letu 1950 povečal za 76 odst. V tej številki so v veliki meri upoštevane tudi tržne cene pred dvema do trema mesecema, vendar pa v njih še ni zapopadeno zniževanje cen za najvažnejšo vrsto uvoženega blaga od marca dalje. Cene izvoženega blaga pa so se zvišale različno za posamezne vrste. Tako na primer so se cene izvoženega tekstilnega blaga zaradi občutnega zvišanja surovin proti letu 1950 povečale za 30 odst., cene kovinskih izdelkov pa samo za 10 odst.

Petsche se trudi najti izhod iz krize

V francoski prestolnici je bilo včeraj zvečer bolj optimistično razpoloženje za bližnjo sestavo francoske vlade, kot pa prejšnje dni

PARIZ, 28. — Bivši finančni minister je danes poklical na posvetovanja številne predstavnike strank z namenom, da drugič poizkusi najti rešitev sedanje francoske vladne krize. V francoskih parlamentarnih krogih so bili zvečer nekaj bolj optimistični, kot zadnje dni. Pravijo, da je Petsche napredoval pri reševanju tega vprašanja. Hacques Chevallier, predsednik parlamentarne skupine demokratične zveze odpora je izjavil novinarjem, ko je odhajal od Petscheja: «Proučila sva številna vprašanja, ki trenutno ločijo nekatere skupine večine. Mnenja sem, da je mogoče doseči spravo v številnih točkah, s čimer bo mogoče sestaviti vlado, ki bi ji predsedoval Petsche».

Tudi voditelj radikalne skupine v parlamentu, Francois Delcos je bil istega mnenja ko je dejal: «Prepričani smo, da je treba napraviti vse da bi v najkrajšem času sestavili vlado. Potem ko sem obvestil Maurice Petschea o naših zadnjih odločitvah, morem reči, da je ozračje dosti bolj optimistično, kot je bilo prejšnji teden. Posamezna stališča so dosti bližje in vsi razumemo z večjo jasnostjo, kako je treba hitro najti rešitev vladne krize».

Potem ko je Petsche danes popoldne sprejel socialistično delegacijo, je izjavil novinarjem, da so ga posamezne skupine obvestile o svojih stališčih. Ta stališča namerava združiti v splošen sporazum med posameznimi skupinami. Če bo v prihodnjih dneh dosegel kaj konkretnega, bo v torek sklical sestanek predstavnikov skupin. Obenem pa je potrdil, da se bo v ponedeljek zvečer sestal z bivšimi predsedniki vlad.

KINO

V TRSTU

Rossetti. Zaprto zaradi poletnega odmora.
Excelsior. 16.30: «Razkošna kriržarka», G. Brent, J. Powell.
Nazionale. 16.30: «Dora, punčka plavolaska» J. Haver, M. Stevens.
Fenice. 16.30: «Izsiljevalec Jack» H. Duff, B. Donlewy.
Filodrammatico. Zaprto zaradi prenovitve.
Arcobaleno. 15,00: «Vsaka žena ima svoj čar» M. O'Hara, D. Kaynes.
Astra Rojan. 16.00: «Poročna noč» G. Cooper, A. Stern.
Alabarda. 14.30: «Gusarka» I. De Carlo, F. Fried.
Azzurro. 14.30: «Francis, govoreči mezeg».
Garibaldi. 15.00: «Tovariš», C. Colbert, C. Boyer.
Ideale. 14.30: «Divja ljubezen» R. Scott.
Impero. 16.00: «Rdeče skale» G. Montgomery, E. Drew.
Viale. 14.30: «Vesela ježa», S. Laurel, O. Hardy.
Vittorio Veneto. 14.30 «Romantičen pustolovec» G. Pick, J. Parker.
Italia. 14.30: «Nore stvari» J. Carson, L. Albright.
Kino ob morju. Zaprto zaradi poletnega odmora.
Marconi. 14.30: «Tajinstveni vrt». M. O'Brien, H. Marshall.
Massimo. 15.00: «Pekel v puščavi» G. Tierney, G. Landers.
Novo Cine. 15,15: «Pomlad» J. M. Donald, Nelson Eddy.
Odeon. 14.30: «S.O.S. Džungla» R. Calhom.
Radio. 14.30: «Karneval v Kostariki».
Savona. 14.00: «Pomorski orli» G. Cooper.
Vittoria. 16.00: «Ljubezen v podstrešjih» J. Crain, W. Holden.

POLETNI KINO:

Javni vrt. 20.45 «Greh Lady Considine». I. Bergmann.
Rojan. 20.45: «Matadora».
F. Severo. 20.45: «Gospa z reke».
Skoljet. 20.45: «Margie».
Brocchetta. 20.45: «Cilj - Burma».

Kobilice v Egiptu

SUUT, 28. (Egipt) — Velikanski oblaki kobilic so preleteli Rdeče morje in vzhodno egipčansko puščavo in se vsedli na 6000 ha obdelanega polja v pokrajini Syut. Kobilice so priletele iz Saudske Arabije. Pod vodstvom uradnikov ministrstva za poljedelstvo uničuje prebivalstvo kobilice.

* * *

LONDON, 28. — Danes je umrl prof. Robert William Seton Watson, zgodovinar svetovnega slovesa, ki je predvsem proučeval politiko in zgodovino srednje in jugovzhodne Evrope.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
NEDELJA 29.7.1951.

Oddaja v slovenščini:

Poročila ob 8.00, 13.30, 19.30, 23.05 — 7.45 Jutranja glasba. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 P. I. Cajkovski: Klavirski koncert v b-molu. 9.30 Mladinska oddaja: Od jutra do večera v mladinski koloniji v Kampru. 10.00 Makedonske narodne. 10.15 Glasbena oddaja za Bujano: Giuseppe Verdi. 13.45 Glasba po željah. 16.30 Poje zbor «Vilko Košak». 17,00 Iz strani slovenske književnosti: Intervju z Marijo Znidaršič. 17.15 Lalo: Španska simfonija. 18.00 Bosanske pesmi. 19.00 Glasbene slike. 23.10 Glasba za lahko noč.

Oddaja v italijanščini:

7.30 Jutranja glasba. 11.15 Poje Nilla Pizzi. 12.00 Francoska simfonična glasba. 13.00 Slavne melodije. 15.15 Vaša glasba. 20.00 Plesna glasba. 20.30 Operna glasba. 21.30 Lahka glasba. 22.15 Plesna glasba.

SLOVENIJA

8.00 Igra godba na pihala. 8.30 Zabavna glasba. 9.00 Iz hratskih republik. 9.30 Kmečki trio. 10.00 Popularni koncert del slovenskih komponistov. 11.15 Revija solistov. 12.00 Slovenska zborovska glasba. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Pol ure za pionirje in ciciban. 13.30 Želeli ste - poslušajte! 17.00 Koračnice, valčki, polke in mazurke. 18.00 Uganite kaj igramo! 19.10 Zabaven večerni spored. 20.00 Franz v. Suppe: Boccaccio, opereta. 22.50 Plesna glasba. 23.30 W. A. Mozart: Koncert za violino in orkester št. 3 v G-duru.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba. 8.45 Vesela glasba. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Lahka glasba. 11.15 Tartini: Vražji trilček. 11.45 Jugoslovanski narodni motivi. 12.00 Operne arije in dueti. 12.30 Rumbe in sambe. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Popoldan v operi. 15.30 Lahka glasba. 16.00 Vokalni koncert kvinteta Planinka. 16.20 Glasbena igra. 16.30 Slavni violinisti. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 18.00 Plesna glasba. 18.30 Lahka glasba. 19.00 Brahms: Simfonija št. 4. 19.35 Tangi. 20.00 Operetna glasba. 20.35 Pestra glasba. 21.30 Glasba raznih narodov. 22.00 Martucci: Klavirski koncert. 22.35 Zabavna in plesna glasba. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

8.45 Operna glasba. 9.20 Tržaški tamburaši. 11.30 Lahka glasba in pesmi. 12.10 Vaš spored. 13.30 Orkester pesmi. 14.45 Poje Vittoria Mongardi. 15.00 Orkester modernih ritmov. 15.30 Orkester Howard Barlow. 16.00 Motivi iz G. Filippini. 16.30 Motivi iz filmov in revij. 18.00 Plesna glasba. 18.50 Spanske pesmi. 19.20 Glasba za violino 21.03 Verdijeva opera «Trovatore».

ŠPORTNI DNEVNIK

Ob veliki množici gledalcev Tour zaspano proti Parizu

Predzadnjič je starter pognal karavano in ta predzadnji krat je dal pečat vsej vožnji. Velik mir in prijateljstvo sta vladala danes med vozači, prijazno so ponujali drug drugemu pijače, se pogovarjali o načrtih, ki jih mislijo izpeljati po Touru, o zaslužkih in podobnem. Na obeh straneh ceste neverjetna množica, kakršna se le redko vidi. Sonce pripeka, povprečna brzina se kot vrag žegnane vode boji prekoračiti 30 kilometrov na uro. Na čelu so podložniki Kobleta, ki so po nalogu svojega gospodarja zelo previdni in diktirajo mil tempo, kljub temu, da je, če ne že prej, vsaj etapa s kronometrom opilila kremplje vsem, ki so skrivoma še hrepeneli po Kobletovi slavi.

Col de Faucille, zadnji vrh za «Veliko gorsko nagrado», ni prinesel živahnosti. Zmago je požel Bartali pred Ruizom. Potem nekaj spusta. Kot po nenapisanem pravilu so dirkači tudi tu raje uporabljali zavore, kot da bi zvišali brzino preko tridesetih kilometrov. Nihče noče tvegati v zadnjih dneh. Poškodba bi onemogočila vsakomur mastne dobičke. Takoj po razpustu v Parizu se bodo namreč vozači v manjših ali večjih skupinah selili po mestih Belgije, Francije, Švice in Italije na številne dirkališčna na tekmovanja. Za vsakogar, tudi za zadnjega, bo angažmanov dovolj. Posebno še za zadnjega, črnca Zaafa, ki daje takim tekmovanjem videz pestrosti.

Italijani bi morali danes napasti. To so vedeli celo vsi otroci na ženevskih ulicah. Ukaz Binde je bil pred kronometrom kratek in jasen: «Morate zmagati še na dveh etapah». Na prvi so njegovi klavrno propadli, danes bi se morali torej maščevati. Izbrali so si tudi mesto, kjer bosta Coppi in Magni odpotovala; bilo naj bi to 40 kilometrov pred ciljem. Pa jim je zmešal štrene Mirando, ki se je zagnal iz gneče ob 50 km za Lahe prezgodaj.

Ti so bili v kamletskem dvomu. Potegniti za Francozom ali spoštovati dobesedno predhodni načrt. In so čakali, kot je njih navada. Izgubil so tako še drugo etapo. Najbrž bodo še tretjo ker bi v Parizu Francozi italijanske zmage ne prenesli. Bila to nacionalna sramota.

Zbežal je torej Mirando, z njim pa še Teisseire, Deledda, Rosseel, Zaaf, Mayen, Brambilla, Derijcke ter Walkoviack. Privozili so na cilj kakih šest minut pred skupino in si med seboj razdelili najboljša mesta.

IACQUES COPAIN

LESTVICA:

1. Koblet 132.20'15"; 2. Geminiani 132.42'15" po 22'; 3. L. Lazarides 132.44'31" po 24' 16"; 4. Bartali 132.49'24" po 29'09"; 5. Ockers 132.53'08" po 32'53"; 6. Barbotin 132.56' 55"; 7. Magni 133.01'39"; 8. Bauvin 133.06'08"; 9. B. Ruiz 133.06'10"; 10. Coppi 133.07' 06".

TEKMOVANJE ZA «VELIKO GORSKO NAGRADO», KONČNO STANJE:

Geminiani 60. točk; 2. Bartali 59; 3. Coppi, Koblet, B. Ruiz 41 in 6. L. Lazarides 37 točk.

23. ETAPA

ŽENEVA-DIGIONE, 197 KM:

1. Derijcke 6.11'32"; 2. Teisseire, 3. Deledda, 4. Rosseel, 5. Zaaf, 6. Mayen, 7. Mirando, 8. Brambilla, vsi s časom Derijcka; 9. Walkoviack 6. 11'53"; 10. Ockers 6.17.24; s časom Ockersa večja skupina.

DAVISOV POKAL PRED ZAKLJUČNIMI DVOBOJI

Švedska-evropski zmagovalec

Nemca sta danes nepričakovano nudila močan odpor

BAASTAD, 28. — Z zmago v dvojicah se je plasirala Švedska danes popoldne v medconski polfinale za Davisov pokal. Lennart Bergelin in Sven Davidsson sta porazila v štirih setih Gottfrieda Von Cramma in RolfaGoepferta. Nemški par je nudil nepričakovano močan odpor. Rezultat: Bergelin - Davidsson : Von Cramm - Goepfert 9-7, 9-7, 8-10, 6-2.

BRUXELLES, 28. — Po prvem dnevu lahkoatletskega dvoboja med Italijo in Belgijo, vodijo Belgijci z 51-48. Pomembnejši izidi: 110 ovire: Braekman (Belgija) 14.8; 100 metrov: Penna (I.) 10.9; 400 metrov: Rocca (.) 50.0; Krogla: Wuyts (B.) 14.72; 1500 metrov: Herman (B.) 3:56.2; kopje: Matetucci (I.) 63.77; 5000 metrov: Vandewatyne (B.) 15:17.0; troskok: Bertaca (I.) 84.45; štafeta 4x100 metrov: Italija 41.6.

1. SEPTEMBRA V BEOGRADU

Jugoslavija-Italija v boksu

BEOGRAD, 28. — Končno so določili datum boksarskega dvoboja med Jugoslavijo in Italijo. Obe državni reprezentanci bosta nastopili 1. septembra v Beogradu.

Italija bo najmočnejši nasprotnik Jugoslovanov na njihovi zasedaj zmagoviti poti. Jugoslavija je dosedaj boksala proti Romuniji (1948) 10-6, Belgiji (1949) 12-2, Avstriji (1950) 11-5 in povratni match proti Avstriji pred nepolnima dvema mesecema, ki se je končal neodločeno: 10:10.

Italijani imajo v svoji ekipi štiri evropske prvake in poleg tega ne smemo pozabiti, da so na letošnjem evropskem prvenstvu v Milanu nadmočno zmagali pred Zahodno Nemčijo.

* * *

NUERBURGRING, 28. — Juan Manuel Fangio je danes za las ušel nesreči. V polni brzini je njegov stroj zavozil na olje, ki je bilo v manjši količini razlito na cesti. Alfa Romeo se je obrnila dvakrat okoli lastne osi, nakar se je zaletela v drevo ob progi. Skoraj neverjetno je, da se avtomobil ni prevrnil. Fangio je iz incidenta prišel nepoškodovan.

1. ETAPA 34. KOLESARSKE DIRKE «PO BELGIJI» (ZA NEZAVISNE DIRKAČE)

1. Schil 5.31'25"; 2. Desmt (oba Belgija) 5.31'48"; 3. De Lathouwer (Belgija) 5.32'48"; 4. vsa skupina.

ZAGREB, 28. — Dunajska mladinska namiznoteniška reprezentanca je premagala zagrebške sovrstnike s 5-2. Igrali so v Pionirskem mestu v okolici Zagreba.

TURNIR OB 40-LETNICI HAJDUKA

Dinamo-Crvena zvezda 5-3 (4-1)

V drugi izločilni tekmi turnirja najboljših jugoslovanskih moštev je Dinamo premagal Crveno zvezdo s –3 (4-1). Gole so dali: Čajkovski v 7. in 34. minuti, Dvornič v 23 in 26. minuti ter Zekanović avtogol za Dinamo; Tomašević v 28. in 86. minuti ter Mitić v 64. minuti za Zvezdo. Sodil je Makiedo iz Splita pred 12,000 gledalci.

Jutri bosta igrala finalno tekmo Hajduk in Dinamo, za tretje mesto pa se bosta borila Crvena zvezda in Partizan.

Corrieri zmagal na osmi etapi «Po Nemčiji»

AUGUSTA, 28. — Italijan Corrieri je zmagal na osmi etapi kolesarske dirke «Po Nemčiji». Za 237 kilometrov je rabil šest ur in 45'. Z istim časom so prispeli na cilj tudi Nemec Berger in Belgijec De Corte. Današnja etapa je bila precej naporna in je vozače motila tudi huda vročina. Lestvica po osmi etapi:

1. Raymond Impanis Belgija) 56.12'06"; 2. Guido De Santi (Italija) 56.14'27"; 3. Fritz Schaer (Svica) 56.16'58"; 4. Jean Kirchen (Luksemburg) 56.19'31"; 5. Ward Peeters (Belgija) 56.20'15"; 6. Marcel Hendrick (Belgija) 56.21'51".

* * *

PARIZ, 28. — Prihodnji teden se bo začelo teniško tekmovanje za pokal «Galea», namenjeno juniorjem. Na tem turnirju bodo nastopila v prvi skupini moštva Belgije, Luksemburga, Italije in Španije. V drugi eliminacijski skupini pa: Francija, Avstrija, Švica in Nemčija. Zmagovalca obeh skupin bosta odigrala finale v Deauville od 10. do 13. avgusta.

Mizarji podjetniki kmetovalci! Deske smrekove, macesnove in trdih lesov in trame, nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

Staroznana tvrdka TULIAK
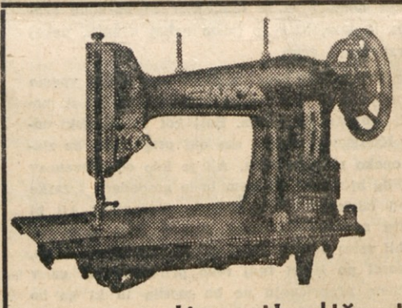
vam nudi najboljše jamstvo
Sivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej. pritrjevanje gumbov, čipk. vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd. itd.
Staroznana tvrdka Tuliak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

VELIK USPEH CIRKUSA
4 SESTRE MEDRANO
TRST Ulica S. Marco, tramvaj 2 in 4
DANES DVE PREDSTAVI ob 17. in 21. uri
Obiščite zverinjak
Ob 11. uri krmljenje zverin.

MALINOVEC iz kraških malin in druge sirupe kakor oranžado, mento itd. dobite v najboljši kvaliteti pri tvrdki
JAKOB PERHAUC
TRST - Ul. Xidias 6 - Tel. 96332
NA ZALOGI VEDNO LIKERJI, ŽGANJE, JAJČNI KONJAK IN ALKOHOL ZA VLAGANJE SADJA

Aprovizacija ali red vlada svet

NAPISAL FRAN MILČINSKI - FRIDOLIN ŽOLNA

14. Aprovizacija tudi v mirnih časih ni, da bi jo zaničeval: marsikak domačin najde pri njej službe in kruha. Tem večjega pomena pa je v izrednih časih pomanjkanja. Kajti...

Imam prijatelja, ki je, skoraj bi rekel, govornik. Ta začenja vsak dan važnejši stavek s «kajti». Kajti nobena stvar pod milim nebom, pravi, ne zdrami pozornosti občinstva tako, kakor «kajti» v začetku stavka in marsikatero pravdo, pravi, mu je dobil «kajti» in nihče drugi.

Tem večjega torej pomena, sem rekel, je v časih vojne. Kajti svet je tako uravnan, da kruh najbolj diši takrat, kadar ga ni. In ne samo kruh. Poznam uglednega dvornega svetnika, ko je navihan trgovec raznesel vznemirljivo govorico, da bo zmanjkalo rožičev in sladkih koreninic, je šel ugledni dvorni svetnik in je letal okoli štacun in mu ni odleglo prej, da je imel od obojega po pet kil. Že šestdeset let ni pokusil ne rožičev ne sladkih koreninic — zlata leta mladosti, kje ste! — zdaj pa, ko so baje pohajale, ga je zgrabila skrb in mu ni dala miru: kaj, če jih ne bo!

Kajti glad ne prihaja zgolj iz želodca, ampak tudi iz globine duše in vse omizje «Pri beli raci» in ne zgolj to omizje, tudi ostali kulturni svet, vsi kolnejo, da niso nikdar imeli tako nesrečno blaženega teka kakor baš sedaj, ko bi bil spričo krvavo krute draginje pravzaprav pošten želodčni katar edina zanesljiva podlaga gospodarskemu ravnovesju.

Skratka, zdaj so časi, da imajo pri aprovizaciji bolj nego kdaj vse roke polne dela in ne samo roke, dela imajo tudi glave. Kajti treba je podrobne določitve, razdelitve opravil, vestne kontrole in pozornega nadzorstva, da ob ogromnem obsegu poslovanja ne pride kaj navzkriž in se ne zgodi, da namesto zdroba, ki si ga naročil ti za svojo družinico, ne dobi stara teta tvojega soseda pol prekajene svinjske glave.

To niso majhne stvari, in če bi se gospodom, ki so pri aprovizaciji, zbledlo, nikdo jim ne bi štel v zlo, nikdo!

Tiste dni se je pripetilo, da se je mojemu ljubljenemu sinu Radivoju Hrabroslavu Mohamedu, kratko imenovanemu Muha, v osmem mesecu njegove starosti pojavil v zgornjih čeljustih zobček. Bil je čisto majhen zobček, vendar sem mislil in sem poslal po doktorja Herodeža, ki imam vanj polno zaupanje, da pove, kako stališče zavzame on kot zdravnik in specialist napram temu pojavu.

Prišel je. Ponudil mi je v pozdrav mezinec in izjavil, da ni več prijazno življenje, ko po gostilnah groze, da skoro docela zmanjka piva; slabše že itak prihaja od dne do dne. Kar se pa tiče zobka, je rekel, da je najbolje, ako se vdam in ga smatram za dejstvo. Svet se ne bo podrl, je rekel. Niti ne kaže ukrepati kaj dalekosežnega, kvečjemu če polagoma pričnemo dajati malemu čuku še kaj druge hrane poleg mleka.

«Velja!» sem dejal. — «Toda kaj?»

Pa mi je razložil in utemeljil, da koj od kraja kislih kumaric ali slanika baš ne bi priporočal v to svrho, pač pa lahko poskusimo z mehko kuhanim jajčkom. — Doktor Herodež je vešč zdravnik in ga vsakomur z lahko vestjo priporočam.

Moja žena nima časa. Sploh jo le redkokdaj vidim, ker je ves dan z doma in se obira okoli mokarjev, da doseže svoj delež moke, ako ga doseže.

Šel sem torej sam na trg. Trg se je že praznil, vendar mi je bila sreča mila in sem naletel na žensko bitje, ki je baš skrivalo jajca pod solato.

«Ženska», sem jo ogovoril, «tako in tako — ako me ljubite, prodajte mi eno jajce!»

Pogledala me je postrani, ozrla se in mi dala jajce, ne preveliko, ne premajhno, navadno kurje jajce domačega pridelka. Zahtevala je zanj šestnajst vinarjev.

«Boga se bojte tam zgoraj!» sem jo zavrnil. «Oblast je določila najvišjo ceno in ta znaša le štirinajst vinarjev. Odstopite od svoje pregrešne zahteve! Sicer gorje in grem po policaja!»

«Tako?» je rekla. «Po policaja? Pa skuhajte policaja v mehko!»

Ni se mi zdel stvaren ta nasvet in me je zanimalo, kaj poreče stražnik. Pa ko sem ga našel in pripeljal pred branjevko, je že ni bilo več in je stvar ostala nerešena in sem prišel domov praznih rok.

«Buča!» je rekla žena, ki me jako ljubi. «Mar bi bil primaknil ona dva vinarja — čas je tudi denar! Jajc zdaj sploh ne dobiš na trgu in če bi krono ponudil za vsako in kraljestvo.» Vrgla je žlico iz rok in zopet bežala v vrsto pred mokarja.

Ženske so ženske, ne vidijo preko svojega gnezda in ne vedo, kaj so oziri na skupno korist, da nam more le stroga doslednost in vztrajnost pomagati, da prebijemo te čase.

Prebijemo jih pa. Brez skrbi, da jih prebijemo, ko nam stoji ob strani aprovizacija.

Pokril sem se s cilindrom in šel in stopil pred aprovizacijo, zastopano po njenem predsedniku.

«Velerodni gospod predsednik», sem rekel, «oprostite, da sem na svetu, jaz sem ta in ta, tako in tako. Po volji Višjega se je zgodilo, da je dobil moj ljubljeni sin Radivoj Hrabroslav Mohamed, kratko imenovan Muha, zob, prav majhen zobček. Ni se bati, da se zaradi tega podere svet, vendar mi je v širših krogih čislani veščak doktor Herodež nasvetoval, da bi dajal ljubljenemu svojemu sinu poleg mleka še kaj druge hrane; od kraja pač ne baš kislih kumaric in slanika, lahko pa v mehko kuhanega jajčka. Pripravljen resničnost te okolnosti potrditi s prisego in sklicujoč se na neomadeževanost svojega dosedanjega življenja se drznem vdano prositi: Slavna aprovizacijska zadruga mi blagovoli proti primernemu plačilu nakloniti iz častitih svojih zalog eno jajce in obljubujem, da se bom te milosti vsikdar vrednega izkazal z vztrajno zanesljivostjo in neomahljivim vedenjem.»

Gospod predsednik me je blagohotno potrepal po rami. «Dobro, dobro, prijatelj. Ne eno, dve dobite, ker ste bili vedno naš.» Napisal je listek in mi ga dal. «Tam in Bog vas spremljaj na vseh vaših potih!»

Lepo sva se razločila in nakazilom v rokah nisem odlašal. Hitel sem v aprovizacijsko pisarno, da plačam ceno in dvignem blago.

Poslovala je ondu kraševka. Kislo se je smehljala in se ni smehljala iz kakršnih koli posebnih vzrokov, ampak zato, ker je imela tak obraz. Toda to sem spoznal šele v teku časa, ko sem bil prišel, da pridem na vrsto. Kajti bilo jih je pet in štirideset pred mano, pa so vsi prihajali. Ni trajalo dve uri, že sem stal pred kraševko in ji gledal iz oči v oči.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: Za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., T